

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління

БРАСЛАВСЬКІ ЧИТАННЯ.
ЕКОНОМІКА ХХІ СТОЛІТТЯ: НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТА ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІРИ

**Збірник матеріалів XII Міжвузівської науково-
практичної студентської конференції**

(27 жовтня 2021 року)

Одеса 2021

Браславські читання. Економіка ХХІ століття: національний та глобальний виміри: Збірник матеріалів ХІІ Міжвузівської наукової-практичної студентської конференції, 27 жовтня 2021 року. Одеса, ОДАУ. 2021. 150 с.

У збірнику представлені наукові роботи студентів-учасників ХІІ Міжвузівської науково-практичної конференції «Економіка ХХІ століття: національний та глобальний виміри», проведеної у рамках Браславських читань.

Розглянуто проблеми розвитку економіки України, обґрунтовані теоретичні, методичні та прикладні засади розвитку економічних відносин в аграрній сфері, визначені пріоритети та запропоновані напрями розв'язання актуальних проблем розвитку галузі з урахуванням національного і зарубіжного досвіду. Надано рекомендації з удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту, менеджменту, управління маркетинговою та логістичною діяльністю підприємств, організації виробництва та впровадження сучасних технологій, розвитку персоналу та стимулювання праці.

Розраховано на науковців, спеціалістів підприємств аграрного сектора, викладачів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету економіки та управління Одеського державного аграрного університету протокол №3 від 12 листопада 2021 року.

Редакційна колегія:

Крюкова І.О., д.е.н., професор (голова ред.колегії)

Кобилянська А.В. д.е.н., доцент, декан факультету економіки та управління ОДАУ

Запша Г.М., д.е.н., професор

Баланюк І.Ф., д.е.н., професор, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Василюк М.М., д.е.н., доцент, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Стоянова-Коваль С.С., д.е.н., професор

Галицький О.М., д.е.н., професор

Шабатура Т.С., д.е.н., професор

Дяченко О.П., д. н. з держ. упр., професор

Волчек Р.М., к.е.н., доцент, ОНЕУ

Найда А.В., к.е.н., доцент (відповідальний секретар)

Відповідальність за достовірність даних, зміст і якість матеріалів збірника несуть автори.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СТАН ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Бондаренко В.В. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	7
Борденюк В.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ	11
Бурукова Г.С., Гасимова С.Ш. ВПЛИВ ПОДАТКІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	16
Буряк К.Ю., Мокроусова О.О., Ураков Д.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ	19
Винник В.Л. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	25
Довгулич Т.І. ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	28
Іваночко Б.Р. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	32
Колодіна К.О. ОЦІНКА СТАНУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ БІЗНЕС- СУБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	37
Корєпова А.О. COVID-19 – НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ОБЛІКУ ЛІКАРНЯНИХ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	41
Кривошеїна К.О. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПЕРСОНАЛ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	45

Кубай А.Ю. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ	49
Непомяца І.П. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ В АГРОФОРМУВАННЯХ	52
Продан Д.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	56
Савельєва К.О. АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	59
Сайтарли Д.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ РОЛЬ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	64
Чуваха М.В. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ	68
Шамота В.В. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	73
Шинкарук Н.І. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПІДПРИЄМСТВА	78
Яценко В.В. КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ В ДЕРЖАВНІЙ УСТАНОВІ	81
СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ, МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ	
Аксентьєва А.М. СУТНІСТЬ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	86
Войцеховська О.С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	91

Мініцька О.М., Щіплецова С.Ю.	96
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	
	99
Тарада І.В.	
УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Тищенко О.О.	104
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОСТІ РЕСУРСІВ	
СЕКЦІЯ 3. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
Зюзіна А.Ю.	108
СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ В АНАЛІЗІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Камбурова-Рибалка Т.Д.	111
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
Коваль С.М.	115
РЕАЛІЗАЦІЯ АГРОПОТЕНЦІАЛУ ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Конопельська О. В.	120
ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ	
Ляшенко А.М.	123
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ	
Михайлова Ю.С.	127
НАПРЯМКИ ТА ТЕОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	
Нікіфорчук М.Ю.	131
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	
Прус А.В.	135
АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ	

Цимбаліста О.О. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	137
Ярош В.І. РОЛЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	140
СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ	
Кобрин Т.А. ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА СПОЖИВАЧІВ	145

СЕКЦІЯ 1. СТАН ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Бондаренко В.В.,

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

м. Івано-Франківськ, Україна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Покращення системи бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання дає змогу власникам та уповноваженим органам в умовах інтенсивного та багатогранного розвитку ринкових відносин та інфляції зрозуміти напрямки прийняття правильних управлінських рішень для запобігання втрат та збільшення доходу та віднайти засоби для покращення фінансової міцності суб'єкта господарювання.

Серед елементів, які характеризують фінансову стійкість суб'єкта підприємницької діяльності виділимо кредиторську заборгованість, адже вона є одним із джерел формування капіталу і тому виступає складовою частиною господарських операцій. Вважаючи на важливість заборгованості у системі обліку, власникам є актуальним отримувати швидко та достовірну інформацію про стан кредиторської заборгованості на власному суб'єкті господарювання. Тому питання методики проведення перевірки заборгованостей, так широко розглядається у працях відомих економістів.

На сьогодні результати своїх досліджень зазначеної теми описують такі зарубіжні науковці, як Суйц Віктор, Ахметбеков Олександр, Дубровіна Тетяна, Шеремет Анатолій, Давидов Григорій, та вітчизняні вчені Бутинець Франц, Усач Богдан, Верхоглядова Наталія, Ільїна Світлана.

Аналіз робіт даних науковців вказує на різні погляди щодо способів та методів проведення аудиту кредиторської заборгованості. Одні з них

розглядають методологію проведення аудиту кредиторської заборгованості і визначають за основу та надають характеристику предмету, меті, роблять аналіз конкретним завданням, напрямкам або етапам, які мають виконуватись під час проведення аудиту. Так, Філіп Л. Дефліз, Дженік Г.Р. та інші основною метою аудиторської перевірки нарахованих заборгованостей та інших зобов'язань визначають одержання достатньої впевненості, що: всі нараховані суттєві зобов'язання перед посередниками та інші заборгованості, що існують на дату складання балансу, правильно підраховані та оцінені; суми, що зареєстровані як існуючі нараховані зобов'язання, були санкціоновані; витрати, пов'язані з цими зобов'язаннями, зареєстровані та підраховані правильно і послідовно [1, с. 114].

Узагальнюючи, можна зазначити, що метою внутрішнього аудиту, як і інших рядків балансу, є і одержання повних доказів для встановлення факту справжності сум зобов'язань, і достовірність їх відображень у фінансовій звітності, і одержання висновків щодо ефективного використання можливостей, які надає кредиторська заборгованість.

Вищевказані напрямки до методик реалізації внутрішнього аудиту та збору аудиторських доказів є достатньо описаними та вивченими, тому не будемо зупинятися на цих питаннях. Дане питання досить широко описано та застосовується у практиці внутрішнього аудиту суб'єктів підприємницької діяльності.

З метою удосконалення аудиту операцій з кредиторською заборгованістю за результатами проведення узагальнення Міжнародних стандартів аудиту, наукових праць та досліджень, пропоную ряд розроблених бланків-форм.

Розроблені документи, на нашу думку полегшать роботу аудитора та допоможуть як власнику суб'єкта господарювання так і аудитору та бухгалтеру-обліковцю забезпечити законну діяльність, уникнути штрафів та санкцій, а також, звести роботу аудитора до автоматизму. Адже, наявність чіткої системи у діях будь-якого спеціаліста завжди усуває можливість помилки чи ризику пропустити щось важливе чи суттєве.

Насамперед, пропонуємо розробити загальну програму внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості. Запропонована програма зменшить час проведення аудиту, дасть загальний план робіт та їх послідовність, систематизує зібрану інформацію, а також полегшить складання висновку та пропозицій щодо покращення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Запропонуємо чек-лист, а саме механізм удосконалення аудиту та розіб'ємо на деякі етапи його проведення, а саме виділимо п'ять основних кроків.

1. Перевірка достовірності та наявності оформлення первинних документів, що є підставою для обрахунку розміру кредиторської заборгованості.

2. Оцінка синтетичного й аналітичного обліку, а також правильності використання Плану рахунків.

3. Перевірка правильності розрахунків за кредиторською заборгованістю (оплата коштами, векселями, розрахунки іншими матеріальними цінностями).

4. Оцінка стану попереднього контролю кредиторської заборгованості.

5. Упевненість в порівнянності показників фінансової бухгалтерської і не бухгалтерської звітності (звіт голови правління, директора компанії, фінансового огляду та ін.) відносно кредиторської заборгованості.

Наступною формою удосконалення внутрішнього аудиту пропонуємо розробити форму тесту внутрішнього контролю. Даний тест пропонується запровадити для систематичного внутрішнього аудиту розрахунків з оплати праці. Використання розробленого тесту буде доцільним для проведення внутрішнього контролю бухгалтерами які ведуть облік нарахування заробітної плати.

Даний тест передбачатиме ряд загальних запитань, відповідь на які складатимуть так звану картину безпечності чи прогалин аудиту розрахунків з оплати праці (чи було укладено трудовий договір, чи усі істотні умови у ньому зазначені. чи передбачена система гарантій та пільг, відшкодувань різних видів). Ці та інші автоматичні відповіді на тест, дадуть аудитору загальну

картину та викриють недоліки чи слабкі місця, з яких треба розпочати перевірку розрахунків з оплати праці.

Метою зазначених тестів внутрішнього контролю з оплати праці є також: усунення дублювання обов'язків даних розрахунків, чітке визначення функцій санкціонування та схвалення, правильність відображення нарахувань на фонд оплати праці, та забезпечення перевірки належного оформлення первинних документів з обліку праці та її оплати.

Запропоновані елементи удосконалення аудиту та багато інших стануть інструментом аудитора із освітою юриста, бухгалтера, обліковця, спеціаліста з податків стануть запорукою успіху та рентабельності підрозділу внутрішнього аудиту будь-якого суб'єкта господарювання. Таким чином контроль повсякденної діяльності суб'єкта підприємництва ляже не на плечі одного керівника, а стане ціллю та напрямком діяльності підрозділу професіоналів. Застосовуючи фахові знання та вміння, професійно підібрані менеджери-аудитори зроблять внутрішній аудит помічником власника та інструментом покращення фінансового стану.

Науковий керівник: К.е.н, доцент Василюк М.М.

Література:

1. Посібник із застосування Міжнародних стандартів аудиту під час аудиту малих та середніх підприємств : ВПГО «Спілка аудиторів України»: URL : http://spilka-audit.org.ua/images/pisibnuk_1.pdf/.

2. Гуль Т.Б. Оплата праця. Київ : ТіСіДжиКонсалтинг, 2016.120 с.

3. Бутинець Ф. Ф. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.

4. Усач Б.Ф., Душко З.О., Колос М.М. Організація і методика аудиту: підручник. Київ: Знання, 2015. 295 с.

5. Загородній А.Г. Облік і аудит : термінологічний словник. Львів: вид. 2-ге, доп. і перероб.: Центр Європи, 2018. 243 с.

*Борденюк В.В.,
здобувач вищої освіти
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Оплата праці сільськогосподарських працівників має специфічні особливості: поточну оплату на протязі року – тарифний рівень; додаткову оплату, що передбачає стимулювання високої якості виконуваних робіт, стислість строків цього виконання, підвищення кваліфікації та тривалості роботи на підприємстві, роботи в складних умовах; доплату за продукцію за відповідних систем оплати; преміювання високоефективних наслідків роботи.

Згідно законодавства, з турботою про працездатних громадян, держава встановлює мінімальну заробітну плату. Наразі вона встановлюється одночасно в місячному та погодинному розмірах. Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці». Розмір мінімальної заробітної плати встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України не рідше одного разу на рік законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

При обчисленні розміру заробітної плати працівника для забезпечення її мінімального розміру не враховуються доплати за роботу в несприятливих умовах праці та підвищеного ризику для здоров'я, за роботу в нічний та надурочний час, роз'їзний характер робіт, премії до святкових і ювілейних дат.

Згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» мінімальна заробітна плата у 2020 році становить: з 01.01.2020 року у місячному розмірі — 4723 гривень; з 01.09.2020 року -5000 гривень. З

01.01.2021 року місячна мінімальна заробітна плата в Україні становить 6000 грн., а з 01.12.2021 року – 6500 грн.

За складних фінансових умов склалася традиція опиратися в розрахунках на рівень мінімальної зарплати. Так, ставка першого розряду не повинна бути нижчою за встановлений мінімум. Але якщо дозволяють фінансові можливості, краще обґрунтувати власний мінімум, значно вищий від встановленого державою. Трактористи-машиністи традиційно одержують надбавки за класність (1-й клас – 20 відсотків, 2-й клас – 10 відсотків) та за стаж: від 2 до 5 років – 8 відсотків; від 5 до 10 років – 10 відсотків; від 10 до 15 років – 13 відсотків; понад 15 років – 16 відсотків. Ці надбавки можуть бути включені в розцінки відповідної категорії працівників і виплачуватися щомісяця. Трактористи також стимулюються за виконання окремих видів робіт, які адміністрація вважає досить важливими. Традиційно доплата встановлюється в розмірі 15–50 відсотків до тарифу. При цьому можлива диференціація розміру доплат залежно від оцінки за якість роботи.

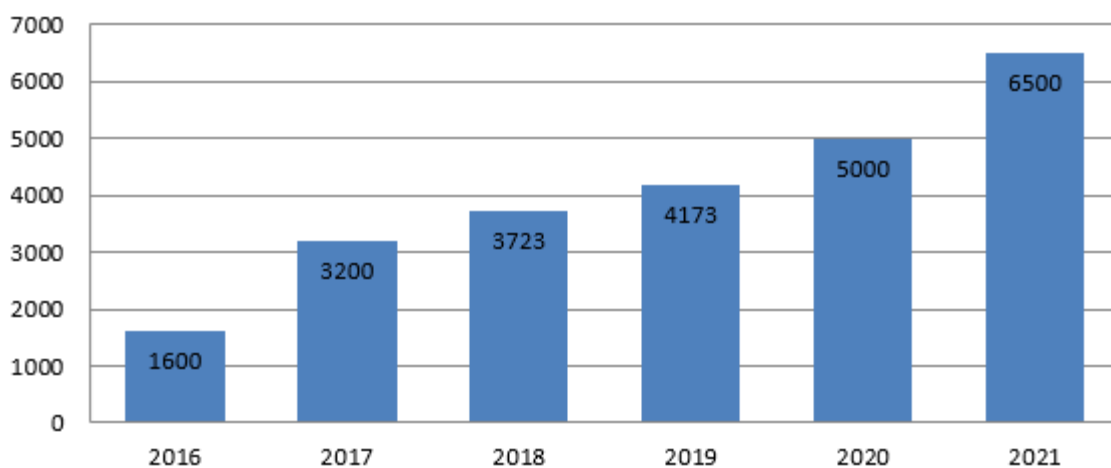
Наприклад, міжрядний обробіток посівів цукрових буряків: задовільна якість – доплати немає; добра якість – доплата 15 відсотків; відмінна якість – доплата 30 відсотків. Таким чином, заохочується виконання робіт у встановлений термін або швидше. Заохочувальна доплата за якість та строки виконання робіт обмежується 12 або 18 відсотками від фонду оплати праці, а також 1,0-1,5-місячним заробітком окремого працівника. Дещо вищу матеріальну зацікавленість механізаторів на протязі всього терміну збирання культури забезпечує такий варіант, коли тарифні ставки підвищуються залежно від рівня виконання сезонної норми, встановленої для конкретної збиральної машини. Вибір оптимальних підходів до розрахунку заробітку механізаторів сприяє підвищенню продуктивності та інтенсивності їх праці, поліпшенню умов її оплати.

Особливості системи оплати праці можуть бути враховані під час побудови форм первинних документів. Ці особливості різні, вони ж однакові в окремих господарствах. Як правило, у сільськогосподарських підприємствах

заробітна плата здійснюється двічі на місяць. Окремо формується загальна зведена відомість оплати праці, в якій відображається нарахування заробітної плати, господарські відрахування та утримання до соціальних фондів, податкової та профсоюзні внески. Наступним етапом фіксування інформації в носіях інформації є перенесення інформації до облікових реєстрів. До облікових реєстрів інформація переноситься після перевірки та обробки первинних документів. При цьому вже опрацьовані документи підлягають відмічанню в установленому порядку: за ручного варіанта обробки – заноситься дата запису в обліковий реєстр; за механізованого варіанта обробки – відбиток штампа оператора, який відповідає за обробку документів. Перенесення інформації до облікових реєстрів у сільськогосподарських підприємствах здійснюється в міру надходження первинних документів до місця обробки відповідно до графіка документообороту. Порядок запису господарських операцій передбачає різні підходи: інформація може первинно бути зареєстрована в реєстрах аналітичного обліку, а потім – синтетичного і навпаки. Для забезпечення якісної і достовірної реєстрації потрібно передбачити таку систему організаційних заходів: автоматизацію процесу облікової реєстрації; дотримання термінів графіка документообороту та інструкцій зі складання носіїв облікової інформації удосконалення системи реєстрів облікової інформації з можливим поєднанням синтетичного та аналітичного обліку.

В Україні за 2020 рік зросла середня заробітна плата. Середня номінальна заробітна плата штатних працівників підприємств у січні 2020 року становила 10727 гривень. За даними Держстату, найбільше зростання середньої заробітної плати за 2020 рік спостерігалось в Івано-Франківській (на 25,6%). Луганській (на 25,2%); Тернопільській (на 23,8%); Чернігівській, Чернівецькій та Сумській (на 23,4%) та Рівненській (на 21,9%) областях.

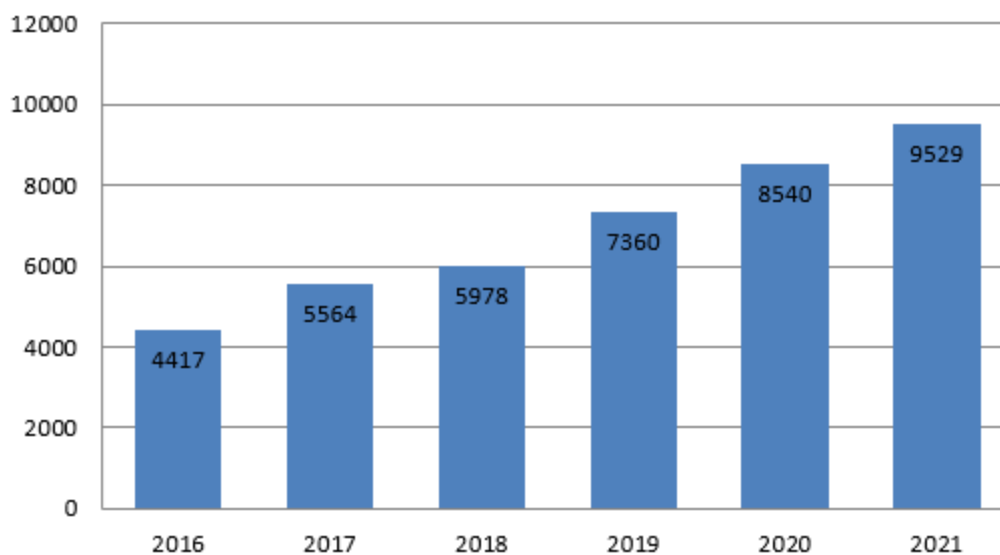
Наглядно розмірів мінімальної та середньої заробітної плати, яка є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для аграрних підприємств зображена на рис. 1 і 2

Рис. 1. Динаміка рівня мінімальної заробітної плати в Україні, грн.

Джерело: побудовано автором

В Україні суттєво зросла заробітна плата в сільському господарстві. За даними Держстату у січні 2019 року середньомісячна заробітна плата у сільському господарстві склала 7360 грн., що на 23,1% більше ніж за аналогічний період минулого року, коли зарплата складала 5978 грн. У 2018 році середньомісячна заробітна плата зросла на 24.4%.

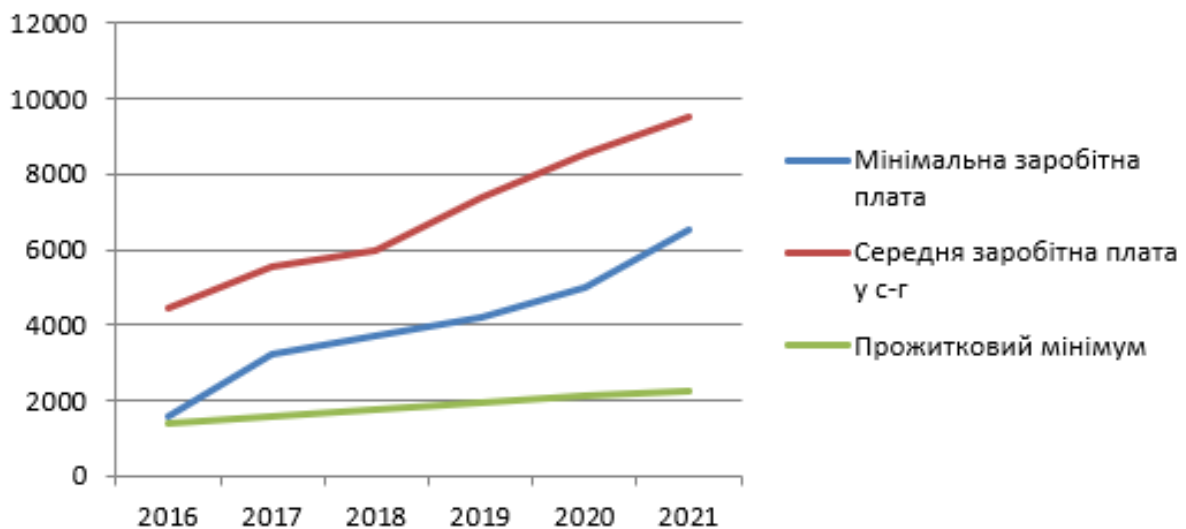

Рис. 2. Динаміка рівня середньої заробітної плати у сільському господарстві за 2016 - 2021 рр., грн.

Джерело: побудовано автором

У січні 2020 року середня заробітна плата співробітників агросектору України зросла на 16,5%, в порівнянні з аналогічним показником минулого року. Про це свідчать дані Державної служби статистики. У звітному періоді середня зарплата працівників сільського господарства України склала 8 570 гривень. Проте, у порівнянні із середньою зарплатою в АПК у грудні 2019 року, у січні 2020 року зарплата аграріїв знизилася на 7,7%.

У цілому динаміка рівня заробітної плати в Україні в сільському господарстві впродовж 2016-2021 рр. є позитивною: у цей період вона зросла та зростання її відбулося як відносно середнього рівня заробітної плати праці в господарстві, так і відносно мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму.

Рис. 3. Динаміка середньої заробітної плати у сільському господарстві і мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму

Джерело: побудовано автором

Низький рівень заробітної плати, затримки з її виплатою, заміна грошової форми натуральною, важкі умови, не престижність аграрної праці зумовлюють високу плинність кадрів. Внаслідок цих причин темпи вибуття робочої сили значно перевищують темпи їх прибуття. Першим кроком щодо матеріального стимулювання в аграрній сфері необхідно дотримання таких принципів, як: диференціація заробітної плати в залежності від трудового внеску працівника,

змісту і умов праці, місце розташування виробництва та підвищення реальної заробітної плати пропорційно із зростанням ефективності виробництва і праці.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Стоянова-Коваль С.С.

Література:

1. Зарплата у сільському господарстві цьогоріч зросла URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2654619-zarplata-u-silskomu-gospodarstvi-cogoric-zrosla-na-23-minagro.html>
2. Минимальная зарплата в Украине URL: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/min/>
3. Циганенко Г. В., Місевич М. А., Ходаківський В. М. Управління удосконаленням мотивації персоналу сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7899>
4. Стоянова-Коваль С. С., Попович В. В., Вплив трудового потенціалу на інвестиційну привабливість аграрного підприємства *Ефективна економіка*. 2013. № 6. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3287>

Бурукова Г.С.,

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Гасимова С.Ш.,

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ВПЛИВ ПОДАТКІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Податки є одним з основних важелів впливу на фінансові результати діяльності підприємства і доходи бюджету. З одного боку податки є джерелом наповнення бюджету з іншого фінансовим тягарем для підприємства. За допомогою зваженої податкової політики можна робити структурні зміни у національному господарстві та стимулювати розвиток нових сфер виробництва.

Формуючи власну податкову політику, держава за допомогою зміни державних обсягів податкових надходжень, різновидам форм оподаткування і податкових ставок, тарифів, звільнення або пільгового оподаткування окремих галузей виробництва, територій, груп населення може сприяти зростанню чи спаду господарської активності, створенню сприятливої кон'юнктури на ринку, умов для розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізації збалансованої соціальної політики. Використовуючи ті чи інші податкові пільги, держава регулює пропорції в економічній структурі виробництва й обміну, пропорції в розвитку продуктивних сил. Організація оподаткування має значний вплив на реалізацію суспільного продукту, темпи нагромадження капіталу та технічного оновлення виробничого потенціалу держави. Однак податки можуть і зворотно впливати на розвиток виробництва.

Проблеми податкового регулювання держави та оподаткування підприємств розглядалася провідними вітчизняними науковцями, серед яких: В.Л. Андрущенко, О.Д. Василика, А.І. Даниленка, О.Д. Данилова, М.Я. Дем'яненко, В.Б. Захожая, В.І. Кравченка, Я.В.Литвиненка, Х.З. Махмудова, А.М. Поддєрьогіна, А.М. Соколовської, В.М. Федосова, С.І. Юрія та ін. Проте багато питань досі залишається не розв'язаними, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Українській державі потрібна така податкова політика, яка могла б забезпечувати поступовий розвиток економіки. Однак в Україні практично абсолютизовано роль податків на шкоду їхній регулюючій функції.

Податкове регулювання визначається регулюючою функцією податків та має за мету зменшення протиріч із фіскальною функцією. В розпорядженні

держави існує достатня кількість інструментів податкового регулювання таких, як: загальний рівень оподаткування, спеціальні податкові режими, принципи встановлення та розмір ставки податку та ін. Держава повинна робити акцент на стимулюючій функції, давати можливість бізнесу ефективно розвиватись і нарощувати прибутки [1, 2].

Отже, ефективна податкова система є визначальним фактором щодо економічного зростання, покращення інвестиційного клімату і зростання добробуту. Важливою передумовою такої податкової системи є узгодження інтересів платників податків та держави. Сучасні умови господарювання, що характеризуються високим рівнем інтеграційних та глобалізаційних процесів, підвищенням ступеня відкритості економік різних країн, підтверджують необхідність функціонування ефективної податкової системи, яка б характеризувалася високою конкурентоспроможністю та сприяла формуванню позитивного іміджу країни у світовому економічному просторі.

Звичайно податки можуть сприяти збільшенню фінансових результатів так і їх зменшенню. Побудова ефективної і адаптивної податкової системи як стимулюватиме економічний розвиток є запорукою зростання рівня фінансових результатів.

Науковий керівник: К.е.н., доц. Найда А.В.

Література:

1. Каламбет (Юдіна) С.В., Ткаченко В.Є. Податки як інструмент вирівнювання фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2016. №5. С. 350-356.

2. Лункіна Т.І., Щербина Ю.О. Вплив податкового навантаження на фінансові результати підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №5. С. 654-656.

Буряк К.Ю.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Мокроусова О.О.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Ураков Д.В.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

Сучасна економіка характеризується інтенсивними змінами в господарській, економічній і соціальній діяльності підприємницьких структур. Прийняття Податкового кодексу України в новій редакції супроводжувалось відміною основних законодавчих і нормативних актів, що впливали на роботу суб'єктів підприємницької діяльності, зумовило посилення контролю та інтересу до питань обліку розрахунків між контрагентами.

Слід відзначити що система розрахунків має низку проблем, які пов'язаних із несвоєчасністю погашення зобов'язань. Актуальним залишається питання організація ефективної системи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості. Розрахунки з контрагентами також нерозривно пов'язані із вхідними і вихідними грошовими потоками, що становлять основу в процесі забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Затягування термінів отримання платежів і погашення зобов'язань приводить до значного сповільнення операційного циклу і як результат зниження ділової активності підприємства

Проблеми обліку розрахунків з контрагентами розглядалася провідними вітчизняними науковцями, серед яких: Бутинець Ф.Ф., Візіренко С.В., Власюк Г.В., Козоріз М.А., Голов С.Ф., Кравченко О.С., Мних Є.В., Барановська А.С., Петрик О.М., Садовська І.Б., Сирцева С.В. та ін. Проте багато питань досі залишається не розв'язаними, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Для прийняття менеджерами правильних та вчасних рішень у процесі антикризового регулювання фінансово стану суб'єкта господарювання істотне значення мають якість та актуальність інформації про стан розрахунків з контрагентами, яка формується на базі даних бухгалтерського обліку. Але форма бухгалтерського обліку з контрагентами, яку рекомендовано нормативно, не завжди враховує специфіку цього активу. Крім того, реєстри обліку, що рекомендовані для використання, непередбачають накопичення інформації про розрахунки з контрагентами різного рівня узагальнення і деталізації. Це зумовлює неможливість отримання від контрагентів інформації в обсязі та вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків із метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження [1, с. 258].

Вирішення даної проблеми багато в чому залежить від удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків. Ряд негативних факторів в числі яких є зниження ділової активності підприємств, низька платоспроможність підприємств, яка здебільшого призводить до кризового стану та кризи неплатежів. Характерні риси низької платоспроможності підприємств проявляються в несвоєчасності погашення заборгованості та повернення заборгованості в неповному обсязі, що стає причиною виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості. Саме тому, враховуючи сучасні умови господарювання, можна стверджувати, що важливою передумовою уникнення зазначених проблем є створення належним чином організованої системи бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами [2, с. 66].

В сучасних умовах діюча система обліку розрахунків з контрагентами не повністю відповідає вимогам прискорення грошового обігу та зміцненню

фінансового стану суб'єкта господарювання, що може призвести до нестабільності в постачанні основних товарно-матеріальних цінностей. Недотримання договірної і розрахункової дисципліни, несвоєчасне висування претензій щодо боргів призводять до зростання невиправданої дебіторської заборгованості, а отже до погіршення фінансового стану підприємства.

Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від організаційної структури, якості підготовки облікової інформації, професійного рівня фахівців, належної оцінки отриманих даних, які зумовлюють прийняття управлінських рішень. Бухгалтер під час ведення обліку і здійснення податкових розрахунків на вітчизняному підприємстві має орієнтуватися в методологічних розбіжностях різних законодавчих баз, які регулюють дві економіко-правові системи – обліково-аналітичну та податкову. Також свою специфіку мають облік та аудит дебіторської і кредиторської заборгованості, що і спричинює значні труднощі під час організації ефективної системи обліку, аналізу та аудиту розрахунків за ними [3, с. 155].

Основними об'єктами обліку розрахунків з контрагентами є:

- операції за розрахунками з контрагентами;
- товарноматеріальні цінності, що надходять від постачальників;
- виконані роботи та надані послуги;
- кошти, сплачені за зобов'язаннями;
- заборгованість за розрахунками з контрагентами [4, с. 59].

Організація обліку розрахунків з контрагентами полягає у правильно визначених способів та методів формування первинного обліку, аналізу показників, вибору вихідної інформації, раціоналізації контролю та роботи бухгалтерії. Організація обліку розрахунків з контрагентами включає: вибір форми розрахунків; розробку карто тек контрагентів; установлення порядку первинного обліку розрахункових операцій та оперативного контролю за станом розрахунків з контрагентами; вибір методики та техніки ведення синтетичного та аналітичного обліку розрахунків із покупцями та замовниками і кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Організацію обліку розрахунків з контрагентами на підприємстві необхідно починати з правильного формування облікової політики. Для вдосконалення ефективної організації такої системи розрахунків на підприємстві слід розробити чітку структуру всіх розрахунків. Як неоднозначність та нечіткість вітчизняної законодавчої бази відображається на економічних показниках країни, так і суперечливі методики, норми та методи обліку відображаються на результатах діяльності підприємства, тому для вдосконалення організації ефективної системи обліку розрахунків з контрагентами необхідно проводити в рамках цілісної системи, яка б базувалася на одній методиці.

Передусім варто наголосити, що облікова політика підприємств у сфері заборгованості представлена лише в загальних рисах, тому доречним буде доповнення Наказу про облікову політику необхідними елементами обліку, такими як величина сумнівних боргів, класифікація заборгованості за кожним покупцем або замовником, списання заборгованості з балансу та ін. Це дасть змогу повніше висвітлювати питання організації бухгалтерського обліку та підвищити контроль над розрахунками з контрагентами [5, 6].

Не викликає сумнівів, що автоматизація обліку дає змогу значно полегшити роботу бухгалтерії в цілому та кожного бухгалтера окремо, особливо під час упровадження телекомунікаційного обміну інформацією між автоматизованими робочими місцями облікових працівників із використанням комп'ютерних мереж. Ведення повністю автоматизованого обліку з використанням програмного продукту «1С:Бухгалтерія 8» значно прискорить ведення обліку дебіторської заборгованості та розрахунків із контрагентами. Автоматизація також дає змогу значно деталізувати рахунки обліку розрахунків з контрагентами аналітичними рахунками, що покращать організацію обліку розрахунків із контрагентами (табл. 1).

Проект деталізації рахунків з обліку розрахунків з контрагентами

Синтетичні рахунки	Субрахунки	Аналітичні рахунки
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	361.1 «Поточна дебіторська заборгованість з вітчизняними покупцями»
		361.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з вітчизняними покупцями»
		361.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з вітчизняними покупцями»
	362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	362.1 «Поточна дебіторська заборгованість з іноземними покупцями»
		362.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з іноземними покупцями»
		362.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з іноземними покупцями»
	365 «Розрахунки з вітчизняними замовниками»	365.1 «Поточна дебіторська заборгованість з вітчизняними замовниками»
		365.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з вітчизняними замовниками»
		365.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з вітчизняними замовниками»
	366 «Розрахунки з іноземними замовниками»	366.1 «Поточна дебіторська заборгованість з іноземними замовниками»
		366.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з іноземними замовниками»
		366.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з іноземними замовниками»
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	371 «Розрахунки за виданими авансами»	371.1 «Розрахунки в національній валюті з різними дебіторами за виданими авансами»
		371.2 «Розрахунки в іноземній валюті з різними дебіторами за виданими авансами»
	374 «Розрахунки за претензіями»	374.1 «Розрахунки в національній валюті з різними дебіторами за претензіями»
		374.2 «Розрахунки в іноземній валюті з різними дебіторами за претензіями»
	377 «Розрахунки з різними дебіторами»	377.1 «Розрахунки в національній валюті з різними дебіторами»
		377.2 «Розрахунки в іноземній валюті з різними дебіторами»
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	631.1 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін сплати якої не настав»
		631.2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»
		631.3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»
	632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	632.1 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін сплати якої не настав»
		632.2 «Відстрочена заборгованість перед іноземними постачальниками»
		632.3 «Прострочена заборгованість перед іноземними постачальниками»
	634 «Розрахунки з вітчизняними підрядниками»	634.1 «Заборгованість перед вітчизняними підрядниками, термін сплати якої не настав»
		634.2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними підрядниками»
		634.3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними підрядниками»
	635 «Розрахунки з іноземними підрядниками»	635.1 «Заборгованість перед іноземними підрядниками, термін сплати якої не настав»
		635.2 «Відстрочена заборгованість перед іноземними підрядниками»
		635.3 «Прострочена заборгованість перед іноземними підрядниками»
68 «Розрахунки за іншими операціями»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»	681.1 «Розрахунки в національній валюті за авансами одержаними»
		681.2 «Розрахунки в іноземній валюті за авансами одержаними»
	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	685.1 «Розрахунки в національній валюті з іншими кредиторами»
		685.2 «Розрахунки в іноземній валюті з іншими кредиторами»

Використання у практиці наведеної деталізації рахунків при організації обліку розрахунків з контрагентами сприятиме покращенню формування обліково-інформаційного забезпечення при прийнятті управлінських рішень.

Отже однією з умов своєчасності здійснення розрахунків з контрагентами є вчасне подання якісної інформації. А запропоновані заходи та застосування системи субрахунків і рахунків аналітичного обліку допоможуть забезпечити формування належного рівня інформаційного забезпечення, що так необхідне для своєчасного прийняття управлінських рішень та здійснення оперативного контролю за заборгованістю контрагентів.

Науковий керівник: К.е.н, доцент Найда А.В.

Література:

1. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : [підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. К. : КНЕУ, 2015. 258 с.
2. Зеленко С.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги. *Економічні науки*. 2014. № 11(41). С. 65-71.
3. Фокіна Н.П. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 8. С. 111-115
4. Візіренко С.В., Іваніцький К. В. Організація обліку розрахунків з контрагентами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 58-63.
5. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. *Держава та регіони*. 2009. № 5. С. 40-44.
6. Сирцева С.В., Щербак М.М. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №14. С. 1001-1005.

Винник В.Л.

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”*

м. Івано-Франківськ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

На сьогоднішній день, торговельні підприємства займають чи не найбільшу частку на ринку, з-поміж усіх підприємств із іншими видами діяльності. Саме тому, розвиток даного виду діяльності має позитивний вплив як на економіку держави, так і на добробут населення в цілому. Перспективи розвитку даної діяльності, в умовах значної конкуренції, напряду залежать від ефективності управління кредиторською заборгованістю підприємства, яка займає велику питому вагу серед інших видів зобов'язань торговельних підприємств. Тому, дослідження особливостей обліку даної заборгованості на торговельних підприємствах є актуальною темою.

До складу кредиторської заборгованості підприємств торгівлі відносять заборгованість перед: постачальниками і підрядниками за поставлені товари, бюджетом по податках, зборах і штрафних санкціях, персоналом підприємства, державними позабюджетними фондами та іншими кредиторами. Проте, левову частку все ж таким займає заборгованість за товари, роботи і послуги. Це свідчить про те, що основним джерелом фінансування придбання товарів є кредити банків [1, с. 294].

У непростий для нашої держави час, в умовах економічної нестабільності, зростає фінансова залежність від позичальників, відповідно, частка кредиторської заборгованості у джерелах формування майна торговельних підприємств суттєво збільшується. За даними Державної служби статистики України, кредиторська заборгованість, в цілому по Україні становить 2928507,6

млн. грн., тоді як на підприємствах оптової та роздрібною торгівлі – 943228,0 млн. грн. [2].

За період 2020-2021 років, у складний час поширення пандемії COVID-19, стрімко поширюється Інтернет-торгівля. Така система функціонування торгівельних підприємств має свої особливості в обліку: як у передачі замовлень, так і у розрахунках із покупцями.

Загалом, розрахунки в інтернет-магазинах здійснюються наступним чином: інтернет-еквайрингом (передоплатою) і післяплатою. Проте, все таки частіше, магазини працюють на передоплаті, адже це є своєрідною гарантією того, що клієнт все ж таки забере своє замовлення і магазину не прийдеться його повертати, витрачаючи на це додаткові кошти. Тому, з кожним новим замовленням, в інтернет-магазині збільшується кредиторська заборгованість за товари перед покупцями, до того моменту, поки клієнти не отримають свій товар. На дату надходження коштів на поточний рахунок визнається кредиторська заборгованість перед покупцями з відображенням за кореспонденцією рахунків: Дт 311 – Кт 681; також, на цю саму дату виникають податкові зобов'язання з податку на додану вартість.

Варто звернути увагу і на види доставки продукції. У тому випадку, коли доставку здійснюють сторонні кур'єрські служби, але інтернет-торговець контролює весь процес, тоді зобов'язання вважаються виконаними тільки в момент передачі товару покупцю, у результаті, в обліку відображають продаж безпосередньо за фактом передачі товару. У такому разі товари, передані сторонній кур'єрській службі, продовжують бути активами інтернет-магазину до моменту їх передачі покупцеві. Для їх обліку продавець виділяє окремий субрахунок (наприклад, 2821 “Товари, передані перевізникам”). На дату передачі товару перевізникові в обліку відображають запис: Дт 2821 – Кт 281 і Дт 643 – Кт 641/ПДВ (на суму ПДВ). За фактом передачі товару покупцеві інтернет-торговець проводить продаж в обліку і визнає дохід: Дт 361 – Кт 702 (на суму доходу з ПДВ) і Дт 702 – Кт 643 (на суму ПДВ). Одночасно списується собівартість реалізованого товару: Дт 902 – Кт 2821 [3]. Така ж сама ситуація, у

випадках, коли доставка здійснюється в точки видачі інтернет-магазинів або власними кур'єрами.

Також варто розглянути варіант, коли покупець замовляє товар в інтернет-магазині з доставкою поштою та післяплатою, у свою чергу, інтернет-магазин закупає даний товар у постачальника (табл.1).

Таблиця 1

Кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку в інтернет-торгівлі

№	Зміст операції	Дт	Кт
1	Придбано товар у постачальника	281 644/1	631 631
2	Відображено у складі податкового кредиту зареєстровану податкову накладну	641/ПДВ	644/1
3	Передано товар перевізникові	282/1 643	281 641/ПДВ
4	Отримано товар покупцем від інтернет-магазину	361 702 377 902	702 643 361 282/1
5	Отримано оплату за товар	311	377
6	Відображено списання комісії за переведення коштів	92	377
7	Сплачено постачальникові кошти за товар	631	311

Джерело: сформовано автором

Аналізуючи таку ситуацію, бачимо, що в суб'єкта господарювання виникає кредиторська заборгованість за придбаний товар для клієнта, і в послідовності – дебіторська.

Отже, дослідивши функціонування торговельних підприємств, доходимо висновку, що кредиторська заборгованість, з усіма її особливостями, є невід'ємною частиною їх діяльності, особливо в сучасний період розвитку інтернет-торгівлі. Проте, важливо контролювати рівень кредиторської заборгованості на виправданому рівні, вчасно її погашати, уникаючи залежності від кредиторів та підтримувати довіру своїх контрагентів. А це можливо зробити, маючи необхідну для управління інформацію, яку надає система бухгалтерського обліку.

Науковий керівник: К.е.н, доцент Максимів Ю.В.

Література:

1. Міценко Н.Г., Міщук А. І. Кредиторська заборгованість торговельного підприємства: проблеми оцінки та управління. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.3. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_3/292_Mic.pdf

2. Поточні зобов'язання і забезпечення за видами економічної діяльності станом на 31 грудня 2017 року. Статистична інформація. К. 2018. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Костенко Н. Обліковуємо продажі інтернет-торговця. Factor. 2020. № 51. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/june/issue-51/article-109257.html>

Довгулич Т.І.

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”*

м. Івано-Франківськ, Україна

ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Завершальною стадією облікового циклу підприємства є звітність підприємства. Для різноманітних користувачів звітність підприємства формується на основі показників бухгалтерського обліку для задоволення їхніх інформаційних потреб. Через це, складання фінансової звітності для малих підприємств та інших форм володіння підприємством в теперішні час є доволі актуальним питанням. Саме тому вважається, що малі підприємства займають велику частку на ринку виробництва, через що сприяє утворення та збагачення вітчизняної продукції країни, а також надають робочі місця для жителів країни.

Під звітністю малих підприємств розуміють систему даних за визначений період, що дає характеристику та підсумовує виробничо-фінансову діяльність. Показники фінансового, податкового, управлінського, статистичного та оперативного обліку відображаються у ній.

Закон України "Про бухгалтерський облік фінансову звітність в Україні" прописує, що фінансова звітність – це система бухгалтерських даних, що інформує результати фінансових операцій та їхній стан за визначений період, а також динаміку облікові коштів на підприємстві [1].

Щоб задовольнити користувачів, потрібно надавати укомплектовані, справжні, неупереджені дані підприємства про їх фінансовий стан та операції діяльності являється метою формування фінансової звітності.

Для суб'єктів малих підприємств Міністерство фінансів України розробили та ухвалили Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 25 «Спрощена фінансова звітність». Він визначає систему утворення даних фінансової звітності для суб'єктів малих підприємств, яка характеризується як спрощена.

Як було сказано вище, фінансова звітність малих підприємств є складовою одиницею бухгалтерської звітності, що формує систему бухгалтерських даних та інформує про результати фінансових операцій та їхній стан за визначений період, а також динаміку облікові коштів на підприємстві. Ця звітність призначена для таких користувачів як позикодавці та інвестори, які не можуть враховуючи з врахуванням своїх певних потреб вимагати звіти.

Відповідно до Національного положення (стандарту) 25 «Фінансова звітність суб'єктів малих підприємств», який вкладений у свіжій редакції встановлено призначення, форму та систему введення статей Фінансова звітність суб'єктів для суб'єктів малих підприємств у складі Балансу (ф. № 1-м) і Звіту про фінансові результати (ф. № 2-м), так само і призначення, форму та систему введення статей Спрощеного фінансового звіту малих підприємств в складі балансу (ф. № 1 — мс) та Звіту про фінансові результати (ф. № 2 — мс) [2].

Спрощення даних звітності та їх більше узагальнення є основною властивістю звітності малого підприємства в порівнянні із фінансовою звітністю великих підприємств.

Згідно з НП(с)БО 25 «Спрощена звітність малих підприємств» особи, які мають малі підприємства складають та здають цю звітність за спрощеними даними фінансової звітності у системі таких форм:

1. «Баланс» (ф. № 1-м) .
2. «Звіт про фінансові результати» (ф. № 2-м) .

Дані цих форм звітності заповнюються у тисячах тисячах гривень з одним десятковим знаком після коми.

Юридичні особи, які відповідно до Податкового кодексу можуть використовувати спрощений бухгалтерський облік та здавати скорочену фінансову звітність (форми № 1-мс і форми № 2-мс) малих підприємств.

До юридичних осіб, які обрали і використовують скорочену форму звітності розділено по групах платників єдиного податку, проте малі підприємства можуть перебувати лише на третій та четвертій групі платників єдиного податку, а саме:

- юридичні особи, які перебувають на третій групі єдиного податку, можуть застосовувати будь-який вид діяльності господарювання, кількість найманих працівників не повинна перевищувати 10 осіб та річний дохід повинен складати не більше 7 002 000 грн станом на 2021 рік;

- юридичні особи, які перебувають на четвертій групі єдиного податку, це виробники сільськогосподарської продукції, немає обмежень щодо кількості найманих працівників та річний дохід визначається як частина сільськогосподарської продукції за минулий звітній рік повинна дорівнювати або перевищувати 75% [3].

План рахунків бухгалтерського обліку, особи які спрощений бухгалтерський облік на підприємстві, мають можливість використовувати спрощений План рахунків, який призначений для малих підприємств, але і можуть використовувати повний План рахунків.

Для подання фінансової звітності малого підприємства податковим періодом є календарний рік (тобто з 1 січня по 31 грудня) і потрібно подати у податкову інспекцію, не пізніше 28 лютого року, наступного за звітній (тобто за

2021 рік, потрібно подати звітність до 28 лютого 2022 року). Слід зазначити, що фінансову звітність малих підприємств ми подаємо не тільки до податкової інспекції, але і до Державної служби статистики та банківських установ, де обслуговується підприємство [3].

Малі підприємства, які здають Спрощену фінансову звітність, можуть вести спрощений бухгалтерський облік;

- необоротні активи можуть обчислюватися до справедливої ціни за первинною ціною, без врахування зниження корисності та перерахунку;

- беруть до уваги певні видатки на етапі їх реальних витрат та не утворюють гарантійні наступні видатки та виплат;

- після оподаткування на фінансовий результат береться до уваги вимоги Податкового кодексу України, які визнають видатки та надходження та зараховують суми, які не визнають Податковим кодексом України видатками або надходженням;

- до підрахунку балансу за її реальною сумою відносять поточну дебіторську заборгованість [4].

Отже, Спрощена звітність малих підприємств з формами № 1-мс і № 2-мс, як таких особливостей немає. Єдине, що розділяє це, частина рядків із цих форм об'єднує декілька рядків із форм № 1-м і № 2-м. Тому порядок їх заповнення на підставі даних бухгалтерських реєстрів принципово нічим не відрізняється.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Баланюк І.Ф.

Література:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996 - XIV. Все про бухгалтерський облік. 2011р. № 10 (спецвипуск).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 – VI. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Н. В. Бондарчук. Актуальні питання складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. Економічна наука. Інвестиції: практика і досвід. №2. 2015р.

Іваночко Б.Р.

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ “ Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”*

м. Івано-Франківськ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Проведення реформи децентралізації в Україні значно розширило повноваження органів місцевого самоврядування, зокрема у фінансовій сфері. До сфери відповідальності територіальних громад відійшла значна частина бюджетних установ – освітніх закладів, закладів первинної та вторинної медицини, культури, спорту, соціальної сфери та інші. Також цьому сприяв процес передачі майна зі спільної районної власності у безпосередню власність територіальних громад. Усі ці установи фінансуються та утримуються за рахунок місцевого бюджету відповідними органами місцевого самоврядування. Однак, зростання обсягів бюджетного фінансування вимагає побудови ефективної системи контролю за місцевими фінансами. Кожна бюджетна установа в Україні, незалежно від того в чийй власності вона перебуває та кому підпорядкована, перебуває під постійним фінансовим контролем з боку державної влади, насамперед з боку Державної казначейської служби України та Державної аудиторської служби України. Не менш актуальним є питання організації контролю за фінансуванням бюджетних що належать територіальним громадам самими громадами.

У дослідженнях ефективності контролю місцевих фінансів у системі бюджетного менеджменту, сучасні автори роблять висновок, що посилення ефективності контрольної діяльності сприятиме зміцненню державної влади, місцевого самоврядування, стабільності фінансової системи, становленню ефективної системи державного фінансового контролю загалом та зростанню ролі держави в регулюванні соціально-економічного розвитку України [1]. В першу чергу громади можуть контролювати всі свої фінанси через обрані ними представницькі органи місцевого самоврядування – ради та їх постійні комісії. В своїй науковій роботі Березовська С.Є. вказує що органи місцевого самоврядування наділені широкими контрольними повноваженнями в їх бюджетній діяльності, такі повноваження реалізуються у формі проведення пленарних засідань, що стосуються затвердження місцевих бюджетів, внесення змін до них затвердження звітів про виконання бюджетів [2]. Проте повноваження рад в цьому питанні значно ширші. Зокрема, своїми рішеннями ради можуть в будь який момент вимагати звіту керівника місцевого фінансового органу про стан виконання місцевого бюджету, вимагати звіту про виконання кошторисів в керівників та бухгалтерів бюджетних установ, керівників бюджетних підрозділів виконавчих апаратів, затверджувати бюджетні програми та заслуховувати звіти про їх виконання. Та не менш широкими є повноваження бюджетних комісії місцевих рад, однією з функцій яких є контрольна. Комісії здійснюють контроль за виконанням рішень ради в плані бюджету, рішень виконавчого комітету, контролюють діяльність підконтрольних раді та виконавчому комітету органів та стежать за діяльністю всіх установ, організації громади. Відповідно при організації ефективного контролю фінансування бюджетних установ громади першочергово мають створити дієві бюджетні комісії, які реально здійснюватимуть заходи контролю за місцевими фінансами та дотриманням бюджетного законодавства установами громади, включаючи сам виконавчий орган та місцевий фінансовий орган.

Значними контрольними повноваженнями наділений голова територіальної громади. Діяльність всіх виконавчих органів ради, бюджетних установ та комунальних підприємств належить до його компетенції. Голова одноособово назначає керівника місцевого фінансового органу, керівника підрозділу бухгалтерського обліку та звітності, своїм розпорядженням визначає облікову політику та організовує бухгалтерський облік в виконавчому органі ради. Проте, внесення змін до Бюджетного кодексу України дещо обмежило контрольні функції голови громади[3]. Так, до 01.01.2021 голова територіальної громади міг одноосібно виконувати функції місцевого фінансового органу, проте після прийнятих змін значна частина контрольних повноважень перейшла до місцевого фінансового органу. Такий орган повинен обов'язково мати статус юридичної особи. До його функцій належить складання прогнозів місцевого бюджету, складання та подання на розгляд виконавчому комітету та бюджетній комісії проекту місцевого бюджету, виконання бюджету, контроль за витрачанням коштів місцевого бюджету, головними розпорядниками бюджетних коштів та розпорядниками нижчого рівня. Місцеві фінансові органи є підзвітними та підконтрольними місцевим радам, а також відповідним органам виконавчої влади в питаннях делегованих їм повноважень. За своєю організаційною формою місцеві фінансові органи є виконавчими органами місцевих рад та підпорядковані їх виконавчим комітетам та головам громад. У разі виявлення органами Державної казначейської служби України порушень бюджетного законодавства бюджетними установами громади, органи казначейства одразу ж інформують про них саме місцевий фінансовий орган. Незважаючи на те, що місцевий фінансовий орган як виконавчий орган місцевої ради є підпорядкованим голові територіальної громади та виконавчому комітету і апарату ради, сам виконавчий апарат як бюджетна установа – розпорядник коштів місцевого бюджету є підконтрольним місцевому фінансовому органу.

Таким чином, проаналізувавши контрольні повноваження органів місцевого самоврядування, щодо фінансування бюджетних установ громад,

можна зробити висновок, що саме місцеві фінансові органи мають найбільше таких повноважень саме при поточному обліку фінансування через органи казначейства, виконанні паспортів програм та кошторисів. Місцеві ради їх бюджетні комісії та виконавчі комітети здійснюють контроль в більш узагальненому форматі у виді опрацювання звітів про виконання бюджету, програм та кошторисів, заслуховування результатів перевірок та ревізій, прийнятті відповідних рішень. Тому місцеві фінансові органи справедливо можна вважати основним елементом системи контролю за всіма фінансами громади, включно з фінансуванням бюджетних установ. Разом з тим для побудови дієвої системи контролю за фінансами в громадах надзвичайно важливо налагодити ефективну і дієву роботу бюджетної комісії та виконавчого комітету.

Розглянуті вище форми контролю за фінансуванням бюджетних установ здійснюється органами місцевого самоврядування, та Закон України «Про місцеве самоврядування» наділяє громади правом розпоряджатись своїм майном та вирішувати місцеві питання не лише через вибрані ними органи місцевого самоврядування, а й безпосередньо. Наведене в чинному законодавстві поняття територіальної громади значно ширше ніж органу місцевого самоврядування. Відповідно громадяни мають право самі, безпосередньо, контролювати фінансування бюджетних установ громади, адже саме територіальна громада а не її рада, виконавчий комітет, виконавчі органи, є фактичним власником цих установ.

Громадський контроль за місцевими фінансами має декілька форм здійснення. У статті «Громадський контроль за виконанням місцевих бюджетів» І. Литвинчук наводить наступні форми здійснення громадського контролю: залучення громадськості до планування місцевого бюджету, розробки бюджетних програм Доведення до відома громадян напрями бюджетної політики органів місцевого самоврядування: налагодження комунікацій з населенням громади стосовно бюджетних питань[4].

Побудова ефективної системи фінансового контролю на всіх ланках системи місцевого самоврядування територіальних громад сприятиме цільовому, ефективному та економному використанню коштів місцевого бюджету Проте така система може виявитись не достатньо ефективною без належного громадського контролю з боку громади як за фінансами всіх органів місцевого самоврядування в цілому так і окремих бюджетних установ. Також своєчасне попередження та запобігання порушень бюджетного законодавства в бюджетних установах, територіальними громадами сприятиме зниженню кількості виявлених бюджетних порушень органами Державної казначейської служби.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Галушак І.Є.

Література:

1. Виговська Н.Г., Литвинчук І. В. Ефективний контроль місцевих фінансів у системі управління бюджетом. *Економіка і суспільство*. 2018 №5 С.650-655
2. Березовська С. В. Контрольні повноваження органів місцевого самоврядування в сфері їх фінансової діяльності. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С.217-221
3. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України 17.09.2020 року №907-іх 2020 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-20>
4. Литвинчук І. В. Громадський контроль за виконанням місцевих бюджетів. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*, №4(70) С.155–158.

Колодіна К.О.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ОЦІНКА СТАНУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Здійснення господарської діяльності бізнес-суб'єктів призводить до виникнення розрахункових відносин та кредиторської заборгованості підприємства. Кредитори у сучасних умовах постають одними з головних стейкхолдерів, а кредиторська заборгованість у складі поточних зобов'язань бізнес-суб'єктів є одним з основних позикових джерел фінансування активів, визначає рівень автономії та загальний фінансово-економічний стан компанії.

У фінансовій звітності інформація про кредиторську заборгованість представлена у III розділі пасиву Звіту про фінансовий стан наступними статтями: поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (код рядка 1610), за товари, роботи, послуги (код 1615), за розрахунками з бюджетом, у т.ч. за податком на прибуток (коди рядків 1620 і 1621 відповідно), поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування (1625), за розрахунками з оплати праці (1630).

Нормативно-правові та методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 11 «Зобов'язання» [3]. У бухгалтерському обліку для систематизації та відображення господарських операцій за поточними розрахунками із кредиторами призначені декілька рахунків: 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», 64 «Розрахунки за податками і платежами», 65 «Розрахунки зі страхування», 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Залежно від специфіки господарських операцій та форм розрахунків можливо

використання рахунків 62 «Короткострокові векселі видані», 68 «Розрахунки за іншими операціями», 67 «Розрахунки з учасниками».

Для бухгалтерії суб'єкта господарювання дуже важлива оцінка боргових зобов'язань у балансі та інших формах бухгалтерської фінансової звітності. Порівняння даних про кредиторів з попередніми періодами дає можливість оцінити характер зміни кредиторської заборгованості в динаміці, платоспроможність підприємства та його фінансовий стан [1, с. 33].

Оцінка поточного стану кредиторської заборгованості вітчизняних підприємств за сучасних умов показує важливість її як джерела забезпечення активів та фінансування господарської діяльності бізнес-суб'єктів. Питома вага поточної кредиторської заборгованості у структурі капіталу національних компаній становить близько 59%, середня величина заборгованості – 9,3 млн. грн. (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка показників кредиторської заборгованості бізнес-суб'єктів
національної економіки**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Величина поточної кредиторської заборгованості, млрд. грн.	2196,3	2587,4	2928,5	3327,2	3486,7
в т.ч. в розрахунку на 1-е підприємство, млн. грн.	6,3	8,4	7,7	9,3	9,2
Частка кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях, %	53,4	44,2	50,8	51,9	51,5
Коефіцієнт відволікання пасивів у поточну кредиторську заборгованість	51,0	58,5	57,9	58,9	58,9
Ступень фінансової автономії, %	28,3	24,5	24,7	24,9	26,9

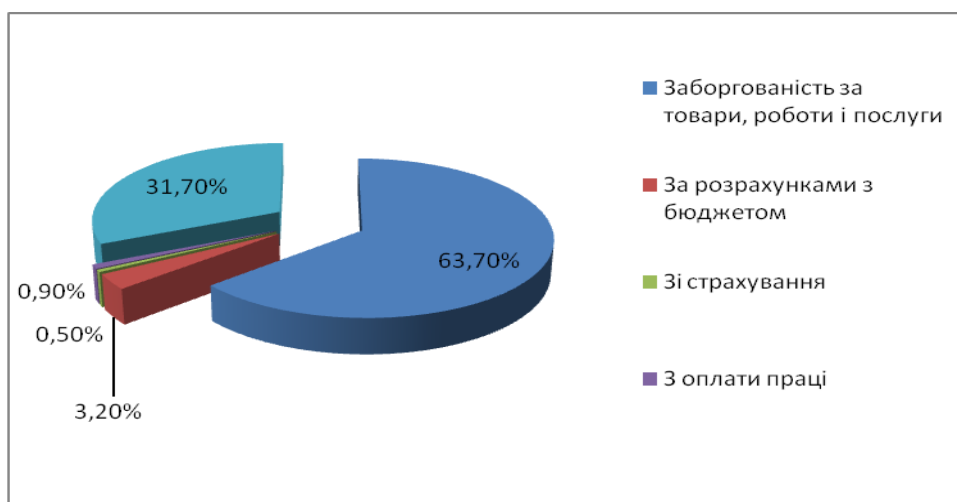
Джерело: Складено автором за [2]

При цьому, найвищий рівень фінансової незалежності (який відповідає нормативним індикаторам) спостерігається на підприємствах таких видів економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство - 50,8%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 49,9%, професійна, наукова та технічна діяльність – 52,1%, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 69,9%. Найнижчий рівень фінансової автономії

виявлений на підприємствах, що займаються операціями з нерухомими майном (12,%), галузі будівництва (2,3%), оптової та роздрібною торгівлі (7,6%) [2].

Оцінка складу та структури поточної кредиторської заборгованості національних підприємств показала, що найбільшу частку займає кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги – близько 64%, помірною є відсоток заборгованості компаній за обов’язковими платежами, що свідчить про досить високий рівень відповідальності компаній та податкову дисципліну розрахунків з бюджетом (рис. 1).

Порівняльний аналіз структури пасиву Звіту про фінансовий стан вітчизняних підприємства та компаній країн ЄС показав значні відмінності у питомій вазі основних його елементів. Так, частка поточних зобов’язань європейським компаній становить близько 31,2%, рівень фінансової автономії – близько 25%, значною є частка довгострокових зобов’язань компаній – близько 43,8%, які у зарубіжних компаніях постають головним джерелом довгострокового економічного розвитку [4].

Рис. 1. Структура поточної кредиторської заборгованості підприємств України за 2019р., %

Джерело: складено автором за [2]

ТОВ «НЕКСТ ВЕЙ» м. Одеса є бізнес-суб’єктом, основним видом діяльності якого є надання орендних послуг. Даний суб’єкт господарювання за

розмірами відноситься до мікропідприємств. Питома вага кредиторської заборгованості у структурі джерел фінансування товариства складає 48,3% в порівнянні з середнім показником 58,9%. Товариство не має довгострокових зобов'язань, як і значна кількість вітчизняних компаній. Така структура капіталу забезпечує досить високу ступень їхньої фінансової автономії, проте, значно скорочує можливості нарощування масштабів діяльності за рахунок довгострокових джерел, як у більшості європейських компаній.

Оптимізація структури джерел фінансування активів та належне фінансове забезпечення господарської діяльності вітчизняних підприємств можливі лише за рахунок стабілізації фінансово-кредитної політики у національній економіці та формування сприятливого інвестиційного клімату, що є необхідними передумовами для залучення компаніями тимчасово вільних коштів на довгостроковій основі та економічним підґрунтям нарощування масштабів бізнесу.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Крюкова І.О.

Література:

1. Боденчук Л.Б., Кулікова С.М. Управління та аналіз кредиторської заборгованості в умовах пандемії. Економіка та управління підприємствами. 2020. № 4 (70). С. 30-37.
2. Діяльність суб'єктів господарювання: стат зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/06/Zov_torg.pdf.
3. П(С)БО 11 «Зобов'язання». URL: <https://kodeksy.com.ua/buh/psbo/11.ht>
4. Eurostat. Date base. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/earnings>

Корєпова А.О.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

COVID-19 – НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ОБЛІКУ ЛІКАРНЯНИХ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Пандемія, викликана вірусом COVID-19, має глобальні медичні та економічні наслідки, в основі яких проблеми не лише функціонування, але й самого існування окремих суб'єктів економічної діяльності. За словами генерального секретаря Міжнародної конфедерації профспілок Ш. Берроу, «фінансові та гуманітарні наслідки пандемії COVID-19 ми будемо відчувати ще довгі роки, якщо уряди не захистять працівників, ланцюги постачань і малий бізнес» і зрештою «робота, доходи та соціальний захист – це дивіденди безперервності бізнесу» [1]. Серед основних проявів пандемії обмеження громадського життя, які кардинально змінили економічними умовами господарювання і вплинули на вартість бізнесу. Це не оминуло й проблем обліку лікарняних. На жаль, на практиці більшість підприємств, особливо малого та середнього бізнесу, не обліковують лікарняні взагалі. На їх думку, простіше виплатити працівнику заробітну плату, яку б він отримав працюючи, ніж витратити час на розрахунки та перевірку правильності лікарняного листка. То ж у чому причина не відображення лікарняних в бухгалтерському обліку – економія часу чи не знання як це зробити?

Законодавчо в Україні поняття «лікарняні» є допомогою по тимчасовій непрацездатності. Так, у ч. 1 ст. 22 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» зазначено, що допомогу по тимчасовій непрацездатності надають застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати

(доходу), у разі настання в неї одного встановлених переліком страхових випадків [2].

Першим з випадків є тимчасова непрацездатність внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві. В такій ситуації працівник звертається до закладу охорони здоров'я у перший день своєї хвороби, де йому відкривають лікарняний листок, який у подальшому стає підставою для роботодавця для нарахування та виплати лікарняних.

Слід відмітити, що COVID-19 вніс свої корективи в діяльність підприємств, зокрема до витрат на заходи з охорони праці додалися і витрати на захист працівників від коронавірусу, адже такі заходи дадуть змогу зберегти життя та здоров'я працівників підприємств. Такі підприємства зобов'язані проводити профілактичні заходи: вимірювати температуру працівникам, забезпечувати їх антисептичними та дезінфікуючими засобами, засобами індивідуального захисту (маски/респіратори для обличчя, медичні рукавички, захисні костюми тощо), послугами на тестування працівників на COVID-19 [4].

З 1 вересня 2021 року в Україні всі заклади охорони здоров'я мають відкривати електронні лікарняні. Звісно, введення е-лікарняних зменшує кількість випадків шахрайства, коли працівники надають підроблений або куплений листок непрацездатності.

Проте, на практиці ж далеко не всі медичні установи можуть собі дозволити відкривати е-лікарняний. Однією з причин є банальна відсутність технічного забезпечення та телекомунікаційних мереж. Більшість сільських лікарень не мають як комп'ютерів, так і доступу до Інтернету. У такому випадку знову повертаємось до добре знайомого паперового варіанту лікарняного. Але і тут маємо проблеми.

Ось працівник приніс паперовий лікарняний, бухгалтер має перевірити його правильність: заповнення даних, наявність підписів і печаток і т.д. З одного боку, чи повинен бухгалтер це робити – звісно ні. За правильність заповнення має відповідати посадова особа медичного закладу. З іншого боку, якщо є помилки бухгалтер немає права здійснювати за ним нарахування, а

навіть якщо і зробить при перевірці вони будуть визнанні як недостовірні і тоді вже це відповідальність бухгалтера. І що робити якщо помилку виявлено: відправляти працівника до медичного закладу для виправлення помилки чи простіше вже не відображати інформацію в обліку взагалі? Тепер стає зрозуміло чому працівники бухгалтерії так бояться лікарняних і що справа не в розрахунках [3].

Фактично розрахунок суму лікарняних відбувається досить просто. Оплата з 1 по 5 день хвороби включно в Україні здійснюється за рахунок роботодавця, з 6-го дня – Фонду соціального страхування України. В обох випадках розрахунок допомоги проводиться за однаковим алгоритмом та наступною формулою:

$$\text{Сума лікарняних} = ЗП_{\text{с.д.}} \times K_{\text{д.н.}} \times K_{\text{стр.с.}}, \quad (1)$$

де $ЗП_{\text{с.д.}}$ – середньоденна заробітна плата, $K_{\text{д.н.}}$ – кількість днів непрацездатності, $K_{\text{стр.с.}}$ – коефіцієнт страхового стажу.

Наприклад, працівник хворів 12 календарних днів. Заробітна плата за попередні 12 місяців 90 тис.грн. Страховий стаж 4 роки.

Сума лікарняних = 739,73 грн. – за рахунок підприємства (Д-т 949 К-т 663).

Сума лікарняних = 1035,62 грн. – за рахунок Фонду (Д-т 378 К-т 663).

Далі при виплаті нараховуємо ЄСВ (22%) та утримуємо ПДФО (18 або 8,41%) та військовий збір (1,5%). Тут розрахунки лікарняних і закінчуються.

Окремої уваги також потребує облік лікарняних, коли працівник лікувався за кордоном, адже тут все ускладнюється потребою перекладу та нотаріального засвідчення документів [2], і тоді постає питання коли, скільки платити та чи є можливість збільшення сум виплат адже лікування закордоном значно дорожче.

Отже, на сьогодні в Україні система розрахунку та обліку лікарняних досить зрозуміла, але має низку відкритих питань щодо лікарняних листків, які є безпосередньо підставами для відображення інформації в обліку про

лікарняні та, на які варто сподіватись найближчим часом будуть надані відповіді.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Шабатура Т.С.

Література:

1. Глобальне опитування МКП: пандемія COVID-19 завдає шкоди здоров'ю і економічному добробуту працівників. Міжнародний відділ ЦК Профспілки. 26 березня 2020 р. URL: <https://pon.org.ua/novyny/7739-globalne-opituvannya-mkp-pandemya-covid-19-zavdaye-shkodi-zdorovyu-ekonomichnomu-dobrotu-pracvnikv.html>

2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 1105-XIV від 23.09.1999 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

3. Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.11.2001 № 455 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1005-01#Text>

4. Shabatura T., Gryshova I., Nikoliuk Ol., Petrov I. Recommendations on state measures for reconstruction of the tourist sector of Ukraine in the convention of the Covid-19 pandemic. *Public Administration for Sustainable Development: New Challenges and Perspectives* : Collective Monograph / The general ed. Chechel A.O., Khlobystov Ie.V., Śleziak M. Mariupol - Bielsko-Biala (Poland): University of Economics and Humanities, 2020. p. 159-177. ISBN 978-83-63649-02-9

Кривошеїна К.О.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПЕРСОНАЛ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Сучасні умови здійснення економічної діяльності зумовлюють зміну концепцій управління та підходів менеджменту до основних господарських процесів. Витратний методичний підхід поступово замінюється на концепції соціально відповідального бізнесу, за яких центральним елементом управління та досягнення конкурентного успіху постає людський та інтелектуальний капітал.

Залучення до бізнес-процесів кваліфікованих фахівців та нарощування якості і вартості кадрового потенціалу підприємств є одним з стратегічних напрямків розвитку компаній та однією з умов конкурентоспроможності на ринку.

Категорія «витрати» є однією з найбільш традиційних та одночасно актуальною в економічній та обліковій літературі і практиці. Витрати – це основний об’єкт управління, отже, потребує точного, своєчасного та достовірного інформаційно-аналітичного супроводження. Зміна концепцій управління з ресурсного підходу до соціально-вартісно-орієнтованого у сучасних реаліях відокремлює персонал як одного з головних стратегічних елементів вирішення всіх завдань сучасного бізнесу та управління.

У системі облікової підтримки управління елемент «витрати» є чітко регламентованим об’єктом обліку, який у вітчизняній практиці ведеться за допомогою П(С)БО 26 «Виплати працівникам» та МСБО 19 «Виплати працівникам». Спільна назва є не єдиною уніфікованою ознакою систем

національного та світового обліку. Україна сьогодні впевнено реалізує процеси гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності із міжнародною практикою, прикладом чого постають чисельні спільні методичні підходи до обліку витрат на персонал підприємства (організації, установи).

Дефініцію «витрати» бухгалтерський та управлінський облік трактує з позицій зменшення економічних вигод підприємства або збільшення зобов'язань [4]. Проте, сучасні концепції управління персоналом переконливо доводять, що саме персонал (інтелектуальний, кадровий потенціал компаній), є головним джерелом успіху компанії на ринку, інструментом досягнення поставлених цілей, нарощування майбутніх фінансових потоків, економічного потенціалу та вартості бізнесу. З таких позицій управління та кадрового менеджменту вважаємо, що трактування категорії «витрати на персонал» у контексті національних і міжнародних стандартів як «...зменшення майбутніх економічних вигод» є не зовсім коректним. Вважаємо більш доречним характеризувати витрати на персонал як збільшення поточних і майбутніх зобов'язань підприємства (зокрема, в частині розрахунків за заробітної платою, із соціального страхування, податків та добровільних програм розвитку персоналу організації).

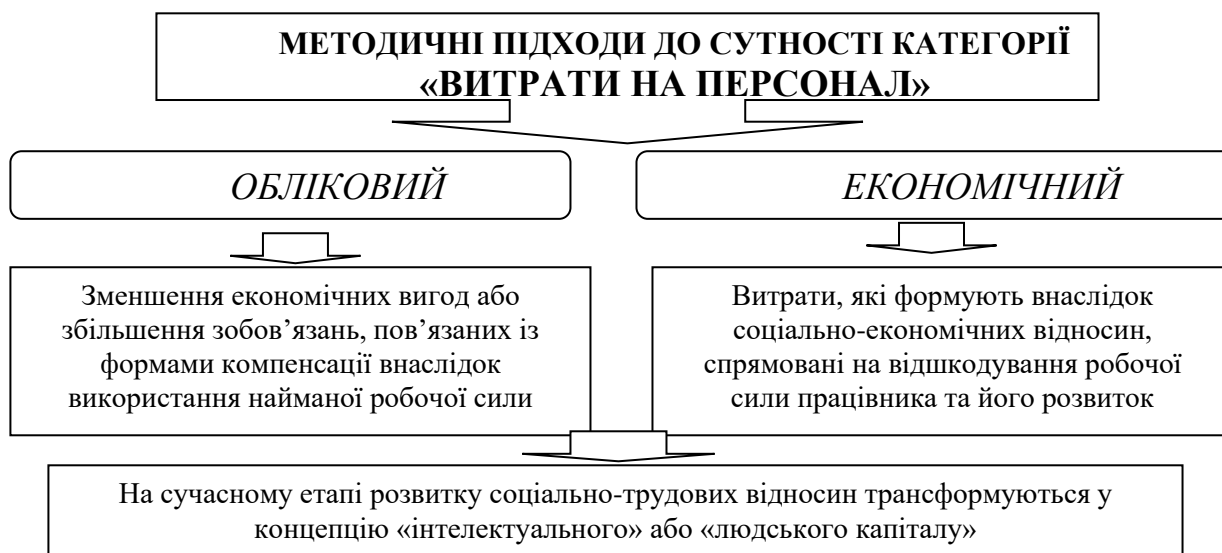
Дослідження сучасної наукової літератури показали наявність двох методичних підходів до визначення й класифікації витрат на персонал підприємства: обліковий та економічний (рис. 1).

Система міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО 19 «Виплати працівникам» та система національних положень (П(С)БО 26 «Виплати працівникам» характеризуються спільним підходом до складу витрат, які відносяться до персоналу компанії [3,5]:

1) поточні витрати на персонал, які включають: заробітну плату за відпрацьований та невідпрацьований час, премії та інші заохочувальні виплати (які мають місце протягом 12 місяців);

2) виплати при звільненні (за власним бажанням підприємства або за чинним законодавством);

- 3) виплати по закінченню трудової діяльності (пенсії, страхування життя, зобов'язання й активи за різним соціально-трудовими програмами);
- 4) виплати інструментами власного капіталу;
- 5) інші довгострокові виплати працівникам (вартість поточних програм, витрати на відсотки, зобов'язання через створення теперішньої вартості витрат на персонал).

Рис. 1. Методичні підходи до визначення сутності та складу витрат на персонал

Джерело: Складено автором

Вітчизняні вчені досить часто також класифікують витрати на персонал також у контексті прямих і непрямих [3, с. 15].

За всіма методичними підходами основною статтею витрат на персонал залишається заробітна плата найманих працівників. За даними Державної служби статистики України наприкінці 2020р. середня заробітна плата склала 14179 грн. у середньому по національній економіці. При цьому, найвищий її рівень спостерігається на підприємствах таких видів економічної діяльності, як: авіаційний транспорт – 25795 грн./міс, інформація та комунікації – 22606 грн./міс, фінансова діяльність – 22843 грн./міс, промисловість – 14887 грн./міс. Найнижчий рівень оплати праці, традиційно, спостерігається на підприємствах сільського господарства (10616грн/міс) та установах освіти (10713грн/міс.) [1].

Проведені дослідження показали, що у загальній структурі витрат

максимальну частку витрати на персонал займають у галузі промисловості національної економіки – 39,7%. Середня питома ваги цих витрат на підприємствах за всіма видами економічної діяльності складає близько 18,9% у порівнянні з аналогічним індикатором у країнах ЄС на рівні 42-58% [1,5].

Таким чином, незважаючи на спільні науково-методичні засади обліку витрат на персонал за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, практичні аспекти їх здійснення у національній та європейській практиці мають значні відмінності.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Крюкова І.О.

Література:

1. Діяльність суб'єктів господарювання: стат зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/06/Zov_torg.pdf.

2. Крюкова І.О., Федерка Т.М. Заробітна плата найманих працівників аграрної сфери: сучасні соціально-економічні та облікові аспекти. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2020. № 2. С. 10-18.

3. МСБО 19 «Виплати працівникам». URL. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2014. № 15-16. С.56-59.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам», затверджене наказом МФУ від 28.10.2003 № 601. URL. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

6. Eurostat. Date base. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/earnings>

Кубай А.Ю.

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ “ Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”*

м. Івано-Франківськ, Україна

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Кредиторська заборгованість – невід’ємна частина роботи кожного підприємства чи установи. Вона являє собою заборгованість установи перед іншими особами, яку вона повинна погасити у встановлені терміни. Кредиторська заборгованість на 30-й день з дня її виникнення вважається простроченою. Її виникнення пов’язане з неможливістю однієї сторони своєчасно виконати зобов’язання перед іншою стороною. Недопущення кредиторської заборгованості запобігає виникненню суперечок між контрагентами та дає змогу контролювати доцільність, законність та правильність відображення розрахункових операцій.

Згідно Наказу Державного казначейства України від 02.03.2012 № 309 “Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов’язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України” – розпорядники та одержувачі бюджетних коштів, які перебувають на казначейському обслуговуванні, повинні вести облік зобов’язань [1].

Для ведення обліку зобов’язань бюджетних установ використовується окремий документ НП(С)БО 128 “Зобов’язання”. Для того, щоб бюджетна установа могла визнати зобов’язання саме зобов’язанням, існує ряд критерій:

- оцінка зобов’язання може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигід або потенціалу корисності у майбутньому внаслідок погашення зобов’язання;

– зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення з урахуванням особливостей, визначених бюджетним законодавством [2].

Починаючи з 2015 року виділяють чотири види зобов'язань, а саме:

– довгострокові – вид заборгованості, який не є характерним для бюджетної установи, а виникає внаслідок виконання минулих обов'язків та погашення якої відбувається після завершення поточного бюджетного року;

– поточні – заборгованість, яка виникла внаслідок минулих подій, а її погашення очікується протягом бюджетного року;

– непередбачені – вид зобов'язання, який відповідає критеріям визнання, а відображається на позабалансових рахунках у сумі очікуваного погашення;

– доходи майбутніх періодів – кошти за операції, які були виконані в попередні періоди.

Контроль кредиторської заборгованості є необхідним і важливим процесом у роботі установи.

Одним з найпоширеніших порушень є приховування кредиторської заборгованості. У зв'язку з нестачею коштів у фінансуванні бюджетної установи, часто виникають проблеми з оплатою комунальних послуг або товарно-матеріальних цінностей. Відповідно в обліку установа не відображає заборгованість, що спричиняє наявність так званої прихованої кредиторської заборгованості. Відповідно до вимог нормативно-законодавчих актів, вся кредиторська заборгованість повинна бути відображена в обліку установи, а всі господарські операції повинні бути відображені у тому звітному періоді, у якому вони були здійснені.

При наявності простроченої кредиторської заборгованості із заробітної плати, нарахувань, стипендій і комунальних послуг, органи Казначейства вживають заходи впливу у вигляді припинення операцій на рахунках за незахищеними статтями видатків, строком на більше 30 календарних днів або до дати усунення такої заборгованості. Фактично призупиняється діяльність установи, тому розпорядники коштів зацікавлені у недопущенні такої заборгованості.

З метою контролю за станом заборгованості установи повинні проводити інвентаризацію розрахунків з кредиторами та дебіторами, не менше двох разів на рік. За результатами проведеної інвентаризації кредиторська заборгованість, термін позивної давності якої минув (більше трьох років), може бути списана.

Для списання дебіторської заборгованості обов'язково повинно бути погодження вищестоящої установи, для списання кредиторської заборгованості такого погодження не потрібно.

Для того щоб ефективно керувати боргами компанії необхідно, у першу чергу, визначити їхню оптимальну структуру для конкретного підприємства й у конкретній ситуації: скласти бюджет кредиторської заборгованості, розробити систему показників (коефіцієнтів), що характеризують, як кількісну, так і якісну оцінку стану і розвитку відносин із кредиторами компанії і прийняти визначені значення таких показників за планові. Другим кроком у процесі оптимізації кредиторської заборгованості повинний бути аналіз у відповідності фактичних показників їх рамковому рівню, а також аналіз причин виниклих відхилень. На третьому етапі, у залежності від виявлених невідповідностей і причин їхнього виникнення, повинний бути розроблений і здійснений комплекс практичних заходів щодо приведення структури боргів у відповідність із плановими (оптимальними) параметрами.

Науковий керівник: Д.е.н., доцент Василюк М.М.

Література:

1. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України : Наказ Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12#Text>

2. Чмерук М.О. Облік зобов'язань за новими правилами. Бюджетна бухгалтерія, 2015, № 8. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2015/february/issue-8/article-5957.html>

*Непомняця І.П.
здобувач вищої освіти
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ В АГРОФОРМУВАННЯХ

У сучасних аграрних підприємств у процесі своєї господарської діяльності регулярно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи виготовлену продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплати одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Таким чином, протягом певного періоду від моменту відвантаження продукції(надання послуг, виконання робіт) до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість в обліку визнається активом, якщо виконуються наступні обов'язкові умови:

- при наявності ймовірності отримання підприємством майбутніх економічних вигод
- можна достовірно визначити суму заборгованості.

Економічна вигода від дебіторської заборгованості полягає в тому, що підприємство при її погашенні чекає одержання грошових коштів або їх еквівалентів.

Дебіторська заборгованість є однією зі складових оборотних активів та впливає на фінансовий стан підприємства. Розвиток підприємства в досить великій мірі залежить від аналізу і управління дебіторською заборгованістю.

Аналізуючи фінансовий стан підприємства, слід розглядати динаміку, склад, структуру, а також причини, строки існування і давності створення дебіторської заборгованості. При цьому варто керуватися Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», у якому

затверджені методологічні засади бухгалтерського обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про дебіторську заборгованість, яка виникає внаслідок розрахунків підприємства з покупцями, замовниками, працівниками та інше.

За економічним змістом розрахунки поділяються на дві основні групи: за товарними операціями (розрахунки між підприємствами і господарськими організаціями за реалізовану продукцію, виконані роботи і придбанні матеріальні цінності та послуги); за нетоварними операціями (платежі до бюджету, тобто податок на прибуток тощо, сплата страхових платежів, отримання бюджетних асигнувань, розрахунки за претензіями, недостачами і розкраданнях, інших).

Для прикладу розглянемо склад та структуру дебіторської заборгованості за економічним змістом типового аграрного підприємства, що знаходиться у селі Тростянець Великомихайлівського району. Дане підприємство ТОВ ім. Войкова, займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насінням олійних культур. У табличному матеріалі наведено склад і структура дебіторської заборгованості по підприємству за останні три роки (табл.1).

Згідно таблиці 1 у складі дебіторської заборгованості превалює дебіторська заборгованість за продукцію, товари та послуги, що свідчить про неперервний процес виробництва та реалізації продукції, коли одні суми заборгованості погашаються дебіторами, і в той же час виникають нові боржники, які згідно домовленостей або без них відстрочили оплату наданого підприємством товарного кредиту.

Слід зауважити, що дебіторська заборгованість в 2020 році зросла майже у 2 рази в порівнянні з аналогічним показником 2018 року, проте у 2019 році дебіторська заборгованість за продукцію, товари і послуги була більше у 2,3 рази ніж показник 2020 року. Цей факт говорить нам про те, що на підприємстві ведеться досить ефективна робота зі своєчасного погашення дебіторської заборгованості.

Склад та структура дебіторської заборгованості ТОВ ім. Войкова

Показник	2018 р.		2019 р.		2020 р.		В середньому	2020 рік до 2018 року, +/-	2020 рік до 2018 року, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги.	3329	81,2	15374	91,7	6653	91,6	8452	3324	199,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:									
- за виданими авансами	0	0	235	1,4	606	8,3	280,3	606	100
- з бюджетом	769	18,8	1163	6,9	6	0,1	646	-763	0,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	2	0	0	0,0	0	0	0,7	-2	0
Разом	4100	100	16772	100	7265	100	9379	x	x

Джерело: розраховано автором за матеріалами ТОВ ім. Войкова

При управлінні розрахунками з покупцями і замовниками велика увага приділяється первинному обліку, так як завдяки йому є можливість детально відстежити процес виникнення дебіторської заборгованості, який можна представити у такому вигляді. Спочатку оформлюється договір купівлі - продажу цінностей (товарів, робіт, послуг) між підприємством - постачальником і підприємством – покупцем. Для забезпечення оплати підприємством-покупцем бажаних цінностей на його адресу від постачальника виставляється «Рахунок-фактура», в якому вказується кількість, ціна і загальна сума (з урахуванням ПДВ) щодо їх оплати. В свою чергу перерахування коштів на розрахунковий рахунок підприємства - постачальника здійснюється за допомогою документа «Платіжне доручення». Підтвердженням здійснення оплати постачальника є виписка банку по розрахунковому рахунку підприємства. Видача покупцю із складу постачальника товарно-матеріальних цінностей здійснюється на підставі документа «Товарно-транспортна накладна».

Наразі, не викликає сумніву, що дебіторська заборгованість суттєво впливає на економічну діяльність підприємства. Дебіторська заборгованість, яка протягом тривалого часу не повертається (отже, що до неї на підприємстві виникає сумнів, стосовно її повернення) перш за все погіршує фінансовий стан підприємства, тобто відбувається погіршення платоспроможності підприємства, внаслідок недоотримання (недостачі) грошових коштів. Крім того відбувається погіршення оборотності грошових коштів (швидкості обертання коштів). Внаслідок дії цих факторів може збільшуватися кредиторська заборгованість підприємства перед своїми постачальниками (внаслідок недостатньої суми коштів). Погіршення платоспроможності підприємства ставить загрозу погіршення результатів діяльності (гальмування розвитку).

Корисно для управління і контролю за розрахунками з постачальниками, покупцями та замовниками проведення інвентаризації, що дозволить підтвердити або спростувати інформацію тих бухгалтерських документів (первинних та зведених), по яких можна визначити законність, доцільність і необхідність здійснених працівниками підприємства господарських операцій, контролювати строки погашення дебіторської заборгованості, вести її аналіз та звертати увагу на співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві.

Науковий керівник: Д.є.н., професор Стоянова-Коваль С.С.

Література:

1. Сливка, Я. В. (2016). Актуальні питання щодо обліку розрахунків з покупцями та замовниками: систематизація поглядів. *«Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування*. №2(52). С. 178–182.
2. Стоянова-Коваль С.С., Крюкова І.О., Морозюк Н.С., Гоголь М.М. *Організація бухгалтерського обліку: навч. посібник*. Одеса: Атлант, 2016. 241с.
3. Крюкова І.О., Стоянова-Коваль С.С. Деякі аспекти формування облікової політики та обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку аграрних формувань. *Науково-методичні основи розвитку обліково-*

аналітичної системи України в умовах глобалізації економіки. Кол. монографія. / за заг. ред. проф. Т.Г. Маренич, Харків: ХНТУСГ, 2017. С. 121-139.

4. Товмасян В. Р. Методичний підхід до оцінювання наявної та прогнозованої ефективності фінансової політики підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8761>

Продан Д.О.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Однією з важливих умов функціонування підприємства будь-якого виду діяльності та розміру є наявність основних засобів. Вид діяльності підприємства обумовлює їх кількість, а отже, вартість, рівень оновлення та ступінь зносу. Основні засоби є елементом праці, тобто її знаряддям, за допомогою яких працівник змінює (створює) предмет праці або які є необхідними матеріальнотехнічними умовами для здійснення процесу торгівлі, заготівель, виробництва тощо.

Ефективне використання основних засобів зумовлює необхідність впровадження на підприємстві науково обґрунтованої системи їх обліку, яка б відповідала вимогам управління. У системі бухгалтерського та податкового обліку наявності та руху основних засобів визначальну роль відіграють концепція їх оцінки, яка повинна забезпечувати виконання принципу об'єктивності у формуванні фінансової та податкової звітності підприємства, та строки експлуатації, що впливають на розподіл оціночної вартості основних засобів у витрати підприємства залежно від обраних методів їх амортизації.

На практиці виникають проблеми стосовно обліку основних засобів, серед яких слід назвати протиріччя щодо їх оцінки та строку експлуатації в

нормативних актах. Проблема обліку основних засобів присвячено багато наукових праць українських та зарубіжних вчених, таких як І.А. Бланк, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, М.П. Герасимчук, С.Ф. Голов, Н.С. Краснокутська, М.І. Кутер, Н.М. Малюга, П.А. Орлов, В.Ф. Палій, В.П. Савчук, В.В. Собко, І.Г. Чалий, М.Р. Метьюс, Х.Б. Перера, Дж. Фрідман, Й. Шумпетер. Не зважаючи на високий ступінь розробленості даної теми, все ще залишаються багато питань які потребують вирішення.

На сьогодні існує проблема того, що на підприємствах або зовсім не формується облікова політика, або має суттєві недоліки, такі як: наказ про облікову політику складається формально, тобто елементи наказу не обговорюються і нічим не обґрунтовані; більшість підприємств встановили свою облікову політику ще з набранням чинності закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», і, не зважаючи на затвердження нових П(С)БО, до Наказів не вносилися зміни і доповнення; Накази не мають визначеної структури; деякі питання висвітлені або не в повному обсязі або зовсім не наводяться; не висвітлюється питання щодо організаційно-технічних аспектів обліку, а саме: не наводиться графік документообігу; перелік первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, порядок проведення інвентаризації, котрий застосовується на підприємстві, адже, без цих елементів ефективного здійснення облікової політики неможливе [1, С. 65].

На наш погляд облікова політика повинна розкривати усі методологічні принципи та прийоми, які використовує підприємство для обліку і відображення у фінансовій звітності основних засобів. Для цього вкрай необхідно, щоб у розробку політики було закладено принцип повноти та реальності облікових даних. Тому, формуючи облікову політику щодо обліку основних засобів, необхідно висвітлити такі питання як: одиниця обліку необоротних активів; організація класифікації основних засобів ліквідаційна вартість; методи амортизації, які застосовуються; вартісна межа для віднесення об'єктів до складу основних засобів та до складу малоцінних необоротних

матеріальних активів; порядок переоцінки (визначення порога суттєвості); первинні документи і графік документообігу; порядок проведення інвентаризації. Адже, вдало обрана облікова політика позитивно впливає на діяльність підприємства в цілому, забезпечуючи ефективну роботу бухгалтерії.

Для усунення наявних проблем у перевірці обліку основних засобів та підвищенні ефективності їх використання було б доцільним проведення внутрішньої перевірки основних засобів спеціально уповноваженою особою, яка на відміну від ревізора знала б не лише бухгалтерський облік і фінансову звітність, а й економічні закони, юридичні права [2, 3].

Первинна облікова інформація про наявність, рух, капітальний ремонт та інші операції щодо основних засобів відображається в численних спеціалізованих регістрах, постійні реквізити яких тотожні. Це не сприяє якісному веденню обліку, збільшує трудомісткість опрацювання та відображення інформації, створює певні труднощі у формуванні документообігу й забезпеченні необхідними видами бланків.

Погоджуємося з думкою Т.С. Муріна, що, здійснивши низку модифікацій, можна одержати компактну конструкцію практично універсальної форми типу «Інвентарна картка – акт обліку руху основних засобів», що сприятиме не тільки зниженню трудомісткості облікових робіт і скороченню документообігу, а й посиленню контролю завдяки підвищенню рівня інформативності та наочності документів» [4, с. 389]

Таким чином, ефективна організація бухгалтерського обліку основних засобів має забезпечити досягнення цілей обліку, а саме: своєчасне відображення на рахунках бухгалтерського обліку повної інформації про оцінку, надходження, внутрішнє переміщення і вибуття основних засобів; відображення даних про нарахування амортизації основних засобів за звітний період і їх знос з початку строку корисного використання; визначення витрат на підтримку об'єктів у робочому стані, їх відновлення і поліпшення; визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів;

накопичення інформації для складання звітності про основні засоби і капітальні інвестиції.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Найда А.В.

Література

1. Левченко О.П. Проблеми організації обліку основних засобів та шляхи їх вирішення. Молодий вчений 2017. № 1.1 (41.1). С. 64-67.
2. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. Економіка і суспільство. 2018. № 18. С. 994-1000
3. Островерха Р.Е. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2009. № 4(47). С. 133-140.
4. Муріна Т.С. Шляхи ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві. Держава та регіони. 2007. № 6. С. 387-390.

Савельєва К.О.

здобувач вищої освіти

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Управління ефективністю бізнесу є найактуальнішим завданням у сучасному мінливого зовнішньому середовищі функціонування вітчизняних підприємств, зокрема, підприємств оптової та роздрібної торгівлі. Так, кількість збиткових торговельних підприємств у відсотках до загальної кількості підприємств в Україні зросла з 12,7% у 2019 р. до 22,8% у 2020 р. [1, с. 3]. Таке суттєве зростання збитковості зазначених підприємств обумовлене, зокрема, погіршенням ефективності управління дебіторською заборгованістю, що провокує зростання операційного та скорочення, у свою чергу, фінансового

циклів торговельних підприємств. Тому актуальним питанням є розробка дієвих механізмів прискорення інкасації засобів у розрахунках у діяльності торговельних підприємств, оскільки саме вони забезпечують потребу населення як у товарах першої необхідності, так й у товарах, які задовольняють культурні та професійні потреби людей.

Досить слабо, на нашу думку, дослідженням залишається такий аналітичний аспект управління засобами у розрахунках на торговельних підприємствах як застосування економіко-математичного інструментарію задля виявлення основних й другорядних чинників, що впливають зміну платоспроможності торговельних підприємств. Зробимо спробу дослідити зазначене питання на прикладі дочірнього підприємства ТОВ «Рошен Де Люкс», яке займається оптовою дистриб'юцією кондитерської продукції. Оскільки кошти у розрахунках та грошові кошти є основними джерелами погашення поточних зобов'язань, то при побудові економіко-математичної моделі у якості результативного показника, який описує рівень платоспроможності на досліджуваному підприємстві, нами обрано коефіцієнт швидкої ліквідності (y), який розраховується як відношення суми грошових коштів та дебіторської заборгованості до поточних зобов'язань. Враховуючи, що домінуючу питому вагу у структурі оборотних активів підприємства займає саме дебіторська заборгованість, у якості першого фактора у модель включена частка дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів (x_1).

Формування дебіторської заборгованості супроводжується відповідним процесом формування кредиторської заборгованості. Співвідношення між періодом оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості (x_2) є одним з критеріїв ділової активності підприємства, тому саме цей чинник було включено до складу економіко-математичної моделі.

Закріплення ТОВ «Рошен Де Люкс» на відповідному сегменті кондитерських виробів можливо лише за умови підтримування рентабельності продажів. Нами було прийнято рішення рентабельність продажів розраховувати за прибутком від операційної діяльності. Таким чином, у якості третього

чинника (x_3) було обрано рентабельність продажів, що розрахована за фінансовим результатом від операційної діяльності.

Побудова економіко-математичної моделі здійснювалася нами за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Зазначений інструментарій дозволяє розв'язати два основні завдання: визначення за допомогою рівнянь регресії аналітичної форми зв'язку між результативним і факторним показниками та встановлення рівня щільності зв'язку між ними [2, с. 4].

Важливою умовою проведення регресійного аналізу, є обов'язкова наявність значного числа фактичних даних щодо значення факторів та результативного показника. Ми скористалися квартальною фінансовою звітністю ТОВ «Рошен Де Люкс» за 2017-2019 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідна інформація для побудови регресійної моделі впливу чинників на зміну коефіцієнта швидкої ліквідності ТОВ «Рошен Де Люкс»

№ з/п	Показники	Роки		
		2017	2018	2019
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	189479	208834	228240
2	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	7974	4249	5021
3	Коеф-т рентабельності продажів за фінансовим результатом від операційної діяльності	0,0421	0,0203	0,022
4	Період обороту дебіторської заборгованості, дні	29,2	27,1	27,3
5	Період обороту кредиторської заборгованості, дні	33,9	28,3	25,8
6	Коеф-т співвідношення між періодом обороту дебіторської заборгованості до періоду обороту кредиторської заборгованості	0,86	0,96	1,06
7	Коеф-т швидкої ліквідності станом на кінець року	1,18	1,26	1,39
8	Вартість дебіторської заборгованості станом на кінець року, тис. грн	15777	15653	19019
9	Вартість оборотних активів станом на кінець року, тис.грн	26098	29186	33586
10	Частка дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів	0,604	0,536	0,566

Джерело: складено авторкою за даними звітності ТОВ «Рошен Де Люкс»

Реалізація кореляційно-регресійного аналізу була здійснена за допомогою табличного процесора Excel. Основні висновки щодо вирішення цієї задачі наступні: коефіцієнт кореляції $R = 0,791$. Він показує, що в рівнянні середній за тіснотою кореляційний зв'язок, який характеризує залежність результативного

показника від факторів, які включено у модель. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,626$, показує частку варіації результативного значення y , яка пояснюється зміною факторів x_1 , x_2 , x_3 . Тобто R^2 показує, що 62,6% варіації коефіцієнта швидкої ліквідності пояснюється змінами використаних факторів.

Рівняння регресії приймає такий вигляд (рівняння 1):

$$y = -0,332 + 0,034x_1 - 1,564x_2 + 3,355x_3 \quad (1)$$

Знаки перед факторами повністю відповідають економічним залежностям і свідчать, що по мірі збільшення частки дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів, коефіцієнт швидкої ліквідності збільшується на 0,034. Збільшення коефіцієнта співвідношення між періодом обороту дебіторської заборгованості до періоду обороту кредиторської заборгованості призведе до зменшення коефіцієнта швидкої ліквідності на 1,564. Збільшення рентабельності продажів від операційної діяльності обумовлює зростання коефіцієнта швидкої ліквідності на 3,355.

Перевірка статистичної значущості моделі у цілому підтверджується значущістю коефіцієнтів множинної кореляції та детермінації, а також F-критерієм Фішера (F- критерій Фішера = 14,94), а згідно F-розподілу Фішера при рівні значущості 0,05, теоретичне значення 2,19. Усе зазначене дає можливість стверджувати, що побудована модель є адекватною емпіричним даним, а фактори, які включені у модель, значимі.

Перш ніж безпосередньо перейти до заходів щодо підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю, звернемо увагу на таку специфічну особливість діяльності досліджуваного підприємства – як основні джерела фінансування його діяльності. Для ТОВ «Рошен Де Люкс» це власні оборотні кошти, питома вага яких станом на кінець 2019 року у власному капіталі склала 80,9%. В цьому важлива відмінність від підприємств роздрібною торгівлі, оскільки вони для фінансування товарних запасів використовують

кредиторську заборгованість. Це зменшує їхні витрати на кредитні ресурси і зменшує необхідність збільшення власного капіталу.

З метою підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та підвищення рівня конкурентоспроможності на регіональному оптовому ринку кондитерських виробів вважаємо за доцільне рекомендувати наступні заходи:

– з позиції фінансово-економічних чинників підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю – удосконалювати систему управління чистим прибутком за рахунок впровадження найсучасніших маркетингових заходів; підвищувати ефективність управління ціноутворенням (включаючи політику знижок за термінову оплату платежів); впровадження моніторингу цін.

– з боку інформаційних факторів та резервів пропонуємо наступне: впроваджувати прогресивні інформаційні системи у торговельну діяльність, зокрема, реалізація заходів, направлених на формування іміджу підприємства за рахунок PR-компаній, створення сторінок підприємства у соціальних мережах.

Упровадження на ТОВ «Рошен Де Люкс» наданих рекомендацій дозволить поліпшити ефективність господарювання на досліджуваному підприємстві.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Волчек Р.М.

Література:

1. Фінансові результати діяльності великих і середніх підприємств у 2020 році: експрес-випуск Державної служби статистики. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2021/04/43.pdf>
2. Янковой О. Г. Моделирование парных зв'язків в економіці: Навч. посібник. Одеса: Оптимум, 2001. 198 с.

Сайтарли Д.В.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ РОЛЬ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Грошові кошти виступають важливим відокремленим об'єктом системи бухгалтерського обліку і водночас грошовим вимірником для інших облікових об'єктів. В економічній літературі грошові кошти трактують по-різному: як економічні відносини між суб'єктами господарювання, як товар, титул вартості, загальний еквівалент тощо.

Згідно з НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» до грошових коштів підприємства, належать: – готівка в касі; – кошти на рахунках у банках; – депозити до запитання [2].

Також в бухгалтерській практиці застосовується такий термін, як еквіваленти грошових коштів – це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються в певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Категорія грошових коштів часто використовується в обліку як доходи і надходження, в свою чергу, на думку Осадчої Г.Г., потрібно розглядати таке поняття, як «грошові кошти», не лише як доходи і надходження, але й як витрати і фінансові результати, оскільки у здійсненні розрахунків одні й ті ж грошові кошти для дебіторів (продавців) трактуються як доходи, а для кредиторів (покупців) – як витрати [4, с. 62]. У підсумку ці грошові кошти забезпечують визначений фінансовий результат (прибуток чи збиток).

В свою чергу Остафійчук С.М. зазначає, що найбільше потребам бухгалтерського обліку відповідає таке визначення грошових коштів – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських

рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю і можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби [5, с. 262].

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку грошові кошти є залишком засобів в національній та іноземній валюті, які перебувають на поточному рахунку в банку, валютному рахунку та інших рахунках у банках на території країни і за кордоном, а також на підприємстві в касі [3].

Відповідно ст. 198 Господарського кодексу України розрахунки підприємств за своїми зобов'язаннями проводяться в безготівковому та готівковому порядку через установи банків відповідно до правил здійснення розрахункових та касових операцій, затверджених Національним банком України [1].

Готівковий і безготівковий грошові обороти органічно пов'язані між собою, що реалізується через перехід однієї форми в іншу.

Наголосимо, що порядок здійснення розрахунків як готівкою так і безготівкою суворо регламентований чинним законодавством України. В свою чергу дотримання вимог грошових розрахунків через касу підприємства іменується касовою дисципліною.

Актуальною проблемою організації обліку грошових коштів на підприємстві є своєчасність та повнота їх відображення у системі обліку. Грошові кошти повинні повністю і своєчасно оприбутковуватись, а інформація про їх наявність має правильно відображатись у фінансовій звітності. Тому що несвоєчасне оприбуткування призводить до накладання на підприємство штрафних санкцій. Побудова відповідного обліку грошових коштів потребує правильного здійснення і відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в облікових регістрах і завершуючи складанням звітності.

Основним інформаційним джерелом щодо руху грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві є форма № 3 фінансової звітності «Звіт про рух

грошових коштів». Він надає інформацію про операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, а також дає можливість оцінити ситуацію, пов'язану з надходженням та витрачанням грошових коштів, та визначити потреби підприємства щодо використання цих коштів. За твердженням ряду науковців, цей звіт є одним із найскладніших у всій фінансовій звітності підприємства.

Для забезпечення достовірної і точної інформації про рух коштів необхідно забезпечити їх чіткий, своєчасний та повний облік, тому основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів є:

- виконання операцій з грошовими коштами за розрахунками з постачальниками, покупцями;
- контроль за дотриманням касової і розрахункової дисципліни;
- своєчасне і правильне документальне оформлення операцій з руху грошових коштів, щоденний контроль за збереженням готівки і цінних паперів у касі підприємства;
- інвентаризація грошових коштів і відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку;
- дотримання положень стандарту бухгалтерського обліку № 4 «Звіт про рух грошових коштів» та надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися в грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

У процесі здійснення розрахунків велику роль відіграє оперативність прийняття рішення та отримання необхідної інформації. В таких умовах використання інформаційних технологій в обліку значно прискорює інформаційний потік, що особливо актуально для підприємств аграрної сфери виробництва. Виходячи з цього облік, аналіз та контроль грошових розрахунків потребують удосконалення в практичних аспектах, які повинні базуватися на таких основних принципах:

- 1) безготівкові розрахунки здійснюються через банк шляхом перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача коштів;

2) кошти повинні обов'язково зберігатися в банках (за винятком залишків готівки в касі);

3) банк приймає розрахункові документи до виконання в межах наявних коштів на рахунку клієнта;

4) розрахунково-касове обслуговування своїх клієнтів здійснюється банком на договірній основі;

5) підприємства самостійно обирають форми розрахунків, які вказують при укладенні договорів;

б) кошти з рахунку клієнта списують за розпорядженням його власника, крім окремих випадків, передбачених законодавством.

Узагальнюючи вищевикладене констатуємо, що грошові кошти є особливою категорією, яка завжди була досить актуальною в економічній думці, оскільки в процесі грошового руху значною мірою проявляються й реалізуються інтереси суб'єктів ринку, а одним із дієвих напрямів удосконалення обліку грошових відносин на підприємствах в умовах ринкової економіки є його орієнтація на Міжнародні стандарти.

Науковий керівник: Д.н. з держ. упр., професор Дяченко О.П.

Література:

1. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 21.10.2021).

2. Ільїна С., Верхоглядова Н., Шило В., Кисла В. Бухгалтерський фінансовий облік. Теорія та практика. Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 536 с.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 05.11.2021).

4. Осадча Г.Г., Овсюк А.М. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення наявності та руху грошових коштів підприємства. *Науковий*

вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 13. Частина 2. 2017. С. 61-64. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/15.pdf (дата звернення: 10.09.2021).

5. Остафійчук С.М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Економічні науки. вип. 20. ч. II. 2011. С. 261-267. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/684/1/38.pdf> (дата звернення: 18.10.2021).

Чуваха М.В.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ

Найважливішою якісною характеристикою господарювання на всіх рівнях є – ефективність підприємства. Зниження витрат виробництва, раціональне використання матеріальних ресурсів, досягнення більш високих економічних показників і, насамперед підвищення продуктивності праці й ефективності виробництва - найбільш важливі й актуальні завдання працівників управління виробництвом. Для їхнього рішення велике значення має вдосконалювання управління з метою підвищення його ефективності, оволодіння методами ефективного управління виробництвом, а також розрахунки й порівняння показників ефективності виробництва підприємства.

Необхідною умовою вирішення поставлених завдань є науковий пошук, аналіз, узагальнення практики й обґрунтування такої системи управління підприємством, що могла б забезпечити підвищення ефективності виробництва

й насичення ринку високоякісними товарами, доступними для масового споживача. Тим самим створюються умови для подальшого виробничого й соціального розвитку підприємства й економіки країни в цілому, найбільш повного задоволення суспільних і особистих потреб у товарах і послугах, поліпшенні їхньої якості.

В цих умовах винятково важлива оцінка ефективності функціонування кожного підприємства з метою визначення шляхів її підвищення, забезпечення росту кінцевих результатів діяльності - обсягу виробництва продукції, доходів і прибутку, комплексного поліпшення економічних показників. А це не можливо зробити без повного інформаційного забезпечення, що готує облік. Наразі, тут варто говорити не просто про організацію бухгалтерського обліку, а про обліково-аналітичну систему, що складається з елементів, які взаємодіють між собою, залежать одне від одного і формують єдине ціле. Так, обліково-аналітичну систему можна представити як сукупність наступних складових: обліку, аналізу та аудиту.

Центральним елементом обліково-аналітичної системи є бухгалтерський облік, який виступає одним з основних джерел економічної інформації, що характеризує фактичний стан справ на підприємстві.

Бухгалтерський облік як система представляє собою сукупність елементів певного змісту та форми, які пов'язані між собою та об'єднані регулярною взаємодією. Це система інформації про стан та рух ресурсів підприємства, характер та результати господарської діяльності. Облік можна охарактеризувати як систему, оскільки він має ознаки властиві системі: наявність зв'язків, поділ на частини, наявність структури, цілеспрямованість та багатоаспектність.

В бухгалтерському обліку поняття «дохід», розкрито у п. 5 П(С)БО 15 «Дохід» та п. 3 розділу I НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», та полягає в збільшенні економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшенні зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за

винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників). Проте дане визначення доходу піддається критиці науковців як не зовсім коректне [44].

Ключовим є те, що доходи включаються до складу об'єктів облікового процесу за принципом нарахування та відповідності доходів і витрат, відповідно до якого для визначення фінансового результату звітного періоду варто зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів.

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», доходи – збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників). Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) – це загальний дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) за вирахуванням податку на додану вартість, акцизного податку, наданих знижок, повернень товару та інших вирахувань. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку визначають дохід як валове надходження економічних вигід протягом певного періоду, яке виникає в ході звичайної діяльності, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу.

Особливості формування доходу аграрних підприємств безпосередньо визначаються характером їх господарської діяльності. Розглядаючи механізм формування операційного доходу цих підприємств, вважаємо, що порядок формування, складові елементи та розмір доходу залежать від низки внутрішніх та зовнішніх факторів. Внутрішні фактори поділяються на виробничі та поза виробничі. Виробничі фактори (засоби праці, предмети праці, трудові ресурси) є не тільки чинниками формування доходу, але одночасно служать основою для визначення пошуку резервів його підвищення. Реалізаційні доходи аграрних підприємств в значній мірі залежать від зовнішніх факторів таких як природні умови державне регулювання цін на сировину, податкові ставки та ін.

Так, відповідно до вимог НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», доходи підприємства класифікуються за різними ознаками.

Однією з таких класифікаційних ознак, що визначається як відповідними нормативними актами, так і окремими науковцями є вид операційної діяльності, за якими ці доходи формуються. За цією класифікаційною ознакою виділяють доходи з основної діяльності підприємства та доходи з інших видів операційної діяльності підприємств. Така класифікація доходів від операційної діяльності покладена в основу формування звіту про фінансові результати підприємства.

З позицій бухгалтерського обліку доходи з операційної діяльності підприємств поділяються за умовами їх визнання у фінансовій звітності. За діючими нормативними, за цією класифікаційною ознакою виділяють: доходи звітного періоду (доходи, що підлягали отриманню та отримані у звітному періоді; доходи, що підлягали отриманню, але не отримані у звітному періоді) та доходи майбутніх періодів (доходи, що отримані, але не отримані у звітному періоді) й доходи майбутніх періодів (доходи, що отримані, але не підлягали отриманню у звітному періоді).

Розробка сучасної облікової політики доходів має ґрунтуватися на змісті категорії «дохід», основою теоретично обґрунтованого та практично доцільного управління доходами є визначення їх структури та розробка системи класифікації. Тільки обґрунтовані та раціонально розроблені групування доходів дають змогу вирішити поставленні менеджерами завдання в ринкових умовах господарювання..

Досліджуючи обліково-аналітичного забезпечення управління доходами, не можна обійти питання налагодження комунікації облікового персоналу з керівництвом. Вдосконалення системи обліку – одне з пріоритетних завдань фінансової політики бізнесу, важлива умова його фінансової стабільності.

У процесі розробки облікової політики та її регламентації на законодавчому рівні необхідно враховувати економічну та політичну ситуацію

в країні; макроекономічні індикатори; ділову активність суб'єктів підприємницької діяльності.

Важлива роль у функціонуванні системи обліку належить обліковому механізму, який розглядається як сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління, спрямованих на збільшення доходів і мінімізацію витрат, специфіка яких залежать від об'єкту господарювання.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Стоянова-Коваль С.С.

Література:

1. Дейнека О.В., Дехтяр Н.А., Пігуль Є.І. Актуальні питання управління вартістю підприємства. Економіка і суспільство Випуск №12 . 2017 с.240-243

2. Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення інноваційного й технологічного розвитку промислових підприємств. Стратегія підприємства: адаптація організацій до впливу світових суспільно-економічних процесів [монографія]. К.: КНЕУ, 2013. С. 147-159.

3. Нагорна І. В., Морозов О. І. Резерви підвищення ефективності управління доходами підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7407>

4. Ткаченко Т. П., Тульчинська С. О., Бойчук Д. В. Управління доходами на підприємстві. Ефективна економіка. 2018. № 3. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6192>

5. Юзва Р.П., Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством Облік і фінанси АПК: освітній портал <http://magazine.faaf.org.ua/oblikovo-analitichna-sistema-informaciyne-zabezpechennya-upravlinnya-pidpriemstvom.html>

Шамота В.В.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

В обліковій літературі можна зустріти багато різних понять, пов'язаних із запасами, проте, слід враховувати, що кожна з них має самостійне значення та власне тлумачення.

У навчальній літературі часто застосовується поняття "виробничі запаси", замінене поняттям «матеріали». Деякі автори при визначенні поняття матеріальних оборотних активів застосовують термін "цінності". Однак, поняття "цінність" є описовою категорією, ознакою, якісним або критеріальним показником, що характеризує запаси як економічні елементи, які мають користь для їх власника і можуть принести йому економічні вигоди [1, с. 9].

Виробничі запаси - це запаси засобів виробництва, які знаходяться на складах суб'єктів господарювання та потрібні для забезпечення безперервного виробничого процесу, це лише ті предмети праці, які ще не приймають участь у процесі виробництва і зберігають свою натурально-речову форму. Це останнє визначення, на мою думку, є найбільш повним і яскраво відбиває економічну суть предмета дослідження. Крім того, поняття матеріальних ресурсів є більш широким поняттям ніж виробничі запаси, адже останні включають лише предмети праці.

Виробничі запаси - це товарно-матеріальні цінності, які являють собою сукупність виробничих запасів і готової продукції, що відображаються в активі балансу підприємства. Товарно-матеріальні цінності ГМЦ розглядаються як сукупність предметів праці і продуктів праці, хоча більшість з них є предметами праці. Всі засоби, які можуть служити людині для задоволення її

потреб називаються благами. Всі корисності, які не надаються юди задарма і в готовому вигляді, а є результатом праці носять назву цінностей. Сукупність цінностей, що знаходяться у розпорядженні господарства чи підприємства складають його майно [2, с. 69].

Запаси займають особливе місце у складі майна та домінуючої позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності при визначенні результаті в господарської діяльності підприємства; при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Запаси відносяться до оборотних активів, тому можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року, або одного операційного циклу.

Отже, проаналізувавши літературні джерела, ми можемо сказати, що виробничі запаси являють собою досить складну категорію, яка по-різному тлумачиться вченими. Проте в усіх визначеннях зустрічається визначення матеріальної основи виробничих запасів – «предмети праці», «актив», «матеріальні цінності», «сировина, матеріали». Джерелами появи виробничих запасів на підприємстві є придбання зі сторони або самостійне виготовлення, а основне їх призначення – «використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством». Звідси можна зробити висновок, що виробничі запаси, як елемент запасів, виступають активами, що придбані зі сторони або самостійно виготовлені й утримуються підприємством для продажу, використання у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.

В економічній літературі найчастіше зустрічаються такі класифікації виробничих запасів: виходячи з призначення і ролі окремих видів виробничих запасів на різних стадіях операційного циклу підприємства (економічна класифікація); залежно від технічних ознак (технічна класифікація); відповідно до сфери діяльності господарюючого суб'єкта; залежно від способу включення у собівартість (основні та допоміжні) [3, с. 212].

Досить ґрунтовно представлена класифікація виробничих запасів згідно з Планом рахунків, який складений на основі наукового обґрунтування класифікації виробничих запасів: сировина і матеріали, купівельні напівфабрикати і комплектуючі вироби, паливо, тара й тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали.

Основними завданнями обліку виробничих запасів є:

- правильне та своєчасне документальне оформлення всіх операцій з руху матеріальних цінностей;
- виявлення та відображення витрат, пов'язаних з їхньою заготівлею;
- контроль за надходженням, заготівлею матеріальних цінностей, їх зберіганням;
- одержання точних відомостей про залишки запасів, що знаходяться на складах і в коморах;
- правильне та своєчасне виявлення запасів, які не використовуються на підприємстві та підлягають реалізації [4].

Запаси для кожного підприємства - це також активи, які утримуються для продажу за умови звичайної господарської діяльності (товари); які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, (незавершене виробництво); утримуються для використання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг (сировина, матеріали тощо). Безперервність виробництва вимагає, щоб у ньому постійно знаходилась необхідна кількість сировини і матеріалів для їх використання у будь-який момент. Тому необхідність безперебійного постачання виробництва в умовах безперервності попиту, обумовлює створення на підприємствах виробничих запасів у необхідних обсягах.

Раціональне використання виробничих ресурсів кожного виробництва є обов'язковою умовою не тільки подальшого розвитку, а й самого існування підприємств. Проведення комплексного аналізу виробничих ресурсів можлива у трьох напрямках:

Перший напрямок – це аналіз впливу укрупнених факторів (або факторних показників) спочатку на обсяг виробництва та реалізації, а потім (з використання показників рівнів рентабельності) у вигляді визначення такого впливу на прибуток.

Другий напрямок полягає у виявленні впливу більш деталізованих факторних показників на прибуток на основі попереднього проведення відповідних математичних перетворень.

Третій напрямок – це економічний аналіз впливу техніко-економічних факторів на використання виробничих ресурсів та прибуток підприємств, тобто техніко-економічний аналіз [2, с. 71].

Такі показники як коефіцієнт обігу, коефіцієнт закріплення, тривалість одного обігу необхідні для аналізування інтенсивності використання виробничих запасів підприємства.

Для оцінки забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими ресурсами потрібно проводити аналіз їх структури; потрібно порівнювати фактичне співвідношення основних і оборотних активів з їх оптимальною величиною. В умовах ринку необхідно здійснювати розрахунок потреби в матеріалах, аналізувати інтенсивність використання виробничих запасів і ефективність виробництва продукції для того, щоб досягнути високого рівня виробництва та не допустити його спаду.

Як відомо, метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про рух активів, відносини з покупцями, замовниками, постачальниками, працівниками, власниками, іншими дебіторами та кредиторами, про результати діяльності й у цілому фінансовий стан підприємства. Для її досягнення здійснюється державне регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності [5, с. 156].

До основних видів нормативно-правового забезпечення обліку й аудиту виробничих запасів варто відносити: Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI VI (зі змінами і доповненнями); Закон України «Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами і доповненнями); Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII; постанови і рішення Кабінету Міністрів України; накази, постанови, розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств, інструкції, положення тощо.

Здійснюючи облік операцій із виробничими запасами, підприємство повинно дотримуватися вимог П(С)БО 9 «Запаси», затвердженого Наказом МФУ від 27.04.2000 № 192. Цим нормативним документом визначаються методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності. У П(С)БО зазначено визначення та методи оцінки запасів, наведено перелік витрат, які формують первісну вартість запасів [4].

Отже, здійснюючи облік виробничих запасів, насамперед необхідно достовірно визначити їх сутність, класифікацію та нормативно-правову базу, згідно якої відбувається організація ведення обліку даної ділянки.

Науковий керівник: Д. н. з держ. упр., професор Дяченко О.П.

Література:

1. Виробничі запаси: бухгалтерський та податковий облік: Сборник систематизованого законодавства. *Бизнес*. 2006. №12. С. 8 - 16.
2. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Наукові праці. Економіка*. 2017. Вип. 177. С. 67-71
3. Горщар В. ІС: Запаси на складах та у виробництві. Запаси на складу та у виробництві. *Бухгалтерія. Збірка систематизованого законодавства*. 2007. Випуск 8. С. 212-226.
4. Ловска І. Д. Організація та ведення обліку виробничих запасів в інформаційному середовищі. URL: www.nbuv.gov.ua/portal (дата перегляду 15.10.2021р.)
5. Дубініна М. В. Сутність виробничих запасів як складової частини процесу виробництва. *Тенденції та закономірності розвитку обліково-*

аналітичного забезпечення в Україні: тези доповідей вузівської науково-практичної конференції. Миколаїв : НУК, 2007. 156 с.

Шинкарук Н.І.

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”*

м. Івано-Франківськ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПІДПРИЄМСТВА

В теперішніх умовах, коли значна увага акцентується на ринковій економіці а в країні панує глибока криза, підприємства для того, щоб вижити повинні вдаватися до заходів, що знижують рівень витрат. Одним із таких прийомів є скорочення витрат на оплату праці шляхом звільненні працівників або зниження величини заробітної плати за ту саму виконану роботу.

Тому організація обліку і аудиту заробітної плати на підприємстві потребує відповідального ставлення до себе. Оскільки за досить короткі інтервали часу необхідно надати достовірну інформацію про нарахування та виплату кожному працівнику. Одну із провідних ролей відіграє мотиваційний чинник. Для того, щоб збалансувати витрати праці та результативність від цієї праці необхідно постійно вдосконалювати розрахунки з оплати праці. Потрібно також сформуванати ефективну систему із розрахунків з працівниками.

Проблемні питання обліку та аудиту розрахунків із заробітної плати розглядали у своїх дослідженнях багато провідних вчених-економістів, а саме: Бутинець Ф. Ф [1], Гамова О.В. [2], Горицька Н. [3], Грішнова О. А. [4], Калина А. В. [5], Мошенський С. З. [6], Яременко Л. М. [7], та інших.

Одним із важливих заходів щодо удосконалення обліку оплати праці персоналу підприємства є покращення аналітичних розрахунків. Оскільки саме

аналітичний облік дає нам деталізовані дані про будь-який об'єкт обліку. В нашому випадку, це детальна інформація про відпрацьований час робітників, виконання поставлених норм, чисельність і склад робітників, структуру фонду оплати праці тощо. Саме від раціональної організації аналітичного обліку буде залежати в подальшому ефективність управлінських рішень.

Ще однією значимою проблемою виступає недосконалість управлінського обліку. Витрати на виплату працівникам є треті за значимістю у складі операційної діяльності підприємств. Тому значна увага приділяється управлінському обліку підприємства. Він повинен вирішувати ряд завдань, а саме: оптимальний вибір системи та форми оплати праці, деталізований облік витрат на оплату праці за видами, калькуляційними статтями, аналітикою в розрізі матеріально-відповідальних осіб з метою формування внутрішньої звітності підприємства. Для одержання раціональних та своєчасних даних про витрати на оплату праці потрібно вести точну аналітику за калькуляційними статтями, а саме: основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; інші заохочувальні виплати.

З метою поліпшення стану аудиту розрахунків по заробітній платі необхідно розробити механізм проведення аудиторської перевірки, що буде доцільним в сучасних умовах господарювання. Тому пропонуємо механізм аудиту ефективності праці на витрат на неї (табл. 1).

За результатами запропонованої технології здійснення аудиту розрахунків по виплатам працівникам можна визначити основні напрями щодо удосконалення соціально-трудова відносин суб'єкта господарювання. Дані рекомендації повинні запроваджуватися через зміни в наявні або розроблення нових посадових інструкцій, а також перерозподіл обов'язків персоналу, впровадження нових систем оплати праці та інше.

Механізм аудиту ефективності розрахунків із заробітної плати підприємства

Об'єкти аудиту			
Відповідність систем оплати праці чинному законодавству	Первинна документація по обліку оплати праці	Звітність по фондах	Розпорядження керівника щодо різних видів винагород та основних виплат
Джерела інформації			
Нормативно-правові акти	Первинна документація по обліку розрахунків із заробітної плати	Облікова політика та правила внутрішнього розпорядку	Регістри бухгалтерського обліку та звітність
Методичні прийоми аудиту			
Дослідження, спостереження, перерахунок, перегляд, оцінка фактичної наявності, зіставлення	Прийоми порівняльного аналізу	Інформаційне моделювання	Дослідження документів
Методичні прийоми узагальнення та реалізації результатів аудиту			
Відомість порушень, аналітичні таблиці, розрахунки	Аналіз угруповання результатів аудиту	Юридичне обґрунтування виявлених недоліків	Вилучення оригіналів документів
Систематичне виявлення недоліків та фіксація їх у документах аудиторської перевірки		Контроль за прийняття рішень	

Джерело: власна розробка автора

Отже, основні заходи щодо удосконалення обліку заробітної плати полягають у: впровадженні аналітики по всіх виплатах, введення безготівкових способів розрахунків, запровадження удосконалення управлінського обліку тощо. Для покращення проведення аудиту запропоновано механізм проведення аудиторської перевірки, що буде доцільним в сучасних умовах господарювання.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Шкроміда В.В.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. Житомир: Рута, 2016. 832 с.

2. Гамова О. В. Заробітна плата як економічна категорія. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2017. №3. С.60 -64.
3. Горицька Н. Виплата заробітної плати: строки і відповідальність. *Заробітна плата*. 2016. № 3. С. 18–24.
4. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник. К.: Знання, 2015. 390 с.
5. Калина А. В. Соціально-економічна сутність заробітної плати. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 4 (23). С. 81-85.
6. Мошенський С. З. Економічний аналіз: підручник для студ. економ. спец. вищ. навч. закл. Житомир: Рута, 2017. 104 с.
7. Яременко Л. М. Концептуальні засади оплати праці в умовах ринкової економіки. *Економічний вісник університету: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту ім. Г. Сковороди*. 2014. №15/1. С. 187–190.

Яценко В.В.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ В ДЕРЖАВНІЙ УСТАНОВІ

На сучасному етапі розвитку країни особливу актуальність набувають питання вдосконалення управління, однією із важливих функцій якого є контроль. Держава не може нормально функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, розподілом і перерозподілом суспільного продукту та іншими сферами суспільного життя в державі. Контроль є невід'ємним елементом надбудови суспільства, який зазнає серйозних змін у процесі розвитку його політичної системи, органів державного і господарського управління, законодавчої і виконавчої влади. Ефективність роботи органів виконавчої влади і місцевого самоврядування в

державі значною мірою залежить від здійснення контролю за виконанням законів, рішень, розпоряджень, від належної організації їх виконання. Систематичний і всеосяжний контроль сприяє забезпеченню наукової обґрунтованості рішень, розпоряджень та інших нормативних документів. своєчасної їх реалізації. Він є необхідною умовою виявлення та усунення недоліків у діяльності об'єктів управління та причин, що їх породжують. Контроль дисциплінує працівників апарату управління, дає можливість об'єктивно оцінювати рівень їхньої компетентності і відповідальності, сприяє поширенню позитивної практики роботи

Державний фінансовий контроль – це регламентована спеціальними нормами права публічна діяльність, здійснювана органами публічного адміністрування, в тому числі спеціалізованими державними органами фінансового контролю, спрямована на забезпечення законності, раціональності, ефективності управління (формування, розподіл, використання, розпорядження) публічними фінансовими ресурсами, з метою виявлення, усунення та запобігання фінансових правопорушень у найбільш дієвий спосіб

Спектр поглядів щодо визначення предмета та об'єктів державного фінансового контролю доволі великий. При цьому, намагаючись знайти оптимальне і адекватне рішення і відповісти на загальне питання, що є об'єктом, багато з авторів висловлюють не тільки відмінні точки зору, а й ті, що доповнюють одна одну.

Предметом державного фінансового контролю позначають коло відносин, що виникають між державою і юридичними або фізичними особами з приводу руху, формування і використання державних фінансових ресурсів та активів, що належать державі, а саме: безпосередньо активи, що належать державі у формуванні, розподілі, володінні, використанні та відчуженні яких бере участь підконтрольний об'єкт; кошти, що залишаються у розпорядженні у підконтрольного об'єкта у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів чи державних цільових фондів; кредити, отримані підконтрольним

об'єктом під гарантії Кабінету Міністрів України; нормативно-правова діяльність підконтрольного об'єкта [4].

Оскільки сферою фінансового контролю є всі господарські операції, що здійснюються із використанням грошей, а в окремих випадках і без них (наприклад, бартерні угоди), тому фінансовий контроль поширюється на всі суспільні відносини щодо формування, розподілу й використання фінансових ресурсів як у виробничій, так і невиробничій сферах, в усіх ланках фінансової системи держави.

Наразі, аналіз міркувань вчених, викладених в спеціальній юридичній та економічній літературі, дозволяє простежити декілька поглядів на те, що об'єктом державного фінансового контролю є:

- відносини, що виникають з однієї сторони між державою, з іншого боку, юридичними і фізичними особами щодо виробництва, розподілу, перерозподілу національного доходу в територіальному та галузевому розрізах і його ефективного використання [3, с.120];

- грошові відносини, що виникають у зв'язку з формуванням фінансових ресурсів у розпорядженні держави та її організацій і використанням цих коштів на задоволення потреб держави та всього суспільства;

- відносини, що виникають при формуванні фінансових ресурсів державної бюджетної системи, включаючи сукупність всіх видів бюджетів та бюджетів державних позабюджетних фондів, їх розподіл та використання з метою забезпечення виконання функцій і завдань держави в економічній, соціально-культурній і адміністративно-політичній сферах державного управління, а також учасники таких відносини;

- суспільні відносини, що виникають під час утворення, розподілу та використання грошових фондів держави, які можуть набувати форму різних фінансових операцій та інших юридично значущих дій;

- грошові, розпорядчі процеси при формуванні і використанні фінансових ресурсів на всіх рівнях бюджетної системи держави [2];

- обіг коштів державного бюджету та загальнодержавних позабюджетних фондів у банках та інших фінансово-кредитних установах; використання коштів загальнодержавних позабюджетних фондів; моніторинг і аналіз стану економіки та суспільства, спрямовані на фінансову оцінку ефективності використання державою ресурсів, які їй виділяються [1, с. 288];

- достовірність даних, що стали підставою ухвалення рішень про надання суб'єктам державного управління позик і кредитів, одержаних від іноземних держав, банків чи міжнародних фінансових організацій; достовірність даних суб'єктів державного управління, що є підставою для виділення бюджетних коштів, надання урядових гарантій на одержання позик і кредитів; стан поточних бюджетних рахунків суб'єктів державного управління, що використовують кошти державного бюджету і державних позабюджетних фондів; системи бухгалтерського обліку; дотримання єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку та фінансової звітності органів публічного управління [2];

- відносини; фізичні та юридичні особи; частина об'єктивної реальності; явища та процеси суспільного життя; діяльність або процес виробничого господарської діяльності [3].

У науковій та навчальній літературі при дослідженні питань визначення об'єкту і предмету фінансового контролю деякі автори наполягають на тому, що предмет державного фінансового контролю, здебільшого не виділяється, він ототожнюється із об'єктом фінансового контролю. Але з такими твердженнями не можна погодитись, оскільки в основі організації процесу контрольної діяльності держави правовідносини виникають між суб'єктами (контролюючими органами) і підконтрольними об'єктами фінансового контролю з приводу законного, ефективного, раціонального використання публічних фінансових ресурсів (предмету контролю), тобто поняття «об'єкт контролю» є більш широким, ніж «предмет контролю».

Від так, можна узагальнити викладене, що під об'єктом державного фінансового контролю передбачено законодавством фактична фінансова

діяльність учасників (щодо яких здійснюються контрольні заходи суб'єктами державного фінансового контролю виконавчої влади всіх рівнів, підприємства, установи, організації) фінансових правовідносин. А під предметом державного фінансового контролю розуміються визначені нормами спеціального законодавства публічні фінанси (фінансові вартісні показники, щодо діяльності об'єктів), які підлягають контролю у частині формування, володіння, використання та відчуження публічних фінансових ресурсів.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Стоянова-Коваль С.С.

Література:

1. Дікань Л.В., Синюгіна Н.В. Фінансово-господарський контроль : навч. посіб. Х. : вид. ХНЕУ, 2011. 336 с.
2. Прасюк В.М. Предмет та об'єкти державного фінансового контролю. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. № 4. Вип. 4. Т. 2. С. 158-163. URL: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.4-2.30>.
3. Невідомий В.І. Розвиток інституційної спроможності Рахункової палати України як незалежної державної аудиторської установи. Фінанси України. 2016. № 1. С. 116-125.
4. Савченко Л.А., Сірош М.В. Правові проблеми реалізації принципів фінансового контролю у фінансово-контрольному процесі : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 192 с
5. Коломийчук Н. М. Система державного фінансового контролю як інструмент соціально-економічного розвитку суспільства. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7343>

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ, МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ

Аксентьєва А.М.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

СУТНІСТЬ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Підвищення рівня продовольчої безпеки України та забезпечення прибуткового функціонування сільськогосподарського виробництва залежить від ефективного використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Однак, саме через нестабільність економічних процесів, залучення надмірної та неконтрольованої кількості ресурсів у виробничий процес спостерігається погіршення стану навколишнього природного середовища та умов життя громадян країни. Це зумовлює перехід господарської діяльності підприємств до нового рівня ресурсного споживання та запровадження ефективних засобів з ресурсозбереження шляхом впровадження передових інноваційних технологій, дозволяючи досягти підприємству сталого рівня економічного розвитку, зменшити антропогенне навантаження та суттєво покращити стан навколишнього середовища.

Дослідження проблемних питань щодо ефективного використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств досліджували такі вчені, як І. Ф. Баланюк, О. М. Вишневська, В. С. Дієсперов, І.В. Драган, В. Я. Месель-Веселяк, Г. М. Підлісецький, П. Т. Саблук, В. В. Юрчишин та інші.

Метою наукового дослідження є обґрунтування наукових підходів щодо сутності поняття «ресурсозбереження» як альтернативного способу управління підприємством.

В сучасних ринкових умовах ресурсозбереження є важливою складовою конкурентоспроможності підприємств. Так, з одного боку, аграрне підприємство впроваджує ресурсозберігаючі технології з метою отримання конкурентних переваг на ринку, а з іншого – мотивується споживачами, які через позицію ведення здорового способу життя все більше орієнтуються на екологічно-безпечні та корисні товари, а також в умовах підвищення уваги щодо необхідності збереження навколишнього середовища та охорони свого здоров'я.

Усвідомлення в суспільстві необхідності ефективного використання ресурсного потенціалу спричинило в середині 1980-х років до активного наукового пошуку резервів ресурсозбереження. У цей же час у наукових дослідженнях почав використовуватися термін «ресурсозбереження».

В економічній літературі поняття «ресурсозбереження» ототожнюють із зниженням витрат ресурсів на виробництво продукції, що фактично означає заощадження, зберігання, невикористання ресурсів у процесі виробництва. Зокрема, у словнику термін «ресурсозбереження» трактується як раціональне використання усіх наявних ресурсів, система заходів із його забезпечення або зниження матеріалоємності одиниці продукції, збільшення виходу кінцевої продукції, скорочення втрат у виробничому процесі шляхом застосування досягнень новітньої техніки і технології [1, с. 120].

Основні підходи вчених щодо тлумачення ресурсозбереження узагальнено у таблиці 1.

Таким чином, при визначенні змісту поняття «ресурсозбереження» одні науковці обмежуються лише заощадженням та економією матеріальних та паливо-енергетичних ресурсів, тоді як інші – ґрунтуються на сукупності техніко-економічних показників та комплексу організаційно-технічних заходів виробництва.

Існування різних тлумачень терміну «ресурсозбереження» зумовило появу двох основних методологічних підходів до його тлумачення. Перший ґрунтується на концепції збереження ресурсів як тенденції дбайливого

ставлення до природних ресурсів. У цьому сенсі під ресурсозбереженням розуміють різноманітні види діяльності, спрямовані на захист і відтворення навколишнього середовища, у тому числі шляхом широкого використання очисних споруд або рекультиваційної техніки. Загалом такий підхід до екологічної політики та збереження ресурсів передбачає, зокрема, орієнтацію на «консервування» природних ресурсів. Це означає відмову від їх використання або експлуатацію на такому рівні, що забезпечує стовідсоткове їх відновлення протягом визначеного періоду часу.

Таблиця 1

Підходи вчених до трактування поняття «ресурсозбереження»

Автори, джерело	Визначення
Драган І.В. [2, с. 100]	це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використання сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів.
Сальников А.Х., Шевченко Л.А. [3, с. 53]	процес забезпечення зростання обсягів корисних результатів виробництва за відносної стабільності матеріальних та енергетичних витрат.
Скоков С.А. [4, с. 19]	це наукова, виробнича, організаційна, комерційна та інформаційна діяльність, спрямована на раціональне комплексне використання та економне споживання всіх видів ресурсів, виходячи з існуючого рівня розвитку техніки і технології при одночасному зниженні техногенного впливу на навколишнє середовище.
Соколовська Г.А., Сигарьова Т.С. [5, с. 66]	процес раціоналізації використання всіх видів матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів в народному господарстві переважно на базі інтенсифікації виробництва.
Сотник І.М. [6, с. 22]	усі сфери діяльності підприємства, методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, враховуючи існуючий рівень техніки та технології та найменший вплив на людину і природні системи
Конищева Н.І., Рожкова Л., Е. Панченко [7, с. 98]	«умова, результат, процес і показник покращення використання засобів виробництва, трудових ресурсів і грошових засобів на всіх етапах виробничо-господарської діяльності об'єднань і підприємств, а також економічного і соціального розвитку регіонів і суспільного виробництва в цілому»
Іванов М.І., Бреславцев А.В. [8, с. 32]	метод господарювання, який охоплює комплекс технічних, економічних, організаційних заходів, спрямованих на раціональне використання ресурсів і забезпечення зростаючих потреб у цих ресурсах головним чином за рахунок економії».

Джерело: узагальнено автором на основі [2,3,4,5,6,7,8]

Інший спосіб інтерпретації ресурсозбереження заснований на ширшому тлумаченні терміну «ресурси» і включає: по-перше, залучення різноманітних

видів ресурсів, які підтримують життя людини; по-друге, тлумачення поняття «збереження» впливає з поняття «економія», а не з терміну «заощадження» (консервація). Отже, другий підхід до визначення змісту поняття «ресурсозбереження» пов'язаний з економією будь-яких видів ресурсів.

Серед основних цілей ресурсозбереження можна виділити підвищення ефективності виробництва, розвиток та впровадження ресурсозберігаючих технологій в діяльність підприємства, пошук новітніх, альтернативних джерел ресурсів, збереження екологічної системи планети.

Виходячи із зазначеного, завданнями ресурсозбереження є:

- максимально ефективне та раціональне використання виробничих ресурсів;
- отримання максимального співвідношення кінцевого продукту, вартості витрат живої та уречевленої праці;
- сприяння впровадженню досягнень науково-технічного прогресу та передових інформаційних технологій;
- запровадження системи природоохоронних, екологічних заходів, що забезпечить економічне зростання країни;
- участь у міжнародному співробітництві з питань ресурсозбереження, екологічної безпеки та сталого розвитку світу;
- мотивація працівників щодо економії ресурсів на всіх етапах виробничого процесу, впровадження «зеленого офісу»;
- організація вторинного використання відходів виробництва та побічних продуктів [9, с. 242].

Результатом ресурсозбереження повинно бути досягнення корисного економічного ефекту: збільшення обсягу виробництва продукції при незмінних або менших витратах матеріальних ресурсів, зниження рівня собівартості, збільшення прибутку, покращення екологічної ситуації. Ресурсозбереження суттєво впливає на ефективність суспільного виробництва, що проявляється, по-перше, у зростанні продуктивності праці, по-друге, у зниженні ресурсоемності. Таким чином, сутність «ресурсозбереження» як економічної

категорії визначається особливістю результатів ресурсозбереження, а також тим, що воно являє собою специфічну сферу економічної діяльності.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Найда І.С.

Література:

1. Тлумачний словник-довідник економіста / [авт.-укл. С.М. Гончарова]. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.
2. Драган І. В. Методологічні засади управління ресурсозбереженням як напряму реалізації державної політики у сфері природокористування. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 1(59). С. 100-102.
3. Сальников А.Х., Шевченко Л.А. Нормирование потребление и экономика топливно-энергетических ресурсов. Москва: Энергоатомиздат, 1986. 216 с.
4. Скоков С.А. Эколого-экономическое регулирование процессов ресурсосбережения: дис. кандидата экон. наук: 08.08.0. Сумы, 2002. 190 с.
5. Соколовская Г.А., Сигарева Т.С. Ресурсосбережение на предприятиях. Москва: Экономика, 1990. 156 с.
6. Сотник І. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження: [монографія]. Суми: Мрія, 2008. 230 с.
7. Конищева Н.И., Кушнирович Н.А., Рожкова Л.В. Ресурсосбережение: эколого-экономический аспект. Київ: Наукова думка, 1992. 212 с.
8. Іванов М.І., Хижняк Л.Т., Липицький Д.В. Ресурсозабезпечення промисловості України. *Економіка промисловості*. 1999. № 1-3. С. 30-37.
9. Полторацька О.В. Теоретичні аспекти поняття ресурсозбереження. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Вип. 1(10). С. 239-244.

Войцеховська О.С.
здобувач вищої освіти
Одеського державного аграрного університету
м. Одеса, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

За сучасних умов соціально-економічного стану в Україні, стрімкого розвитку техніки та інформаційно-комунікаційних технологій, передбачити ситуацію на ринку праці у перспективі досить складно. Проте, вплив досягнень науково-технічного прогресу на сферу зайнятості є очевидним. Він зумовлює суттєві зміни в організації виробництва товарів, надання послуг, появу нових сфер діяльності та трансформацію існуючих, а також зміну економічних відносин і формування нових ринків. Зміна ринку праці зумовлює потребу у нових компетенціях: на зміну одних професій, що зникають, з'являються інші. Вже сьогодні можна спостерігати впровадження сучасних технологій у магазинах, де потреба у касирах зводиться до мінімуму, у сільськогосподарській техніці, де водій не потрібний, поява нових технологій створення, розміщення, передавання та зберігання інформації (хмарні технології, віртуальна реальність), мови програмування тощо. Незважаючи на це, в нашій країні значна частина населення є безробітними або переїжджає за кордон для пошуку більш високооплачуваної роботи.

Розглянемо ситуацію на ринку праці України за період 2015-2019 рр. У таблиці 1 наведено динаміку рівня офіційного безробіття населення за даними Державної служби статистики України, у тому числі за різними причинами незайнятості.

Аналіз причин незайнятості (за методологією МОП) за період 2015-2019 рр. показує, що найбільша частка незайнятих – це звільнені з економічних причин та за власним бажанням, які складають 39,6% від загальної кількості

безробітних по Україні. При цьому частка звільнених з економічних причин склала 21,5% у 2019 р. Однак, можна відмітити позитивну динаміку щодо працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, частка незайнятих у 2019 р. становила 9,4%, тоді як у 2015 р. 16,4% від загальної кількості безробітних.

Таблиця 1

Безробітні (за методологією МОП) за причинами незайнятості (у віці 15-70 років)

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. до 2015 р., +/-
Усього безробітних, тис. осіб	1654,7	1678,2	1698,0	1578,6	1487,7	-167
За причинами незайнятості, %:						0
вивільнені з економічних причин	27,8	22,4	23,2	20,7	21,5	-6,3
звільнені за власним бажанням, за угодою сторін	28,9	33,0	34,5	38,0	39,6	10,7
звільненні у зв'язку з закінченням строку контракту або договору найму	7,5	9,4	8,2	9,5	8,9	1,4
демобілізовані з військової строкової служби	0,3	0,7	0,7	0,9	0,8	0,5
не працевлаштовані після закінчення закладів освіти	16,4	15,6	12,2	9,8	9,4	-7
звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії за віком, інвалідністю	0,9	1,8	2,0	1,1	3,4	2,5
робота має сезонний характер	9,9	9,7	10,1	9,4	9,6	-0,3
інші причини безробіття	4,6	4,2	4,2	5,9	3,5	-1,1

Джерело: за даними Статистичного щорічника України за 2019 р. [1]

Серед основних причин звільнення з роботи працівники відносять низький розмір оплати праці, тоді як заробітна плата є основним джерелом грошових доходів, характеризуючи рівень добробуту працівників.

Серед видів економічної діяльності найвищі розміри номінальної заробітної плати у 2019 р. спостерігались у працівників фінансової діяльності – 19132 грн., інформація та телекомунікації – 17543 грн., державного управління – 14785 грн., промисловості – 11788 грн., транспорту 11704 грн. (табл. 2). Найнижчою у 2019 р. є номінальна заробітна плата у працівників охорони

здоров'я та надання соціальної допомоги – 7020 грн., освіти – 8135 грн., сільського господарства, мисливства та пов'язані з ними послуги – 8856 грн.

Таблиця 2

Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників за видами економічної діяльності в Україні, грн.

Види економічної діяльності	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. до 2015 р., %
Сільське господарство	3309	4195	6057	7557	8856	267,6
Промисловість	4789	5902	7631	9633	11788	246,1
Будівництво	3551	4731	6251	7845	9356	263,5
Торгівля	4692	5808	7631	9404	10795	230,1
Транспорт	4653	5810	7688	9860	11704	251,5
Інформація та телекомунікації	7111	9530	12018	14276	17543	246,7
Фінансова діяльність	8603	10227	12865	16161	19132	222,4
Нерухомість	3659	4804	5947	7329	8626	235,7
Державне управління	4381	5953	9372	12698	14785	337,5
Охорона здоров'я та соціальне забезпечення	2829	3400	4977	5853	7020	248,1
Освіта	3132	3769	5857	7041	8135	259,7
Середньомісячна заробітна плата – всього	4195	5183	7104	8865	10497	250,2

Джерело: за даними Статистичного щорічника України за 2019 р. [1]

Світова пандемія COVID-19 є одним із ключових факторів, що зумовила зміни в політичному, соціально-економічному векторі багатьох країн. Очевидним є факт, що поширення коронавірусу та карантинні заходи стали випробуванням як для світових, так і вітчизняних компаній, глобально змінивши підходи до ведення бізнесу на «до» та «після» [2]. Слід відмітити, що в сучасних умовах, зокрема враховуючи вплив пандемії «COVID-19», відбувається формування нового ринку праці. Беззаперечним є негативний вплив пандемії «COVID-19» на діяльність господарюючих суб'єктів, що у свою чергу призвело до негативних наслідків на ринку праці: зниження рівня економічної активності та зайнятості населення внаслідок зростання захворюваності, відповідно і зниження обсягів пропозиції робочої сили; обмеження міграційних рухів через карантинні обмеження та зниження інвестиційної привабливості, що призвело до зменшення кількості нових

робочих місць та зниження доходів населення; зростання неповної та неформальної зайнятості. Крім того, втрата робочого місця, зниження рівня доходів вплинуло на погіршення ситуації на ринку товарів та послуг, оскільки населення стало більш заощаджувати та купувати лише необхідне, відповідно зумовлюючи загострення проблем бізнесу, що веде до падіння рівня економіки країни в цілому.

Пандемія «COVID-19» спричинила поділ працівників на три категорії:

1) «незамінні працівники», які повинні продовжувати працювати на своїх робочих місцях (до них відносимо медичних працівників, працівників виробничих та промислових підприємств, сільського господарства);

2) «віддалені працівники», що можуть здійснювати свою роботу віддалено, дистанційно (це, зокрема, ІТ спеціалісти, працівники фінансового сектору, галузі освіти та науки);

3) «надлишкові працівники», які втратили роботу під час пандемії, працюючи в тих секторах, що найбільше постраждали від пандемії – ресторанно-готельний бізнес, роздрібна торгівля, сфера послуг, туризм.

Пандемія «COVID-19» показує, що бізнесу та громадянам необхідно вміти підлаштовуватися під поточні, часто нестабільні умови.

Як зазначають дослідники, ключовими тенденціями, які посилюватимуть вплив на сферу зайнятості є:

- розвиток цифрових технологій, що потребує підготовки фахівців нового покоління, здатних працювати з нанотехнологіями;

- глобалізаційні та інтеграційні процеси, що призводять до посилення конкуренції як серед виробників продукції та постачальників послуг, так і серед претендентів на робоче місце.

- розвиток «шерингової економіки», що полягає в спільному користуванні ресурсами (наприклад, скороченні витрат або навіть отриманні прибутку за рахунок здавання в оренду майна або надання послуг);

- зростання клієнтоорієнтованості під впливом посилення конкуренції у бізнес-середовищі;

- програмування, автоматизація виробничих процесів, які, з одного боку, призводять до витіснення людської праці та заміни її машинною, з другого – поширення процесів автоматизації обумовлює ускладнення систем управління та вимагає відповідного супроводу й адміністрування, а тому потребує підготовки відповідних фахівців.

- роботизація, розвиток штучного інтелекту, що призведуть до зміни професійно-кваліфікаційної структури робочої сили на ринку праці майбутнього [3].

Для того, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці, потрібно розвивати в собі так звані «soft skills». А це означає: бути гнучкими, ефективно організовувати свою роботу, вміти домовлятися й аргументувати свою позицію, знаходити нестандартні рішення. Саме під час пандемії «COVID-19» у вигравші опинилися саме ті компанії, співробітники яких проявили стійкість до стресів і нешаблонні підходи до вирішення завдань. Проте, крім комунікаційних і креативних навичок, спеціаліст повинен відмінно розбиратися в обраній професійній сфері, тому важливо здобути профільну вищу освіту, стежити за інноваціями в галузі, відвідувати тренінги та лекції з підвищення кваліфікації.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Найда І.С.

Література:

1. Статистичний щорічник України 2019 р. / Державна служба статистики; за ред. І.Є. Вернера. 2020. 465 с.
2. Найда І.С. Внесок бізнесу щодо боротьби з пандемією Covid-19. *Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції НПП та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти»*. (13-14 квітня 2021 р). Одеса, ОДАУ. С. 451-454.
3. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в Україні: наукова доповідь / Н. Г. Джинчарадзе, О. В. Боков, О. Ю. Гулевич та ін. Київ: ПІК ДСЗУ, 2018. 42 с.

Мініцька О.М.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Щіплецова С.Ю.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Створення ефективної кадрової політики – головне завдання управління організацією будь-якої галузі. Правильне формування кадрової політики дозволяє вирішити безліч соціально-економічних проблем підприємства.

Кадри у сільському господарстві є одним із основних напрямків аграрної політики, спрямованої на надійне продовольче забезпечення як країни загалом, так і окремо взятого регіону. Сьогодні сільськогосподарські підприємства перебувають у важких економічних умовах, які змушують їх шукати найбільш ефективні шляхи їх розвитку. Реформи у сільському господарстві неможливо здійснювати без висококваліфікованих працівників. В аграрній сфері гостро відчувається недостатнє фінансування, слабка державна підтримка бізнесу, а також дефіцит кваліфікованого персоналу та проблеми з кадрами в цілому.

«Основними характеристиками кадрової політики підприємства є орієнтація на стратегію та довгострокове планування, побудова заходів та напрямків роботи з персоналом, виходячи з визнання значимості ролі працівників, а також філософії підприємства по відношенню до власного персоналу, а також, безумовно, взаємопов'язані функції і процедури по координації та роботі з персоналом» [1, с.163].

«Призначення сучасної кадрової політики – своєчасно формулювати цілі відповідно до стратегії розвитку організації, порушувати проблеми і ставити завдання, знаходити способи досягнення цілей» [2, с.440].

Як зазначають Капінос Г.І., Костюк І.В.: «Основними складовими кадрової політики є політика набору, відбору та розстановки кадрів, політика оплати праці, політика навчання, політика стимулювання та мотивації праці, політика соціальних відносин, політика розвитку та підвищення кваліфікації тощо» [3, с.53].

Слід виділити три найбільш масштабні проблеми, що впливають на стан кадрової політики у галузі сільського господарства:

- це проблеми з підбором потрібних за професійними якостями спеціалістів;
- низький рівень мотивації персоналу, зумовлений низьким рівнем заробітної плати та відсутністю перспектив професійного розвитку;
- невисока продуктивність праці, пов'язана з низьким рівнем кваліфікації кадрів, низькоякісною механізацією праці, морально застарілою технікою і таке інше.

У рамках кадрової політики необхідно розв'язувати багато поточних і стратегічних питань. Кадрова політика має вирішувати таку сучасну тенденцію як дефіцит фахівців безпосередньо в аграрній сфері при надлишку їх випуску в аграрних ВНЗ. Для запобігання такому становищу необхідно розробити та фінансувати державну програму, що забезпечує високу престижність і вмотивованість сільськогосподарської праці шляхом гідної заробітної плати, соціального захисту працездатного сільського населення, організації комфортних соціально-побутових та житлових умов.

Для підтримки системи управління організацій у стані, здатному забезпечувати максимальний ефект від використання ресурсного потенціалу, необхідна періодична діагностика кадрової політики та оцінка її ефективності.

Діагностика дозволяє провести системний аналіз та оцінку кількісних та якісних параметрів процесу кадрового забезпечення реалізації галузевих програм та інвестиційно-інноваційних проектів розвитку аграрного сектора.

Об'єктивна та комплексна діагностика сприяє виявленню вузьких місць у механізмі управління формуванням та реалізацією кадрової політики, що дозволить розробити конкретні пропозиції щодо вдосконалення основних її напрямків.

Орієнтація економіки України на інноваційний шлях розвитку потребує організації випереджальної підготовки кадрів, здатних брати участь у освоєнні нових технологічних досягнень та забезпечувати конкурентоспроможне аграрне виробництво. Відсутність обґрунтованої концепції кадрового забезпечення аграрної сфери є однією з причин низької активності та зацікавленості роботодавців як у підготовці кадрів для цього сектору економіки, так і інвестування в удосконалення матеріально-технічної бази освітнього комплексу.

Аграрний сектор, що динамічно розвивається, потребує компетентних кадрів. Це передбачає необхідність подальшого розвитку кадрового потенціалу за рахунок кількісних та якісних показників.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Дідур Г.І.

Література:

1. Кавтиш О. П., Максимішина О. В. Кадрова політика як інструмент стратегічного управління персоналом підприємства. *Проблеми розвитку підприємництва в Україні*. Випуск 16, 2015. С.160-165.

Марченко В. М., Хондока В. А. Кадрова політика та кадрова стратегія підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 440-443.

2. Капінос Г.І., Костюк І.В. Особливості формування та реалізації ефективної кадрової політики вітчизняних підприємств в сучасних умовах розвитку ринкової економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019, № 2. С.52-56.

Тарада І.В.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні процеси глобалізації та інтеграції вносять значні зміни в умови розвитку суспільства і майбутні пріоритети людства в цілому. Так, ефективність розвитку аграрних підприємств визначається результатами фінансово-економічної діяльності підприємства. Забезпеченість фінансовими ресурсами, мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище та здійснення діяльності відповідно до очікувань стейкхолдерів є запорукою успішного конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств у довгостроковій перспективі. Формування конкурентних переваг, спрямованих на підвищення вартості бізнесу, вимагає від аграрних підприємств впровадження нових підходів управління, серед яких актуальним є концепція сталого розвитку.

Дослідженню проблем управління сталим розвитком аграрних підприємств присвячені наукові праці таких вітчизняних вчених, як О. Бородіної, В. Гейця, З. Герасимчука, А. Даниленка, Б. Данилишина, Ю. Лупенка, С. Мочерного, І. Прокопи, П. Саблука, В. Юрчишина та інших.

Метою наукового дослідження є обґрунтування концепції управління сталим розвитком аграрних підприємств як перспективної моделі ефективного конкурентоспроможного розвитку.

Кінцевою метою функціонування будь-якої економічної системи є її розвиток.

З економічних позицій «розвиток» можна трактувати як «процес зміни структур суспільства, пов'язаних з економічним зростанням». Тобто дане

визначення передбачає тривалий процес, а також взаємозв'язок економічних і соціальних структур.

Розглядаючи розвиток на рівні підприємства, Е.М. Коротков трактує його як «...сукупність змін, які ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища» [1, с. 296].

Як вважає В.В. Кипоренко, розвиток підприємства – це «процес сукупних змін у соціально-економічній системі підприємства, спрямований на його перехід у новий якісно-кількісний стан у часі під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища» [2, с. 197].

Проте, на сучасному етапі розвитку відносин на селі, важливим є розвиток аграрних підприємств на якісно вищому рівні функціонування, що передбачає впровадження концепції управління сталим розвитком.

Поняття сталий розвиток - це досягнення збалансованої рівноваги функціонування аграрних підприємств шляхом забезпечення стабілізації виробництва ними сільськогосподарської продукції та отримання доходів, що в достатній мірі може забезпечити їм процес розширеного відтворення.

У науковій літературі існують різні підходи щодо трактування сутності даної категорії (табл. 1). Як зазначає в роботі В.М. Боголюбов, сталий розвиток – це керований процес, основою керованості є системний підхід, який дає змогу моделювати сценарії розвитку з урахуванням стратегічної мети. Сталий розвиток виконує важливі загальносистемні цілі: задоволення потреб людини; прогресивне нарощування ресурсів (економічних, соціальних, природних); довгострокове забезпечення умов існування біосфери [3, с. 15].

Таким чином, сталий розвиток аграрних підприємств – це забезпечення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною (рис. 1).

Наукові підходи щодо сутності поняття «сталий розвиток аграрних підприємств»

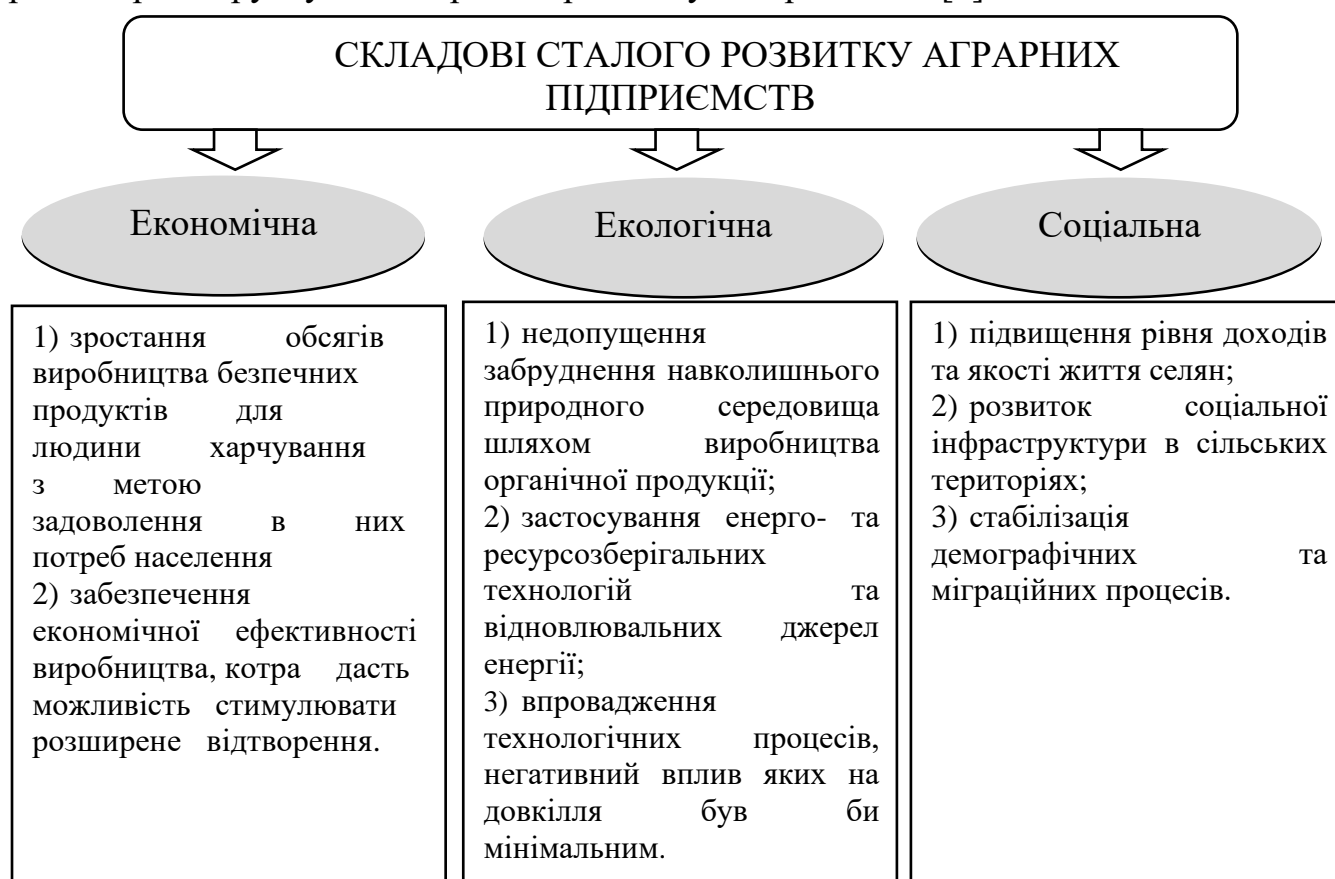
Автор	Визначення поняття
Даниленко А.С. [4, с. 7-8]	це здатність господарюючого суб'єкта динамічно підтримувати пропорції в організації діяльності, орієнтованої на інноваційний розвиток; підвищувати соціальну та економічну ефективність; постійно нарощувати темпи розвитку, здійснюючи розширене відтворення, метою якого є забезпечення населення якісними продуктами харчування, продовольчої безпеки держави без шкоди навколишньому середовищу.
Клочан В.В. [5, с. 125]	це узгодження і гармонізація економічних, екологічних та соціальних цілей в галузі сільського господарства. Головна функція сталого розвитку сільського господарства є забезпечення екологічно-чистими і безпечними для здоров'я продуктами харчування населення в обсягах, достатніх для повноцінного задоволення потреб людей.
Поліщук В.Г. [6, с. 6]	це процес постійного перетворення якісних та кількісних характеристик системи, спрямований на досягнення рівноваги між суспільством, економікою та довкіллям
Чайківський І.А. [7, с. 109]	це процес оптимізації рівня аграрного виробництва, збереження та відновлення якісних параметрів аграрного навколишнього середовища та покращення показників соціального статусу сільського населення за умов зміцнення продовольчої та екологічної безпеки держави.

Джерело: узагальнено автором на основі [4,5,6,7]

Враховуючи вищезазначене, доцільно виділити основні принципи управління сталим розвитком аграрних підприємств:

- синергічний підхід до поєднання природних та економічних ресурсів;
- підтримання балансу між економічними, екологічними та соціальними чинниками; поєднання ринкових та державних механізмів регулювання;
- забезпечення розширеного відтворення у сільському господарстві;
- застосування енерго- та ресурсозберігальних технологій та відновлювальних джерел енергії;
- підвищення ефективності енергоощадження в галузі, використання нетрадиційних джерел енергії; розвиток біоекономіки та органічного виробництва;
- застосування програмно-цільового та системного підходів до управління;
- поглиблення зв'язків між суб'єктами господарювання різних ланок;

- охоплення всіх напрямків діяльності сільськогосподарських підприємств;
- забезпечення стратегічної конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- врахування інтеграційних механізмів міждержавного та глобального рівнів при обґрунтуванні стратегії розвитку підприємства [7].

Рис. 1. Основні складові управління сталим розвитком аграрних підприємств

Джерело: узагальнено автором

Функціонування аграрних підприємств відповідно до концепції сталого розвитку вимагає створенням принципово нових умов підприємницької діяльності, основою виступає екологізація сільськогосподарського виробництва. Зокрема, Найда І.С. та Запша Г.М. обґрунтовують перспективність розвитку органічного землеробства в Україні як передумови соціоекономічного зростання аграрного сектора, задоволення потреб населення

в якісних продуктах харчування, поліпшення агроекологічного іміджу України та відтворення природно-ресурсного потенціалу сільських територій [8].

Таким чином, сталий розвиток аграрного виробництва є важливою складовою економіки регіону і має на меті забезпечення на тривалий термін збалансованого економічного зростання, покращання соціальних і екологічних параметрів його діяльності. Вирішення цих завдань передбачає зниження забруднення навколишнього природного середовища відходами сільськогосподарського виробництва, поліпшенні екологічного стану середовища, як складової якості життя і здоров'я населення; забезпеченні раціонального природокористування сучасними поколіннями і збереженні потенціалу природного середовища для життя і діяльності майбутніх поколінь; реалізації продовольчо-екологічної безпеки держави; наукомісткому і високотехнологічному розвитку сільського господарства і суміжних з ним галузей.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Найда І.С.

Література:

1. Коротков Э.М. Концепция менеджмента. Москва: Дека, 1997. 304 с.
2. Кипоренко В.В. Стратегічні напрями розвитку органічного землеробства в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2013. №5(22). С. 191-197.
3. Боголюбов В.М., Прилипко В.А. Стратегія сталого розвитку. Херсон: Олді-плюс. 2009. 321 с.
4. Варченко О.М., Даниленко А.С. Складові економічного механізму сталого розвитку сільського господарства. *Економіка та управління АПК: Збірник наукових праць*. 2012. Вип. 8 (95). С. 5-10.
5. Клочан В.В. Сталий розвиток та концентрація виробництва сільськогосподарських підприємств. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки*. 2013. Вип. 137. С. 117-125.
6. Стимулювання сталого розвитку регіону: автореферат дис. канд. екон. наук: 08.00.05/ В.Г. Поліщук; Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк, 2010. 24 с.

7. Чайківський І.А. Механізми забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. *Інноваційна економіка*. 2014. № 6 [55]. С. 108-114.

8. Найда І.С., Запша Г.М. Органічне землеробство як пріоритетний напрям соціоекономічного розвитку сільського господарства України. *Бізнес Інформ*. 2015. № 1. С. 200-204.

Тищенко О.О.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОСТІ РЕСУРСІВ

В умовах конкуренції, що зростає, питання формування та управління виробничим потенціалом підприємства набувають особливої актуальності. Ефективне функціонування підприємства складається з безлічі факторів, але ключовими були і залишаються ресурси підприємства. Знання рівня та резервів росту виробничого потенціалу дає змогу приймати своєчасні й економічно доцільні рішення в управлінні виробництвом та підприємством загалом, що значною мірою впливає на його поточний і перспективний стан. Управління виробничим потенціалом підприємства вирішує ключові завдання оптимізації структури активів та капіталу, зростання доходів, обґрунтованості витрат, підвищення платоспроможності та зміцнення фінансової стійкості. Усе вищесказане підкреслює актуальність цього дослідження. Практичне значення розвідки полягає в тому, що запропоновані рекомендації щодо вдосконалення управління виробничим потенціалом підприємства мають універсальний характер і можуть застосовуватися як на різних часових рівнях управління, так і в управлінні різними аспектами економічної діяльності підприємства

Підприємство являє собою основну ланку народного господарства, концентрує в собі всі ресурси виробництва. У ньому створюється народне багатство, розкриваються головні економічні процеси, формується національний дохід суспільства, складаються виробничі і соціальні стосунки. У зв'язку з цим об'єктивна оцінка виробничих можливостей підприємств, а також параметрів і характеристик їх виробничого потенціалу мають значення, для ухвалення рішень. Таким чином, вивчення виробничого потенціалу, направлене на пошук шляхів ефективнішого його використання, стає усе більш актуальним, а сама ця проблема набуває народногосподарської значущості.

Головна мета виробничого підприємства у наш час – це ведення максимально прибуткової діяльності для забезпечення стабільного розвитку, що неможливо без застосування ефективного управління потенціалом. Пошуки резервів для збільшення прибутковості підприємства та його розвитку, для забезпечення ефективної діяльності, є основною задачею діяльності керівництва.

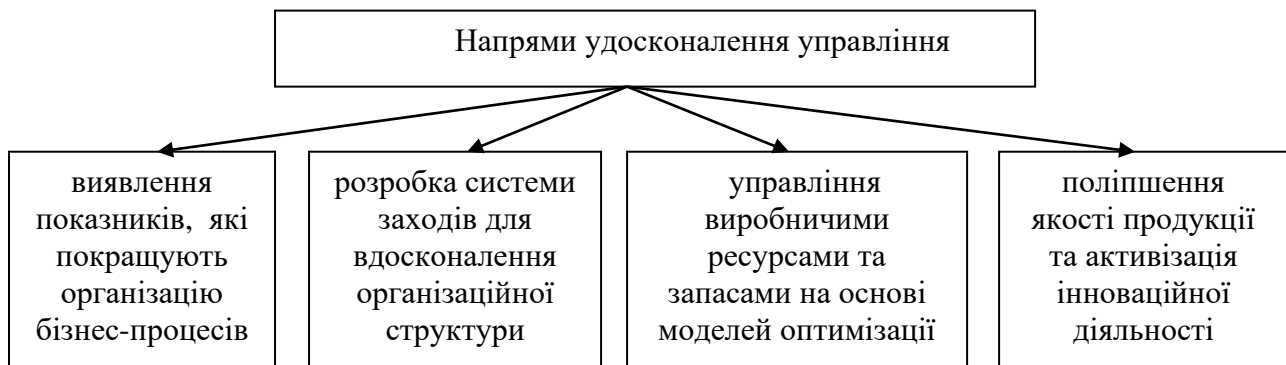
Виробничий потенціал підприємства – це потенційна спроможність виготовляти продукцію такого асортименту, переліку та якості, які будуть задовольняти ключовим параметрам попиту на ринку. До характеристик виробничого потенціалу відносять: цілісність, взаємозамінність, складність, альтернативність, взаємозв'язок елементів, здатність до сприйняття сучасних досягнень НТП, до розвитку шляхом використання нових технологій, гнучкість виробничої системи, потужність [2].

Для виявлення резервів та можливостей розвитку підприємства необхідно проаналізувати ефективність управління та використання виробничого потенціалу за допомогою показників, які дають найповніше уявлення про підприємство, його фактичний стан та розвиток, а також про ефективність використання його виробничого потенціалу та факторів, що на нього впливають. До досліджуваного показника відносяться фінансова, матеріально-сировинна, техніко-технологічна, трудова та інформаційна складові.

Механізм управління виробничим потенціалом являє собою частину загального процесу управління підприємством. Управління формуванням та розвитком виробничого потенціалу прямо залежить від ефективності системи менеджменту. Цей процес зумовлюється не тільки наявністю ресурсів а і їх розподілом та використанням.

Управління виробничим потенціалом підприємства – це процес постійного пошуку найбільш ефективних напрямів покращення його виробничої діяльності та формування відповідних завдань з підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства [1].

Проаналізувавши потенціал підприємства, доцільно виділити напрями удосконалення управління його формуванням та використанням (рис.1).

Рис. 1. Напрями удосконалення управління виробничим потенціалом підприємства в умовах обмеженості ресурсів

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Удосконалення системи управління виробничим потенціалом підприємства в умовах обмеженості ресурсів має відбуватися за такими основними напрямами: удосконалення організаційної структури управління виробничим потенціалом підприємства; оптимізація організації менеджменту і бізнес-процесів через поліпшення системи планування, обліку і контролю за основними показниками виробничого потенціалу підприємства; удосконалення управління виробничими ресурсами і запасами на основі моделей оптимізації; підвищення ефективності управління інноваційними процесами на підприємстві, підвищення якості вироблюваної продукції [3].

Висновки. Виробничий потенціал виступає як органічна єдність всіх основних елементів виробничого процесу. Існуючий нестійкий розвиток підприємств, інфляційні процеси, існуюча системна криза свідчать про реальну загрозу економічній безпеці України і кризу на рівні підприємства, джерела якої лежать не стільки в сфері нестабільності і нерозвиненості ринкових відносин у країні, скільки в прорахунках і помилках в управлінні даних підприємств, низькому рівні корпоративної культури, неефективному використанні їх потенціалу, відсутності стратегії та системи планів розвитку тощо. Тому підвищення ефективності управління виробничим потенціалом підприємства є складним та трудомістким процесом, який має ґрунтуватись на використанні оптимізаційних моделей з метою отримання максимального можливого результату діяльності в умовах обмеженості ресурсів. Такий підхід в управлінні є основою формування моделей розвитку потенціалу.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Бахчиванжи Л.А.

Література:

1. Гончар М.Ф. Особливості управління виробничим потенціалом промислового підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.9. С.179-184.
2. Пріб К.А., Патика Н.І. Діагностика в системі управління: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 432 с.
3. Терещук Н.С., Погасій О.Г. Управління виробничим потенціалом підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/217.pdf> (дата звернення 24.10.2021).

СЕКЦІЯ 3. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Зюзіна А. Ю.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ В АНАЛІЗІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз діяльності будь-якого підприємства неможливий на основі лише одного економічного показника. Загалом вони відображають якісні і кількісні характеристики всіх економічних процесів та явищ, але окремо жоден з них не може виконувати роль універсального показника. Їх великий різновид обумовлюється різноманіттям видів комерційної та виробничо-господарської діяльності підприємств. Тому для ефективної оцінки всіх напрямів діяльності на підприємстві треба використовувати саме систему показників.

Усі процеси та явища які пов'язані з різноманітною діяльністю підприємства, вимірюються завдяки економічним показникам, які є характеристикою конкретного процесу чи об'єкта, а також його економічної суті в чисельному виразі. Від того наскільки показники точно і повно показують суть досліджуваних явищ, залежать обґрунтованість та реальність висновків і пропозицій за результатами аналізу.

Разом з цим, неозначеність та невирішеність багатьох проблем при здійсненні аналізу господарської діяльності підприємства на основі використання аналітичного інструментарію окреслена недостатнім дослідженням як на рівні аграрного сектору економіки, так і на рівні окремого підприємства галузі. До сьогодні були вже поодинокі наукові спроби науковців розвинути на методологічному рівні відповідне підґрунтя для обґрунтування системи показників аналізу господарської діяльності

підприємства, проте комплексного вирішення це питання на науково-методологічному рівні так і не отримало [1, с. 98].

За визначенням Тарасенка Н. В., економічні показники - це важливий інструмент оцінки планування та управління діяльністю підприємств [2, с. 26].

Система економічних показників це певна сукупність показників різних процесів і явищ виробничо-господарської діяльності завдяки якій проводиться оцінка виконання виробничих завдань.

Ми погоджуємося, що наведені терміни так чи інакше розкривають суть економічних показників, але схилиємося до думки Андрєєвої Г. І. [3], що більш точним, в узагальненому вигляді, буде визначення системи економічних показників як сукупності взаємопов'язаних, систематизованих показників, що характеризують економіку в цілому, її галузь, регіон, сферу економічної діяльності, групу однорідних економічних процесів.

Як і все інше, господарська діяльність підприємств потребує аналізу, систематизації, вивчення та узагальнення всіх процесів для ефективного управління нею. І в більшості це стосується оцінки результатів господарської діяльності.

За економічним змістом явищ і процесів показники поділяються на кількісні та якісні. Кількісні, об'ємні показники, вони відображають розмір господарських явищ та величину кількісних змін що в них відбувається (кількість працюючих, обсяг реалізованої продукції тощо). В свою чергу якісні показники описують суттєві властивості досліджуваних явищ, їх ефективність діяльності, розвиток тощо (рентабельність, капіталовіддача).

Загальний аналіз господарської діяльності підприємства являє собою вивчення певних економічних показників які характеризують різні напрямки цієї діяльності. За відповідними критеріями вони групуються в певну систему, і ця система показників це сукупність взаємопов'язаних величин, які характеризують фінансовий і майновий стан, його діяльність і результати даної діяльності.

Так, за характером відображення аналізованих процесів вони поділяються на натуральні, вартісні та трудові. Натуральні відображають розмір явища у фізичних одиницях виміру (вага, довжина); вартісні показують величину економічних об'єктів у вартісному виразі (ціна, прибуток тощо), а трудовій характеризують витрати праці та її ефективність (продуктивність праці).

В основному виділяють десять підсистем показників, це показники: організаційно-технічного рівня розвитку підприємства, постачання, виробництва, використання засобів виробництва, збуту, використання трудових ресурсів, собівартість продукції, прибутку та рентабельності, фінансового стану підприємства.

Крім перерахованих показників існують показники, які виражають ефективність використання певних видів ресурсів; показники, що характеризують величину випуску та продажу продукції; показники які виражають наявність, структуру, рух і технічний стан основних виробничих фондів тощо.

Звернемо вашу увагу, що існують також узагальнюючі економічні показники, вони характеризують безпосередньо досліджуване підприємство, зараз мається на увазі вартість його майнового комплексу [4, с. 15].

Загальна оцінка діяльності підприємства відображається у побудові мультиплікатора. Мультиплікатор являє собою комплексний, інтегральний показник. Він ґрунтується на індивідуальних показниках, які відображають діяльність підприємства. Виділяють два види мультиплікаторів, це суб'єктивні та стандартні. Перші можуть застосовуватися при оцінці одного конкретного підприємства, а другі - будь-якого підприємства.

Отже, усі показники діяльності підприємства перебувають у взаємозв'язку і взаємозалежності, що обов'язково необхідно враховувати при проведенні комплексного системного аналізу господарської діяльності підприємства. Сукупність цих показників для досягнення мети аналізу досліджуваного об'єкта або явища визначається характером причинно-наслідкових зв'язків.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Шабатура Т. С.

Література:

1. Шабатура Т.С. Комплементарність механізмів реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств: монографія. Одеса ТЕС, 2019. 388 с. ISBN 978-677-7711-24-6. URL : <http://dl.handle.net/123456789/3117>
2. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз: навч. посіб. / Н.В.Тарасенко. Львів: «Новий світ – 2000», 2006. 344 с.
3. Андреева Г. І. Система формування економічних показників як база аналізу господарської діяльності підприємства. *Електронний журнал Ефективна економіка № 3, 2014.* URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2872> (дата звернення 11.10.2021)
4. Економічний аналіз: навч. посіб. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ 2015. 310с.

Камбурова-Рибалка Т.Д.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Головними завданнями, що ставляться перед керівництвом аграрних підприємств є: обґрунтування заходів щодо підвищення економічної ефективності виробництва, використання ресурсів; обґрунтування шляхів сталого розвитку аграрного виробництва, аграрного сектору; визначення рівня ефективності використання ресурсів, впровадження різних заходів, систем машин; визначення шляхів розвитку спеціалізації і концентрації.

В умовах ринкової економіки важливим фактором виробництва стає забезпечення конкурентоздатності виробленої продукції на національному та світовому ринках. А тому в умовах самостійного вирішення підприємствами

питань господарської діяльності, процес планування потребує особливої уваги та вимагає найретельнішого виконання. Планування дає змогу проаналізувати ситуацію на ринку, скоординувати зусилля підприємства на виборі напряму діяльності, чітко визначити тенденції розвитку самого виробництва, використання основних ресурсів таких як земельні і трудові ресурси, виробничі фонди і матеріально-технічна база, капіталовкладення тощо, а також проведення загального аналізу ефективності сполучення галузей та спеціалізації підприємства.

З метою проведення ефективної виробничо-економічної діяльності аграрного підприємства необхідно в процесі планування його роботи складати виробничу програму або план виробництва й реалізації продукції. Виробнича програма визначає потрібний обсяг виробництва продукції в плановому періоді, який відповідає за номенклатурою, асортиментом і якістю вимогам плану продажів. [1, 63]

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів виробничого планування займаються багато науковців, зокрема відомі вітчизняні вчені-економісти: С.П. Азізов В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, П.І. Гайдуцький, М.В. Гладій, П.К. Канівський М.Й. Малік, В.М. Нелеп П.Т. Саблук, та зарубіжні, серед яких О.Бабо, М.Вудкок, Г.Друкер, Е.Долан, О.Бабордіна та інші.

Планування в сільському господарстві має ряд специфічних особливостей, що обумовленні необхідністю враховувати значно більшу сукупність факторів порівняно з іншими галузями. Зокрема, можна визначити наступні:

- біологічні, до них можна віднести біологічні цикли виробництва, потреба в відповідних природо-кліматичних умовах, видові та сортові вимоги тощо;

- технологічні. В аграрних підприємствах використовуються технології виробництва продукції. Вони залежать від природно-економічних умов, технічної оснащеності виробництва, фінансових можливостей виробника;

- технічні, це зумовлено потребою в застосуванні в виробничому процесі значного різноманіття засобів виробництва. Більшість з них використовується протягом обмеженого проміжку часу. Технічні засоби часто неможна уніфікувати, експлуатаційні й витратні матеріали, запасні частини не є взаємозамінними. Тому вкладення в технічне забезпечення аграрних підприємств є високим, що має вплив на норму прибутку підприємства;

- екологічні. Інтенсивне виробництво в сільському господарстві може завдавати суттєвої шкоди навколишньому середовищу. А тому, екологічність господарської діяльності покращує соціальний імідж підприємства, полегшує співпрацю з громадськістю, місцевими органами влади, зрештою, є економічно вигідною;

- соціальних. У сільській місцевості у працівників можливості для працевлаштування значно обмежені, адже часто в населеному пункті єдиним підприємством є тільки сільськогосподарське. Тому створення позитивного соціального клімату, врахування місцевих традицій, потреб і настроїв працівників, членів їхніх сімей має більш суттєве значення, ніж у містах. На селі значно більша питома вага людей пенсійного віку (33,5% проти 23,8% у містах), які потребують соціального захисту;

- економічних. Економічна ефективність аграрного виробництва у світі є нижчою, ніж у інших галузях виробництва; воно дотується. Також, отримання доходів не співпадає з періодом витрат та є тривалим за час очікування. Діяльність має великий рівень ризику;

- організаційні. Аграрне підприємство, в своєму розпорядженні може мати значні земельні площі які розташовані в значній відстані від адміністративного центру. Це зумовлює значні додаткові витрати, що пов'язані із організацією процесів виробництва, складністю управління, зв'язку тощо.

Необхідність планування діяльності, особливо в таких складних системах, як аграрні підприємства, є беззаперечною [2, 142]. Однак, на даний час, більшість підприємств не здійснює цей процес. Можливості планування на

аграрних підприємствах обмежені рядом об'єктивних і суб'єктивних причин.

Серед об'єктивних найважливішими є такі:

- невизначеність ринкового середовища;

- витрати планування. Додаткові витрати потрібні на організацію підрозділу, залучення додаткового персоналу, дослідження затрат часу;

- масштаби діяльності підприємства. Великі фірми мають переваги у здійсненні планування, бо в них більші фінансові можливості, вони мають висококваліфікований персонал і спроможні також залучати спеціалістів зі сторони.

До суб'єктивних перешкод для здійснення ефективного планування віднесемо:

- переважання короткострокових завдань та інтересів над довгостроковими. У кожного підприємства є багато невідкладних завдань, які вони прагнуть вирішувати в максимально короткий проміжок часу;

- слабкі навички керівного персоналу в плануванні;

- особистості спеціаліста в галузі планування — плановика, що відрізняється від управлінця. Плановики добре володіють методами планування, але, на відміну від управлінців, віддають перевагу теоретичним підходам до проблем. Їм нерідко не вистачає практичних підходів, реалістичної оцінки потреб керівництва підприємства.

Основними засобами посилення контролю над зовнішнім середовищем і одночасного розширення меж планування є:

- вертикальна інтеграція, коли організація, що здійснює планування, об'єднує підприємства, які входять до складу єдиного технологічного ланцюжка. Наприклад, аграрне підприємство інтегрує підприємства з постачання ресурсів, транспортні і торговельні організації;

- контрактні відносини, що стали у світі надійним засобом різкого зменшення невизначеності й одержання можливості планування діяльності підприємства. Так, на початку 90-х років більше 2/3 усіх товарних угод у західному світі мали контрактний характер;

- правилом визначення ефективності витрат на планування повинно стати: додаткові кошти мають бути витрачені тільки в тому випадку, якщо вони створять додатковий позитивний ефект.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Галицький О.М.

Література:

1. Дьяченко Н. К., Гусак В. В. Особливості оптимізації виробничої програми аграрного підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 6. С. 62–66.

2. Коваленко О. В., Ташева К. В. Складові системи планування господарської діяльності підприємства в ринкових умовах. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка*. 2014. Т. 22, вип. 8(4). С. 141-147.

Коваль С.М.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ АГРОПОТЕНЦІАЛУ ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кон'юнктура ринку завжди пов'язана з конкуренцією. Поняття конкуренції є одним з ключових в ринкових відносинах так як пов'язане зі здатністю підприємства або держави виробляти та продавати товари та послуги порівняно зі здатністю інших компаній чи країн зробити те ж саме, при цьому досягаючи поліпшення власного добробуту власників, працівників чи громадян. При чому вирішальним для кожного учасника ринку залишається фактор активної інвестиційної діяльності, вибору стратегії свого розвитку, підтримка з боку держави, тощо.

Конкурентоспроможність аграрних підприємств – це відносна, а не абсолютна величина, і в цьому сенсі вона змінюється як в результаті розвитку

внутрішніх механізмів економічного розвитку, так і під впливом змін у зовнішньому конкурентному середовищі.

Щоб зберегти конкурентоспроможність агроформуванням в сучасних умовах, необхідна реалізація стратегічних напрямів розвитку свого аграрного потенціалу, що забезпечить зростання і розвиток аграрного потенціалу на регіональному рівні, завдяки чому будуть створені умови для розвитку аграрного потенціалу країни в цілому.

Першими за пріоритетом є стратегічні напрями, направлені на зростання економічної ефективності та інтенсивності реалізації аграрного потенціалу. Головними результатами реалізації цих двох напрямів має бути зростання рентабельності та прибутковості підприємства, зростання обсягів валової сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності праці, урожайності та продуктивності аграрного виробництва основних видів виробляємої продукції.

Досягнення цих результатів потребує удосконалення всіх складових державної аграрної політики. Це стосується в першу чергу нормативно-правової бази аграрної політики, створення сприятливих умов для реалізації ефективної фінансової політики в аграрному секторі країни, удосконалення системи державного регулювання аграрним сектором. Важлива роль при цьому відводиться державі, яка реалізує науково-обґрунтовану та цілеспрямовану аграрну політику, що в умовах гео економічних та геополітичних змін виступає регулюючим механізмом, стимулюючим фактором розвитку всієї господарської системи.

Реалізація стратегічних напрямів розвитку аграрного потенціалу України забезпечить зростання і розвиток аграрного потенціалу на регіональному рівні, завдяки чому будуть створені умови для розвитку аграрного потенціалу країни в цілому.

Першими за пріоритетом є стратегічні напрями, направлені на зростання економічної ефективності та інтенсивності реалізації аграрного потенціалу. Головними результатами реалізації цих двох напрямів має бути зростання

рентабельності та прибутковості аграрних підприємств, зростання обсягів валової сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності праці в аграрному секторі, урожайності та продуктивності аграрного виробництва.

Досягнення цих результатів потребує удосконалення всіх складових державної аграрної політики. Це стосується в першу чергу нормативно-правової бази аграрної політики, створення сприятливих умов для реалізації ефективної фінансової політики в аграрному секторі країни, удосконалення системи державного регулювання аграрним сектором. Важлива роль при цьому відводиться державі, яка реалізує науково-обґрунтовану та цілеспрямовану аграрну політику, що в умовах геоекономічних та геополітичних змін виступає регулюючим механізмом, стимулюючим фактором розвитку всієї господарської системи.

Одним з важливих шляхів підвищення ефективності і інтенсивності реалізації аграрного потенціалу країни є удосконалення системи фінансового забезпечення аграрного сектору. Це стосується, перш за все, удосконалення системи державної підтримки аграрного сектору, створення прозорих інструментів системи оподаткування аграрного сектору, розвитку системи кредитного забезпечення і страхування ризиків в аграрній сфері.

Державна підтримка аграрного сектору важелями фінансово-економічного механізму є важливою складовою державної аграрної політики. Вона безпосередньо пов'язана з витратами бюджетних коштів і має бути спрямована як на підтримку великих аграрних підприємств, так і фермерських господарств та дрібних товаровиробників, більшість з яких не має прямого доступу до державних преференцій. Механізм державної підтримки аграрного сектору має забезпечувати прозорість розподілу бюджетних коштів та ефективність їх використання.

Враховуючи складну економічну і воєнно-політичну ситуацію в країні, ймовірним є подальше скорочення можливостей бюджетного фінансування аграрного сектору. У такій ситуації для забезпечення розвитку аграрного потенціалу значно зростає роль кредитної підтримки аграрного виробництва.

Для підвищення ефективності кредитного забезпечення розвитку аграрного потенціалу необхідно реалізувати заходи щодо удосконалення системи кредитування підприємств аграрного сектору, зокрема, розширити системи мікрокредитування для малого бізнесу. При цьому необхідно сформувати якісну систему страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників із розширенням її інституційних складових та покращенням гарантійного механізму виконання страхових зобов'язань [3].

Серед шляхів підвищення економічної ефективності реалізації аграрного потенціалу важливе місце відводиться удосконаленню державної регуляторної політики в аграрному секторі. Мова йде про удосконалення цінового та технічного регулювання, зменшення регуляторного навантаження за рахунок спрощення процедур державного контролю та скорочення кількості дозвільних процедур і видів ліцензійної діяльності, розвиток таких складових системи регулювання аграрних ринків як моніторинг, страхування ринкових ризиків тощо [2].

Слід зазначити, що важливість і доцільність фінансової підтримки держави підтверджена досвідом країн світу, які, враховуючи підвищення ролі світової торгівлі в умовах глобалізації світової економіки, реалізують свою діяльність у цій сфері у відповідності до міжнародних угод. Узгоджена позиція країн-членів СОТ базується на пропорційному обмеженні країнами тих заходів, що мають ознаки протекціонізму і порушують принцип справедливої конкуренції та світовому ринку (державні дотації, цінова підтримка, пільгове кредитування тощо). При цьому зростає питома вага заходів так званої «зеленої» скриньки – тобто заходів державної бюджетної і цінової підтримки, які не порушують принципів справедливої конкуренції і стосуються таких сфер як наукові дослідження, контроль якості, охорона довкілля, сприяння збуту, удосконалення інфраструктури, регіональний розвиток тощо. Це має призвести до поступового переходу від безпосередньої підтримки сільськогосподарських підприємств до державної підтримки розвитку сільської місцевості [1].

Підвищення інтенсивності аграрного виробництва та забезпечення його конкурентоспроможності потребує реалізації заходів, що сприяють розвитку інноваційної діяльності. Конкурентоспроможність продукції аграрного сектору має ґрунтуватися на певному рівні інноваційного розвитку та інтенсивному впровадженню агроінновацій (біотехнологій мікроорганізмів, рослин, тварин, нанотехнологій, альтернативної енергетики тощо) [2]. Таким шляхом можна швидко та ефективно трансформувати сільськогосподарське виробництво, стимулювати мале і середнє підприємництво та водночас забезпечити вихід на світовий ринок, що надзвичайно важливо для нашої держави з її значним аграрним потенціалом.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Стоянова-Коваль С.С.

Література:

1. Єфремова О. С. Державна підтримка конкурентоспроможного малого підприємництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 9. С. 57–64. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.9.57
2. Скиба Г.І. Конкурентоспроможність як категорія і як властивість підприємства, що функціонує в умовах ринкової економіки *Облік і фінанси АПК: освітній портал* <http://magazine.faaf.org.ua/konkurentospromozhnist-yak-kategoriya-i-yak-vlastivist-pidpriemstva-scho-funkcionue-v-umovah-rinkovoi-ekonomiki.html>
3. Іванова М. І., Яшкіна Н. В. Використання комплексу матричних методів стратегічного аналізу діяльності виробничих підприємств. *Економіка та держава*. 2014. № 6. С. 86-90
4. Готра В. В. Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору України *Актуальні проблеми економіки* 2014. № 6. С. 79-84

Конопельська О. В.
здобувачка вищої освіти
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ

Фінансовий моніторинг - це перевірка, контроль операцій, які здійснює особа, звертаючись за наданням певних фінансових послуг в різних сферах до певних суб'єктів. Центральний банк відстежує ключові показники банків, щоб вчасно зрозуміти, що з якимось із них починають відбуватися неприємні речі. Хоча, подібного виду спостереження і перевірки у фінансовій сфері проводяться і на більш низьких рівнях - всередині банків, компаній та підприємств. Але суть та ж - виявити ознаки нестабільності, крадіжки або інших негативних (або позитивних) тенденцій.

Підвищена увага до фінансових операцій та здійснення моніторингу пов'язаний із зростанням випадків терористичних актів у світі, поширенням зброї масового знищення і почастищенням операцій з відмивання коштів, зароблених незаконним шляхом злочинними суб'єктами.

Міжнародне співтовариство вирішило налагодити моніторинг і ввести певні обмеження / перевірки фінансових операцій громадян всіх країн з різним рівнем доходів (і контролювати джерело цих доходів в тому числі). Сьогодні існує безліч міжнародних організацій, які приймають документи обов'язкового характеру для країн-членів. Самою впливовою міжнародною організацією в сфері подібного моніторингу є Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів та фінансуванням тероризму (FATF).

Стандарти, розроблені організацією, повинні впроваджуватися у внутрішнє законодавство країн, що прагнуть налагодити моніторинг фінансових операцій / джерел доходів громадян і мати позитивний імідж на міжнародній арені.

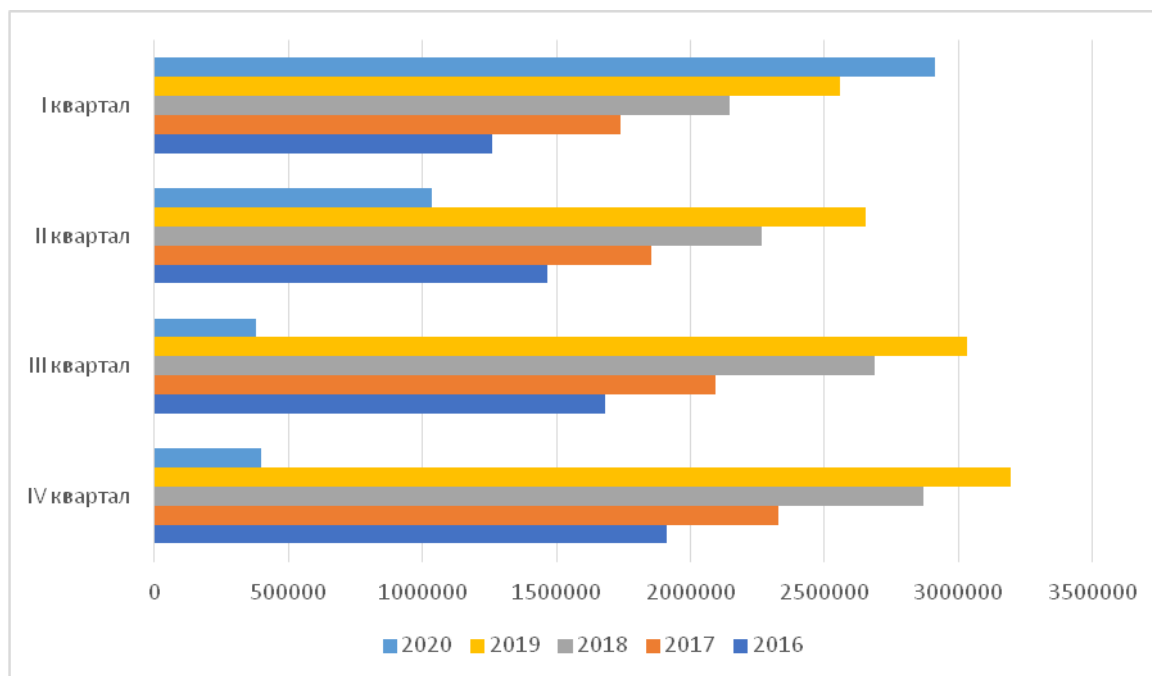
До дій легалізації (відмивання) доходів законом належать приховування, маскуванню того, що походження коштів є незаконними або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а так само набуття, володіння або використання коштів або іншого майна, за умови усвідомлення особою, що вони були незаконними доходами [1].

Станом на сьогодні Україна потребує суттєвого удосконалення діяльності в царині фінансового моніторингу. Причин такого стану справ достатньо багато. Одна із них полягає в необхідності протидії (легалізації) доходів, одержаних злочинним шляхом. Рівень злочинності, у тому числі й економічної, на жаль, має в Україні тенденцію до зростання [2, с.45].

До суб'єктів державного фінансового моніторингу відносять НБУ, НКЦПФ, Мінцифри, Мінфін, Мін'юст, Держфінмоніторинг.

Держфінмоніторинг – це орган, уповноважений Україною на виконання функцій підрозділу фінансової розвідки (ПФР, Financial Intelligence Unit, FIU) та є національним центром для отримання та аналізу: повідомлень про підозрілі операції, іншої інформації, яка має відношення до відмивання коштів, пов'язаних предикатних злочинів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення [3].

Всього з початку експлуатації ІСФМ Держфінмоніторингом отримано та оброблено 53 585 101 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, з яких 4 744 115 повідомлень отримано протягом 2020 року. У 2020 році Держфінмоніторингом взято на облік 4 725 537 повідомлень про фінансові операції, що на 58,7% менше ніж у 2019 році (рис. 1). Зменшення кількості отриманих Держфінмоніторингом повідомлень від СПФМ відбулося у зв'язку з виконанням СПФМ вимог оновленого Базового Закону, яким змінено підхід до виявлення фінансових операцій з ознаками фінансового моніторингу [4].

Рис. 1. Динаміка кількості повідомлень про фінансові операції, взятих Держфінмоніторингом на облік протягом 2016 – 2020 років

Джерело: побудовано автором [5]

Таким чином, фінансовий моніторинг слід розглядати в рамках фінансового поля з віднесенням його до інституту фінансового контролю. Фінансовий моніторинг можна визначити як вид державного та внутрігосподарського фінансового контролю, який здійснюється в рамках недопущення незаконних доходів в економіку країни та попередження використання суб'єктами фінансового моніторингу для відмивання незаконних доходів і фінансування тероризму.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Петренко О.П.

Література:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України: від 28.11.2002 р. № 249-IV. URL: https://slidstwo.ucoz.ua/WEB-biblioteka/dokument/08_metodichka/209.htm (дата звернення 19.10.2021р.)

2. Першин В.Г. Державний фінансовий моніторинг: завдання та функції. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 45-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2017_1_8 (дата звернення 18.10.2021р.)

3. Державна служба фінансового моніторингу України // Державні сайти України. URL: <https://fiu.gov.ua/> (дата звернення 11.10.2021р.)

4. Звіт державної служби фінансового моніторингу України за 2020 рік. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/PublicZvit2020.pdf> (дата звернення 12.10.2021р.)

Ляшенко А.М.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Питання дослідження методів трудового потенціалу аграрних підприємств становлять важливий напрям дослідження в економічній науці.

Проблеми раціонального використання трудового потенціалу особливо актуальні не тільки у зв'язку зі значними кризовими тенденціями, що мають місце в розвитку економіки України, але і з глибокими якісними її трансформаціями, спричиненими переходом від командно-адміністративної до ринкової системи. Процеси, притаманні для перехідного етапу в розвитку економіки, найсильніше позначаються на особливостях зайнятості, соціального захисту та раціонального використання трудового потенціалу, що є певною мірою індикатором процесів трансформування вітчизняної економіки. В цих умовах особливої ваги набуло в економічній науці питання не лише формування, але й збереження та подальшого розвитку трудового потенціалу [4].

Для визначення трудового потенціалу підприємства необхідно виділити показники, які характеризують усі аспекти трудового потенціалу підприємства [1]. Таким чином, при обґрунтуванні системи показників трудового потенціалу працівників підприємства необхідно застосувати такі підходи:

- комплексний, тобто повинні враховуватись особистісний, психофізіологічний, демографічний аспекти трудового потенціалу, якщо знехтувати хоча б одним з обов'язкових аспектів системи показників, проблема не буде вирішена;

- динамічний, тобто потрібно проводити ретроспективний аналіз минулих і сучасних теоретичних і практичних досліджень, використовуючи науково-дослідну літературу з даної проблеми і робити перспективний аналіз (прогноз);

- кількісний (математичний), тобто повинна бути можливість переходу від якісних оцінок до кількісних за допомогою математичних і статистичних методів.

Система показників – це комплекс взаємозалежних показників, що відображає істотні сторони трудового потенціалу підприємства, який як об'єкт оцінки характеризується набором різних параметрів, що відображають його кількісні та якісні сторони. Тому вимоги до показників зводяться до того, що вони повинні бути:

- аналізованими, тобто придатними для економіко-статистичного і статистико-математичного аналізу та аналітичними;

- коректними, тобто забезпечувати потрібну для практичних цілей вірогідність відображуваного досліджуваного об'єкта;

- прогностичними й динамічними, тобто придатними для відображення зміни чи процесу явища в часі;

- однозначними, тобто при інтерпретації допускати тільки одне тлумачення;

- вимірними, тобто піддаватися кількісному виміру;

- документальними, тобто ґрунтуватися на достовірних даних первинного обліку та звітності;

– ефективними, тобто результат при застосуванні повинний перевищувати витрати, пов'язані з одержанням цього результату [3].

Загальногосподарські чинники – це економічна ситуація в країні, темп економічного зростання чи спаду, інфляція, безробіття, політична ситуація в країні, соціальна політика, структурні зміни в економіці. Таким чином, за допомогою наведених показників можна одержати інформацію про стан трудового потенціалу колективу підприємства в цілому. Однак неможливо повно і всебічно досліджувати трудовий потенціал підприємства без оцінки трудового потенціалу кожного працівника. Для визначення трудового потенціалу людини необхідні показники, що характеризують всі аспекти її трудового потенціалу. Однак до останнього часу основними такими показниками прийнято було вважати досягнутий рівень освіти, загальний стаж і стаж за фахом. За останні роки з'явилося особливо багато публікацій, присвячених оцінкам якості трудового потенціалу, тобто фахівці останнім часом відзначають необхідність обліку, поряд із загальноприйнятими показниками оцінки трудового потенціалу, психофізіологічних, психологічних і соціальних характеристик [2]. Найбільш вичерпними характеристиками трудового потенціалу працівника є вік; здоров'я (фізичний і психічний стан), режим і якість харчування і т. ін.; особистісні характеристики – тип темпераменту, риси характеру тощо; підготовка (загальноосвітня, професійна), здатність до професійного зростання, безперервної освіти та ін.; ставлення до праці (творчість, дисципліна, відповідальність); досвід, навички в роботі, стаж роботи; родинний стан; стать. Однак виробнича система залучає до участі у виробничому процесі особистість, включаючи її в конкретні виробничо-трудоі відносини, що визначають міру відповідності можливостей особистості виробничим вимогам підприємства та міру реалізації потенційних здібностей особистості в умовах конкретного мікроклімату. Тому важливо до складу характеристик, що вимірюють трудовий потенціал працівника, включити дві групи показників:

– показники, що оцінюють вроджені і набуті в процесі виховання, навчання і соціалізації здібності;

– показники, що оцінюють характеристики, які об'єктивно притаманні підприємству, такі, як структура підприємства, тобто кількість ієрархічних рівнів системи, сума коштів, які підприємство може виділити на оплату праці [3].

Одним із найважливіших питань при проведенні оцінки трудового потенціалу працівника підприємства є вибір способів, за допомогою яких оцінюються ті чи інші показники. Оскільки сфера людських ресурсів має в основному якісні характеристики, для відшкодування нестачі кількісної інформації необхідно використовувати методи і техніку, властиві галузі соціальних наук. На сьогодні найбільш розповсюдженими способами збору інформації є анкетні дані, тестування, співбесіда.

Отже, для дослідження стану трудового потенціалу підприємства необхідно виділити показники, що характеризують усі його аспекти. У зв'язку з цим об'єктивно виміряти трудовий потенціал підприємства можна лише за допомогою системи показників. Одним із найважливіших питань при проведенні оцінки трудового потенціалу є вибір методів дослідження. Практика застосування методів економіко-статистичного моделювання показує, що таку оцінку можна проводити шляхом побудови й аналізу факторних і кореляційно-регресійних моделей. Таким чином, математико-статистичні методи, серед яких виділяються кореляційний аналіз, метод головних компонент, факторний аналіз, а також інші, можуть найбільш точно і повно розкрити сутність і природу трудового потенціалу підприємства.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Шабатура Т.С.

Література:

1. Шабатура Т.С. Комплементарність механізмів реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств: монографія / Т.С.

Шабатура: ОДАУ. - Одеса ТЕС, 2019. 388 с. ISBN 978-677-7711-24-6. URL : <http://dl.handle.net/123456789/3117> (дата звернення: 19.10.2021).

2. Шабатура Т.С., Кравченко Ю.І. Інкорпорування соціальної складової в площину економічного розвитку аграрних підприємств. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2019. № 95.с. 156-165. URL: <https://abbsl.osau.edu.ua/index.php/visnuk/article/view/101> (дата звернення: 19.10.2021).

3. Демко І.І. Аналіз методів оцінки трудового потенціалу підприємства. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/141499038.pdf> (дата звернення: 19.10.2021).

4. Щербак В.Г. Соціально-економічні та організаційні фактори раціонального використання трудового потенціалу промисловості. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2704/1/20161025_112.pdf (дата звернення: 19.10.2021).

Михайлова Ю.С.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

НАПРЯМКИ ТА ТЕОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Осмислення сучасного стану механізмів регіонального розвитку України дає змогу стверджувати про необхідність оновлення та вдосконалення заходів державного регулювання розвитку регіонів, де пріоритетним напрямком соціально-економічного розвитку України є регіональна стратегія розвитку, в основу якої покладені сучасні теорії регіоналізму.

До основних напрямків і теорій регіональної науки слід віднести такі: географічний детермінізм; енвіронменталізм; штандортні теорії розміщення;

регіональна наука; теорія ринків збуту; геополітика, кожен з яких вніс свій внесок в розвиток регіональної політики.

Так, географічний детермінізм наголошує про провідну роль географічного положення та природних ресурсів у розвитку суспільства та нації (Монтеск'є, Е.Реклю); енвіронменталізм пояснює міжнародний поділ праці різницею у природному середовищі (Сміт, Е. Хентингтон); особливостями теорії розміщення (І.Г. фон Тюнен, В. Лаунхардт, А. Вебер) є розгляд одного, окремо взятого сільськогосподарського чи промислового підприємства; припущення, що дані за всіма факторами розміщення можна зібрати, узагальнити й отримати точну відповідь про оптимальне місце будівництва підприємства (розміщення виробництва) [1].

Регіональна наука – це напрямок зарубіжної теорії розміщення продуктивних сил, що виник у першій половині 50-х років і є синтезом багатьох традиційних наук. Термін “регіональна наука” увів американський економіст Уолтер Айзард, який вважав, що це поняття є ширшим за регіональну економіку. Регіональна наука має вивчати простір, регіони (райони), локації (місце розташування) та їх системи. Найвидатнішими представниками регіональної науки є: П. Хаггет (Англія), У. Айзард (США), В. Леонт'єв (США), які видали низку праць із регіонального планування й економічного прогнозування [2].

Теорія ринків збуту пов'язана з працями таких видатних вчених, як Август Льош та Вільгельм Кристаллер. А. Льош розглядав теоретичні проблеми розміщення господарства в цілому, в масштабі всієї країни, а тому багато уваги приділяв економічним районам. Вирішуючи проблеми розміщення виробництва, він сконцентровував увагу на ринках збуту готової продукції. Основними факторами розвитку він вважав: ринок збуту товарів; інтереси національного господарства; максимальний прибуток; транспортний; сировинний. В. Кристаллер створив і обґрунтував теорію “центральної міст”, тобто міст, які забезпечують навколишній простір товарами та послугами;

визначив роль міст і агломерацій у формуванні ієрархічної територіальної структури країни [3].

Геополітика – це напрямок, який досліджує політику держави щодо довкілля та розглядає проблеми, які виникають внаслідок просторових відносин. Вперше цей термін увів Р. Челлен (наукова праця “Великі держави” (1910 р.), а розвинув Ф. Ратцель (наукові праці “Антропогеографія” у 2 т., “Політична географія” (1987 р.) [4].

В останні десятиліття розвивалися концепції територіально-виробничого комплексоутворення і “полюсів зростання”. В основу теорії територіально-виробничих комплексів, розроблену в працях Н.Н. Колосовського (1969 р.), покладено технологію енерговиробничих циклів. Н.Н. Колосовський ще в 40-х роках досліджував систему територіальних комплексів районного масштабу, створив фундамент для розробки теорії ТВК (територіально-виробничих комплексів). Вчений розробив метод енерговиробничих циклів, який став основним для економіко-географічної характеристики районів і дозволив чіткіше виявити структуру господарства та виробничі зв’язки всередині районів.

На початку 50-х років минулого століття на Заході набула розвитку ідея створення “полюсів зростання”, що базувалася на теорії інновацій Йозефа Шумпетера. Автор концепції “полюса зростання” французький учений Франсуа Перру виокремлював центр генерації та передавання інноваційних імпульсів від одного сектора економіки до іншого. Ця концепція пізніше стала пріоритетом регіонального планування. Відзначимо, що цей підхід рекомендується західними економістами для пострадянських держав у вигляді вільних економічних зон, підприємницьких зон у депресивних районах. Разом з тим, у західних країнах ця концепція використовується за умов розвинутої економіки і соціально-виробничої інфраструктури, якщо запровадження режиму преференцій здійснюється без збитків для інших територій [2].

“Точки економічного зростання” здебільшого створюються на обмежених територіях з метою підтримки малого та середнього бізнесу. При цьому

підвищення ділової активності та рівня зайнятості призводить водночас до скорочення витрат на соціальні програми для жителів підприємницької зони й до збільшення бюджетних надходжень за рахунок податків з доходів підприємств та громадян. Але для країн перехідної економіки, де слабо розвинута соціально-виробнича інфраструктура, ця концепція має обмежене застосування [4].

Посилена увага до регіональних аспектів економічного та соціального розвитку призвела в останні роки до розширення теоретичних досліджень у галузі розміщення продуктивних сил і регіонального розвитку.

Ситуація, що є сьогодні в Україні, потребує перегляду державної регіональної політики, адже диспропорції в соціальному та економічному розвитку регіонів досягли максимальних значень і супроводжуються низьким розвитком інвестиційно-інноваційної діяльності та зниженням конкурентоспроможності більшості регіонів [5]. Теоретико-методологічні засади формування політики та механізмів регулювання розвитку регіональної економіки України повинні враховувати основні положення сучасних теорій інновацій, сталого розвитку, інформатизації економіки, дизайну економічних механізмів, системної динаміки та інституціональної теорії. Це дозволить налагодити процеси регіональної економіки у відповідності до провідних суспільно-економічних тенденцій, побудувати консоль механізмів розвитку регіонів на макро– та мікроекономічному рівні, регулювати розвиток продуктивних сил під впливом факторів інформаційної економіки, привнести у процес планування розвитку елемент поведінки економічних суб'єктів

Науковий керівник: Д.е.н., професор Шабатура Т.С.

Література:

1. Горбач, Л. М. Теорії та концепції економічного розвитку регіонів: суть, значення та генезис. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. 2007. №12. С. 153-157.

2. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 4. С. 141-148.

3. Кіро О.С. Еволюція теорій регіонального розвитку в економічній науці. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2010. №38. С. 72-83.

4. Медвідь В. Ю. Сучасні концепції та теорії економічного регіонального розвитку. *Держава та регіони*. Сер.: Економіка та підприємництво. 2013. № 2. С. 66-70.

5. Шабатура Т.С. Комплементарність механізмів реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств: монографія. Одеса ТЕС, 2019.388 с.

Нікіфорчук М.Ю.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м.Одеса, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Останніми роками викликають занепокоєння у аграріїв зміни, що відбуваються з природним потенціалом. Екстремальні погодні явища та посухи стають усе частішими, що супроводжується погодними аномаліями. Це є прояви глобального потепління в світі. Але цей процес ніколи раніше не відбувався так стрімко. Раніше за 1000 років температура піднімалась на 1° С, зараз така зміна відбулась за 100 років, а далі вчені прогнозують ще швидші темпи потепління.

Негативним наслідком інтенсивної виробничої діяльності суб'єктів господарювання в Україні є грубі порушення в системі землеробства, що призвело до зниження родючості ґрунтів: зменшення гумусу (на 0,42-0,51 т/га на рік), від'ємного балансу усіх елементів живлення, особливо азоту і калію, активізація кислотності чорноземних ґрунтів (на 0,3-0,5 одиниць рН),

переуцільнення ґрунтів, руйнування структури та поширення ерозії ґрунтів. Найбільший відсоток від площі ріллі має втрата гумусу та поживних речовин – 43 %, переуцільнення – 39 %, замулення та кіркоутворення – 38 %. Площі земель, де виражена водна ерозія становить 13,3 млн га; вітрова ерозія – 6; хімічна деградація – 14; фізична – 12,6 млн га [4]. Необхідно відмітити, що зменшується площа орних земель та знижується землезабезпеченість населення в Україні. На деградованих землях рослини гірше адаптуються до змін в кліматі, що в деяких випадках призводить до зниження рівня урожайності сільськогосподарських культур на 30-50% [3].

Більшість перерахованих проблем виникли в результаті економічної людської діяльності. Порушення правил раціонального використання природних ресурсів та масштабна інтенсифікація технологій виробництва продукції призвела до екологічних проблем у світі і у тому числі в Україні. З метою мінімізації таких руйнівних процесів у багатьох країнах світу впроваджують інноваційні екологічні технології, які сприяють розвитку «зеленої» економіки.

Як свідчить огляд літературних джерел, вперше вживання терміну «зелена економіка» застосувала група провідних вчених: Д. Піарс, А. Маркандія, Є. Барбієр у звіті Уряду Великобританії «Концепція зеленої економіки» (1989 р.) розглядаючи проблеми подальшого сталого розвитку економіки.

«Зелена» економіка – це економіка, що орієнтується на покращення добробуту людства та соціальну рівність, шляхом істотного скорочення ризиків від змін навколишнього середовища і нестачі природних екологічних ресурсів [2]. В основі «озеленення» економіки є використання альтернативних джерел енергії і палива, перехід на екологічно чисті технології виробництва продукції, впровадження програм очищення природних ресурсів від забруднення, максимальна утилізація відходів виробництва та інше.

Слід зазначити основні проблеми для курсу України за алгоритмом «зеленої» економіки: недосконалість роботи державних органів влади щодо

встановлення механізму реформування економіки України; бюрократія переходу суб'єктів господарювання на засади «зеленої» економіки; характер імітації переходу за вказаним курсом; недосконалість нормативно – правових актів; незрозумілість суб'єктами господарювання механізму реалізації курсу екологічного виробництва; відсутність висококваліфікованих кадрів; недосконалість ринкової інфраструктури.

Ми вважаємо, що факторами забезпечення розвитку «зеленої» економіки є: сприятливі кліматичні умови в Україні, запаси поживних речовин в переважній різноманітності ґрунтів, перспективи розвитку вітрової енергетики, різноманіття ресурсів органічного палива, можливість розвитку органічного землеробства в Україні.

На нашу думку цілями «зеленої» економіки є: досягнення добробуту суспільства; збереження природних ресурсів; сталий розвиток економіки.

Вивчаючи досвід курсу «зеленої» економіки, відмітимо, що піонером була Південна Корея, яка визначила на національному рівні курс на коротко- та довгострокову перспективу по впровадженню політики «зеленої» економіки. Також лідером по впровадженню даного курсу виступає Китай, В'єтнам, Франція та ін. Зазначимо, що цікавим у вивченні даного питання є система оцінювання «зеленості» світової економіки і відмітимо, що з цією метою застосовуються різні критерії оцінки. Наприклад, формуються міжнародні рейтинги. Прикладом виявлення ступеня “зеленості” світової економіки сьогодні є Глобальний індекс, який дає можливість вимірювати ефективність “зеленої” економіки у 130 країнах світу на основі експертного аналізу. У 2018 р. в п'ятірку лідерів потрапили наступні країни: Швеція, Швейцарія, Ісландія, Норвегія та Фінляндія. Крім інших індексів виділимо індекс екологічної ефективності – комплексний показник оцінки екологічної політики держави та її окремих суб'єктів. Індекс розраховується за 24 показниками ефективності по десятих категоріях, що охоплюють стан здоров'я, навколишнє середовище та життєздатність екосистеми. Ці показники дають змогу оцінити, наскільки країни досягли встановлених цілей екологічної політики. Протягом багатьох

років лідером залишається Швейцарія – країна, яка з кожним роком підвищує свої результати. Україна, на жаль, відстає за такими показниками та і в рейтингах відповідно також [1].

Позитивним кроком в «озелененні» економіки в Україні є прийняття у 2019 р. Закону «Про Основні засади державної екологічної політики в Україні на період до 2030 року», яким передбачено саме курс на розглянуті нами цілі «зеленої» економіки» [5]. Але для збалансованого економічного зростання необхідні трансформації в усій економічній та політичній системі.

Дослідження теоретичних засад розвитку економіки України на засадах концепції «озеленення» дає можливість зробити наступні висновки. Дана концепція є прийнятною в більшості розвинутих країн світу і підтримується урядовими програмами з метою сталого розвитку економіки. Україна має можливість впроваджувати світовий досвід. В перспективі розвиток «зеленої економіки» в Україні має подолати суперечності екологізації виробництва, об'єднати зусилля державних органів в напрямку зацікавленості суб'єктів господарювання до впровадження екологічно чистого виробництва та підтримки українських виробників «зеленої» продукції на ринках збуту через виважену цінову політику, а також інформаційного формування у суспільстві позитивної думки про використання екологічно чистої продукції та безпечного ставлення до природних ресурсів.

Науковий керівник: К.е.н., доц. Шевченко А.А.

Література:

1. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. 2019.

URL:https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf

2. About green economy. United Nations Environment Programme: вебсайт. URL: <https://www.unenvironment.org/explore-topics/green-economy/about-green-economy>

3. Бережняк Є.М., Бережняк М.Ф. Оцінка екологічної стійкості сірих лісових ґрунтів за різного використання. *Рослинництво та ґрунтознавство*. 2020. №1. С.52-61

4. Заришняк А.С., Балюк С.А., Медведєв В.В. Наукове забезпечення управління ґрунтовими ресурсами в контексті євроінтеграційних процесів. *Наукова доповідь*. Х.: 2016. 44 с

5. Про Основні засади державної екологічної політики в Україні на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. №2697-VIII
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

Прус А.В.

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”*

м. Івано-Франківськ, Україна

АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Бюджетна установа виконує функції держави тому вважається неприбутковою та потребує фінансового забезпечення з боку держави, а саме з державного та місцевого бюджетів. Оскільки, бюджетні асигнування виділені установі для суспільних потреб, таких як: матеріальних, соціальних, культурних та інших, велика увага приділяється контролю та аналізу за раціональним та цільовим використанням коштів.

На законодавчому рівні процес складання, розгляду, затвердження, виконання та контролю за цільовим використанням бюджетних коштів використання держаних коштів регулюється законодавчим документом, а саме Бюджетним Кодексом України.

У Бюджетній установі, для набуття повноважень на бюджетний період щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань призначений основний плановий фінансовий документ – кошторис. В економічній літературі роль основної форми бюджетного фінансування відводиться кошторисному, оскільки саме за його допомогою здійснюється переважна більшість видатків бюджетів, забезпечується функціонування виробничої та соціальної інфраструктури, оборони й управління. Кошторис складається із загального і спеціального фондів.

Як загальний, так і спеціальний фонд складаються із дохідної та витратної частини. Установи мають право брати бюджетні зобов'язання витратити бюджетні кошти на цілі та в межах, установлених затвердженими кошторисами, планами асигнувань загального фонду бюджету, планами надання кредитів із загального фонду бюджету, планами спеціального фонду.

Аналіз виконання кошторису доречно здійснювати поетапно. Відповідно до цього існує три найпоширеніші етапи його проведення.

На першому етапі насамперед відбирається мета, об'єкти, інформаційне забезпечення, також відповідно до цього підбираються необхідні методи та методика, визначається система показників. Об'єктами виконання кошторису є доходи та видатки бюджетної установи.

Основний етап являє собою процес вивчення та оцінку показників виконання кошторису доходів та видатків у розрізі фондів фінансування.

На підставі двох попередніх етапів здійснюється третій, а саме заключний етап, в ході якого розробляються конкретні пропозиції для усунення виявлених недоліків, поліпшення роботи організації та використання виявлених резервів.

За результатами проведеного аналізу розробляються управлінські рішення, щодо подальшої діяльності та покращення роботи бюджетної установи та держави загалом.

Ураховуючи вищезазначене, аналіз виконання кошторису є одним із найдієвіших способів контролю за ефективним та раціональним використанням

бюджетних коштів, важливим етапом прийняття управлінського рішення, щодо подальшого розвитку бюджетної установи.

Бюджетна установа має прагнути до активізації структури капіталу, побудови ефективного механізму управління бюджетною організацією, а також у перспективі – використання бюджетною організацією ринкових механізмів залучення фінансових коштів.

Науковий керівник: К.е.н., доцент Шкроміда В.В.

Література:

1. Богданюк О.В. Аналіз виконання кошторису як спосіб ефективного контролю використання коштів бюджетної установи. Проблеми матеріальної культури. Економічні науки. 2017.14-16 с.

2. Атамас П.Й. Основи обліку в бюджетних установах. Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.

Цимбаліста О.О.

здобувач вищої освіти

*ДВНЗ “ Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника ”*

м. Івано-Франківськ, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Мале підприємництво розглядається у розвиненому демократичному світі переважно як суб’єкт, який забезпечує розвиток і становлення демократії і у той же час спрямований на вирішення соціальної політики зайнятості.

В Європейському союзі малий і середній бізнес розглядається як єдине ціле, в якому високу концентрацію робочої сили надає малий бізнес, а значну частку ВВП країни – середній. Державна підтримка при цьому є нероздільною для підприємництва цих форматів [1].

Малий бізнес в Україні розглядається державними органами влади тільки з позиції поповнення державного бюджету. Зрозуміло, що мале підприємництво тут відіграє не таку важливу роль. Проте його значення полягає зовсім в іншому, а саме в розв'язанні проблеми зайнятості населення, в тому шляхом створення нових робочих місць, а також самозайнятості підприємців; за рахунок оперативного реагування на зміни, які відбуваються в кон'юнктури ринку наданні гнучкості економіці.

Основними причинами, які впливають на гальмування розвитку малого бізнесу в Україні є [2]:

- неопрацьованість законодавства як з питань розвитку малого бізнесу, так і підприємництва в цілому;
- високі податки, що призводить до того що деякі суб'єкти малого бізнесу йдуть в тіньову економіку;
- недостатня державна майнова і фінансово-кредитна підтримка малого бізнесу;
- відсутність дійового механізму щодо реалізації державної політики для підтримки малого бізнесу;
- недосконалість системи обліку і статистичної звітності малих підприємств;
- обмеженість консультативного та інформаційного забезпечення;
- недосконалість системи здійснення підготовки, підвищення та перепідготовки кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності;
- відсутність заохочень для інвестицій;
- психологічне неприйняття серед різних верств населення позитивної ролі підприємців у ринкових перетвореннях.

Основі напрями подальшого розвитку малого бізнесу в Україні у перспективі є [3]:

- формування належної законодавчої бази, яка сприятлива для розвитку малого бізнесу;
- покращення фінансово-кредитної підтримки;

- забезпечення інноваційних та матеріально-технічних умов розвитку;
- кадрове та інформаційне забезпечення бізнесу;
- стимулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Створення відповідної законодавчої бази розвитку малого підприємства передбачає, насамперед:

- встановлення для забезпечення захисту і свободи приватної власності правових гарантій;
- скасування положень і усунення правових суперечностей, які гальмують розвиток приватної ініціативи;
- розробку результативних законодавчо нормативних актів, спрямованих на стимулювання малого бізнесу [4].

Отже, для ефективного розвитку малого бізнесу в Україні потрібно створити механізм взаємодії між підприємницьким сектором та державою. Його відсутність засвідчується тим, що малий бізнес не відіграє в економіці України вагомій ролі. Проте позитивні зрушення, які сьогодні робляться в напрямку підтримки малого бізнесу та середнього, надають перспективи для їх подальшого розвитку. Необхідним є впровадження у практику вітчизняного малого підприємництва соціальної відповідальності як важливий пріоритет його розвитку на основі поєднання власних принципів ділової культури та світового досвіду.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Сас Л.С.

Література:

1. Балакірева О.М. Розвиток підприємництва в Україні: інституційне середовище та громадська думка населення. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С. 7–24.
2. Білорус О.Г. Фінансові та грошово-кредитні чинники інвестиційно-інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу. *Банківська справа*. 2014. № 1. С. 14–18.

3. Бобиль В. Розвиток малого та середнього підприємства як складова соціально-економічної стабільності сучасної України . *Україна: аспекти праці*. 2014. № 3. С. 35–39.

4. Вплив податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва: експертні оцінки на етапах обговорення, прийняття та внесення змін . *Вісник економічної науки України*. 2015. № 2 (20). С. 93–111.

5. Гловацька В.В. Підприємництво та його соціально-економічна сутність. *Економіка АПК*. 2015. № 12. С. 57–64.

Ярош В.І.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

РОЛЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Функціонування підприємства неможливе без використання фінансових ресурсів. Основне місце серед вказаної сукупності займають грошові кошти. Їх надходження та витрачання формується в результаті господарських операцій і вимагає суворого цільового спрямування на досягнення поставлених господарських завдань і суттєво впливає на економічні відносини підприємства.

Вивченню систем економічного ладу людських суспільств сучасна наука Заходу належної уваги не приділяє. Після Дж. С. Мілля у неї не знайшлося теоретика-економіста, який би поставив би собі за мету дослідити і дослідив систему економічних відносин хоча б лише капіталізму. Від А. Маршалла бере початок ігнорування каузального (причинно-наслідкового) методу в економічних дослідженнях взагалі. Він має лише часткове застосування наприклад, у теоріях попиту чи пропозиції як фактора активізації виробництва.

Сучасна економічна думка України взяла на озброєння головним чином концепцію “кругообороту ресурсів, продукту і доходів у ринковій економіці”, запропоновану у трудах К. Р. Макконнеллом і С. А. Брю. Усіх економічних відносин вона не охоплює і не систематизує. Об’єктивна система економічних відносин, однак, існує; найзагальніші зв’язки у ній є такими. Щоб жити люди мають споживати, а щоб споживати – мусять виробляти. Виробляючи і споживаючи життєві блага, люди вступають у відносини з природою (продуктивні сили) і між собою (виробничі, або економічні відносини). Вироблені життєві блага не відразу надходять у споживання, їх опосередковують розподіл і обмін. Виробництво, розподіл, обмін і споживання, вони утворюють складну органічну пофазну систему економічних відносин.

Систематизація економічних відносин, як відомо, не зводиться лише до пофазного (хоч він і основний) методу. Він використовується тут тому, що виділення обміну в цілісну підсистему економічних відносин покладає прямий шлях до з’ясування питання грошових коштів в системі економічних відносин. Народилися гроші з обміну товарів, з появою грошей обмін товарів перетворюється в їх обіг. Обмін (обіг) товарів і є головним об’єктивним середовищем та метою функціонування грошей. З часом, коли роль загального еквівалента закріпилася за ними остаточно, рух грошей набуває самостійного значення.

Класики політичної економії нічого незвичайного в грошах не виділяли, розглядаючи їх поряд з іншими товарами. Питання їх кількості і вартості вирішувалося з позиції рикардианського варіанта кількісної теорії, яка як відомо, ігнорувала відмінності металевого і паперового грошових обігу. Останній (паперовий грошовий обіг), пише Д. Рікардо, “ніколи не може бути настільки великим, щоб вити з берегів, бо, зменшуючи вартість засобів обігу, ви у тому ж відношенні збільшуєте їх кількість, а збільшуючи їх вартість зменшуєте їх кількість”. Уявлення про їх місце і роль в об’єктивній економіці чітко окреслив Дж. С. Міль: “В суспільній економіці немає нічого більш неістотнішого за своєю природою ніж гроші... Це механізм, який дозволяє

здійснювати швидко і зручно те, що робилося б і без нього, хоча не так швидко і зручно, і як у багатьох інших механізмів, його очевидний і незалежний вплив виявляється тільки тоді, коли він виходить з ладу”. Отже гроші у класиків – це звичайний засіб, механізм обміну товарів, і що важливо, “незалежний” механізм, тобто такий що регулюється власними законами.

Особливості здійсненого К. Марксом дослідження грошей – у тому, що йдеться про них у зрілій об’єктивній системі капіталізму, який ще не зазнав волюнтариських впливів. Він неспростовно довів, що гроші у своїх об’єктивних функціях “як такі перебувають виключно в процесі обігу” і збігаються з ним. Розділ “Капіталу”, присвячений грошам, названо “Гроші, або обіг товарів”. Опосередковуючи обмін товарами, “гроші самі по собі не становлять елемента дійсного відтворення”, “не входять ні в індивідуальне, ні в продуктивне споживання. Це - ...машина для обігу”. “... Товари і гроші є тільки форми” елементів дійсного відтворення.

За певних умов гроші, як зазначав Маркс, можуть виходити за межі товарного обігу. “При певному рівні розвитку і досить широких розмірах товарного виробництва функція грошей як засобу платежу входить за межі товарного обігу. Гроші стають загальним товаром договірних зобов’язань”. Вони набувають й інших додаткових властивостей – перетворюються у капітал, стають засобом надання позик, що не може не змінювати їх становище і роль.

Неокласична (кембриджська) школа політичної економії (А. Маршалл, А. Пігу, Дж. Х. Робертсон, молодий Дж.М. Кейнс та інші) працювала у напрямі вдосконалення і модифікації кількісної теорії грошей. Основний постулат цієї теорії – безпосередній вплив грошової маси на рівень цін – не піддавався сумніву. Глибоко досліджувалися мотиви нагромадження готівки юридичними та фізичними особами. Заощадження значної частини доходів у грошовій формі розглядалося як умова автоматичного відновлення рівноваги в економічній системі. Представники цієї школи виходили з того, що зміни цін викликали відповідні зміни у нагромадженні грошей і протилежні – у споживанні доходів, що, у свою чергу, відбивалося на динаміці цін. Як фактори економічного

розвитку розглядалися бережливість, помірність у споживанні, нагромадження заощаджень. Помітним особливим трактуванням місця і ролі грошей в економіці кембриджська школа кінці XIX – початку XX ст. Не відзначалася.

Пізніше Дж. М. Кейнс відводить грошам помітнішу, ніж неокласики роль. На місце визначального фактора розвитку він ставить (на противагу бережливості) підприємливість, а гроші розглядає як “підбадьорливий напій”. Власне “підбадьорливим” фактором виступає норма процента, що впливає на “функцію переваги ліквідності” (попиту на готівку). Кейнс і далі дотримувався кількісної теорії грошей. “Ця теорія є основоположною. Її відповідність дійсності поза сумнівом.”

Роль грошових коштів в економічній системі Кейнса показують такі його висловлювання: вплив кредитно-грошових операцій на зайнятість та економічну рівновагу не доводить, “що цієї мети можна досягти з допомогою одних лише кредитно-грошових операцій на відкритому ринку”; “Хоча теорія рухомої рівноваги мусить обов’язково бути вираженою в термінах грошової економіки, вона залишається теорією вартості і розподілу і аж ніяк не відособленою теорією грошей”; “Теорія грошей” або як він пише, “Теорія грошової Економіки” розглядається ним як відособлена підсистема економічних відносин. Її вплив на економіку виявляє ланцюг: гроші – норма проценту – інвестиції – національний доход.

Провідну позицію академічної України щодо місця і ролі грошей в економіці показують такі міркування: “Для здійснення антикризової політики в Україні необхідно плавно перейти від стримування грошової бази до її помітного розширення, при якому грошовий контроль не суперечив би інтересам дальшого зниження рівня інфляції ... В середньостроковій перспективі грошово-кредитні фактори подолання спаду й переходу на траєкторію економічного зростання можуть зайняти центральне місце”.

До останньої чверті XX ст. гроші не виступали фактором глобальної політики. Нині ж вони застосовуються як могутній засіб перерозподілу власності і доходів світу. Проведений аналіз літературних джерел показав, що

на сьогоднішній момент відсутній єдиний комплексний підхід щодо визначення сутності поняття «горошові кошти». В економічній літературі можна зустріти багато різноманітних визначень поняття «грошові кошти», для позначення якого у науковому обороті використовується широкий спектр термінів: «гроші», «грошові активи», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до неоднозначного розуміння сутності цих понять та зумовлює проблемні питання в бухгалтерському обліку цих об'єктів, що в свою чергу вимагає подальших наукових досліджень.

Науковий керівник: Д.е.н., професор Стоянова-Коваль С.С.

Література:

1. Андрюхина І.Ю. Історія економічних вчень: Навчальний посібник. Петропавловськ-Камчатський: КамчатГТУ. 2006. 143 с.
2. Блауг М. 100 великих економістів до Кейнса. Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past. СПб.: Економікус, 2008. 352с.
3. Всемирная история экономической мысли. В 6 т. Т. 2: От Смита и Рикардо до Маркса и Энгельса. Глав. редколлегия: В. Н. Черковец (глав. ред.) [и др.]. М.: Мысль, 1988. 576 с.
4. Горкіна Л. П. Нариси з історії політичної економії в Україні (остання третина ХІХ – перша третина ХХ ст.). Відп. ред. Т. І. Дерев'янкін. К.: Наук. думка, 1994. 244 с.
5. Юхименко П. І. Історія новітніх економічних вчень (від Кейнса до наших днів). За ред. Чухно А. А. Біла Церква: 2005. 30 с.

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

Кобрин Т.А.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА СПОЖИВАЧІВ

Купівля та продаж товарів та послуг за допомогою Інтернету є регулярною справою для всіх підприємств та споживачів. Правда в тому, що кожен хоче отримати бажаний продукт прямо зараз і прямо тут, а це означає, що ми стаємо все більш вимогливими як клієнти.

Багато споживачів нав'язливо купують різні категорії товарів за допомогою Інтернету, і багато підприємств намагаються адаптувати свою роботу до всіх цих людей. Щоб втішити їх, вони створюють веб-магазини, розробляють програми електронної комерції, профілі в соціальних мережах для продажів і роблять так багато речей, щоб збільшити обсяг продажів.

Електронна комерція - це вже не майбутнє, це сьогодення сучасного бізнесу. Електронну комерцію часто плутають з електронним бізнесом, але між цими термінами є суттєва різниця. Електронний бізнес - це найсучасніша форма організації бізнесу, яка передбачає інтенсивне використання Інтернет-технологій, тоді як електронна комерція є найпопулярнішою частиною електронного бізнесу. Однак єдиного визначення електронної комерції не існує. Шукаючи в Інтернет -джерелах, можна знайти кілька визначень одного терміну. Усі вони мають одне ядро – купівля та продаж товарів, послуг та інформації через Інтернет. Крім того, у такій формі комерції укладення договору купівлі-продажу між торговцями та споживачами відбувається без фізичного контакту з використанням одного або кількох пристроїв для дистанційного зв'язку [1].

Перед тим, як розглядати які ж існують переваги електронної комерції для клієнтів, визначимо основні їх типи. Існує три типи клієнтів.

Перший тип – це безперервна купівля товарів і послуг за допомогою різних онлайн-сайтів, інтернет-магазинів, соціальних мереж або мобільних додатків.

Другий тип-це використання платформ електронної комерції, ймовірно, кілька разів на рік або рідше.

Третій тип - це той, хто не знає всіх переваг електронної комерції і рішуче відмовляється їх використовувати.

Перевагами електронної комерції для всіх клієнтів є наступні:

1. Нижчі ціни – відомо, що ціни в деяких інтернет-магазинах вигідніші, ніж у класичних магазинах. Чому ціни в Інтернеті дешевші за стандартні? Ну, це досить легко пояснити. Продавцям з інтернет -магазином не потрібна фізична вітрина і більше двох -трьох людей, які будуть доглядати за веб -сайтом електронної комерції.

Відповідно до цього, онлайн -продавці мають нижчі витрати, ніж класичні продавці, і це є основною причиною того, що вони можуть дозволити собі нижчі ціни на товари та послуги для своїх покупців з низькими тарифами на доставку. Так, роздрібна торгівля електронною комерцією-це чудово!

2. Швидше і простіше купувати – не потрібно стояти в черзі, щоб купити якісь товари; не має необхідності шукати парковку перед магазином. Всього цього не існує, якщо використовувати сайти електронної комерції. Всього за кілька кліків можна замовити потрібні товари чи послуги та отримати їх на свою домашню адресу.

3. Ніяких недоброзичливих продавців - реальність така, що іноді продавці не задоволені усіма вашими питаннями про розміри, кольори та інші речі, які ви хочете знати про товари. Їх відповіді іноді можуть бути грубими- і це те, що ви не хочете чути.

Інтернет-магазини — чудове рішення, щоб уникнути таких ситуацій. Якщо у вас виникли запитання, ви можете легко натиснути на функцію чату в

прямому ефірі, скористатися електронною поштою або надіслати повідомлення у месенджер, щоб отримати частину відповідної інформації.

4. Доступність цілодобово – одна з найкращих речей для клієнтів – це те, що вони можуть легко зайти на будь-який сайт електронної комерції в будь-який час доби і замовити все, що захочуть. Це, мабуть, найцінніша перевага електронної комерції для всіх клієнтів- у порівнянні з класичними магазинами з точно визначеним графіком роботи.

5. Наявність інформації - шукаючи сайти електронної комерції, можна знайти різну інформацію про товари та послуги торговців; наприклад, усі товари, які вони пропонують, усі розміри та кольори продуктів, які вони пропонують, робочий час їхніх фізичних магазинів, способи замовлення ... і стільки всього, що ймовірно, забудеш запитати у продавців, коли відвідуєш магазин.

6. Широкий асортимент товарів і послуг - у порівнянні з класичними магазинами, сайти електронної комерції зазвичай містять більш широкий асортимент товарів із широким діапазоном розмірів, кольорів та інших характеристик продуктів та послуг - це ще одна причина для покупки в Інтернеті.

Крім переваг для споживачів електронна комерція надає значні переваги для бізнесу. Зі збільшенням потреби в індустрії електронної комерції, майже кожен підприємець прагне мати Інтернет-магазин, де б він міг представити свою роботу та пропозицію. Усе з однією метою – залучити трафік до свого інтернет-магазину та підвищити ефективність бізнесу.

Нижчі витрати – вартість ведення онлайн-бізнесу нижча, оскільки працівники потрібні не в кожному місці; немає необхідності в персоналі з охорони або технічного обслуговування. Зокрема, співробітники потрібні лише тоді, коли справа стосується продажів, а все інше проходить задовільно або автоматично. Крім того, в деяких випадках, якщо це прямий продаж, не потрібно місця для зберігання. Це основна причина, чому деякі ціни в інтернет-магазинах також нижчі за стандартні ціни в класичних магазинах.

Доступність цілодобова і без вихідних-справа в тому, що електронна комерція працює цілий день. Покупці можуть відвідати електронну комерцію в будь-який час доби, отримати інформацію про все, що вони хочуть знати, і купити все, що захочуть. Така доступність збільшує можливість отримувати прибуток і потенційних клієнтів, а також допомагає побудувати кращі відносини між покупцями і продавцями [2].

Одним із рішень для цілодобової доступності є чат-боти, перевірте, як ви можете автоматизувати свій бізнес за допомогою чат-ботів WhatsApp!

Міжнародний продаж товарів та послуг-кожен, хто володіє електронною комерцією, знає, що якщо вони пропонують якісну та модну продукцію великій кількості споживачів, вони можуть продавати їх у різних країнах. За допомогою Інтернету ринок розширюється і створює додаткові можливості для заробітку.

Персоналізація – Інтернет-бізнес також передбачає моніторинг досвіду клієнтів і дає можливість адаптувати пропозиції, інформаційні бюлетені та все інше, що може допомогти в реалізації продажів різним клієнтам. На основі даних продавець може швидко адаптувати свою пропозицію до свого потенційного покупця, а також підтримувати контакт з тим же покупцем. Мобільний додаток також може допомогти в цьому процесі- ви можете легко зібрати деяку інформацію про клієнтів, надаючи можливість користуватися вашим додатком і залишити їх друк- і це лише одна з причин, чому вашому роздрібному магазину потрібен мобільний додаток.

Зростання бізнесу - завдяки підтримці електроніки легше досягати прогресу та рухатися вперед зі своїми бізнес -ідеями: витрати менші, ви можете вказати на продукти, які хочете продати, наблизившись до клієнта, можливо, відкоригувавши контент, реклама стане доступнішою , і є багато порад і прийомів, як залучити потенційних клієнтів.

Значного прогресу в своєму розвитку електронний бізнес завдячує розвитку криптовалют, які є важливими складовими частинами електронної комерції. Враховуючи той факт, що деякі країни світу визнають криптовалюти офіційними грошовими одиницями наряду з і звичайними грошовими коштами,

а деякі навпаки повністю забороняють їх обіг на території країни, національне законодавство має бути пристосоване до сучасних реалій віртуальних грошей, що ми і спостерігаємо наданий час.

Офіційне використання криптовалют має регулюватися законодавчими актами, що унеможливить їх застосування в тіньовій економіці та легалізацію «брудних грошей» [3]. Застосування блокчейн-технологій в електронній комерції прискорить її розвиток та спростить технологічні операції, які відбуваються в ній, що дозволить надати електронному бізнесу ще ряд переваг, разом з існуючими на даний момент.

Безсумнівно, що електронна комерція продовжуватиме зростати за своїми обсягами. За всіма статистичними даними, електронна комерція стає все більш популярною у всьому світі. Основними причинами цього є зростання тенденції цифрової освіти населення світу, розвиток цифрових технологій та пандемія, що значно прискорила розвиток електронного бізнесу. Розвиток електронного бізнесу також призводить до зростання кількості та якості роздрібних мобільних додатків.

Науковий керівник: Д. н. з держ. упр., професор Дяченко О.П.

Література:

1. Шалева О. І. Електронна комерція. Навчальний посібник. 2011. URL:https://kcollegeht.kr.ua/images/Electronni_pidruchniki/EK_Shaleva_navch_posibnik_2011p.pdf (дата звернення: 15.10.2021)
2. Виноградова О.В., Дрокіна Н.І. Електронний бізнес. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1477_17408367.pdf (дата звернення: 13.10.2021)
3. Галицький О.М., Дяченко О.П. Розвиток ринку криптовалют в Україні в контексті протидії розвитку тіньовій економіці. *Цифрова економіка: тренди та перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. С. 56-59

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**БРАСЛАВСЬКІ ЧИТАННЯ.
ЕКОНОМІКА ХХІ СТОЛІТТЯ: НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТА ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІРИ**

**Збірник матеріалів XII Міжвузівської науково-
практичної студентської конференції**

(27 жовтня 2021 року)

Відповідальний за випуск

д. е. н., професор Крюкова І.О.

Комп'ютерний набір і верстка

к. е. н., доцент Найда А.В.

Підписано до друку 12.11.2021. Формат 60*84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 6,21

Тираж 100 прим. Замовлення № 48983

Надруковано з готового оригінал-макету в друкарні ТОВ «ВМВ»,

Україна, 65053, Одеса, пр.-т Добровольського, 82-а

Тел.: (048) 751-14-87, тел./факс (048) 751-15-80

www.vmv.odessa.ua